

H . Mirza Be ir ddin Mahmud Ahmed

Vadedilen Mesih ve Mehdi Hazretleri'nin 2. Halifesi

Arayanların Yolu

 eviren

Syed Ateeq Ahmad

A ustos, 2014

Arayanların Yolu

Minhacü't Talibîn

By:

Hadhrat Mirza Bashiruddin Mahmud Ahmad

Khalifatul Masih II

Head of the Ahmediyya Muslim Community,

(1914-1965)

Turkish Translation

©Islam International Publications Limited

Published by:

Islam International Publications Limited

"Islamabad"

Sheephatch Lane Tilford, Surrey GU 10 2 AQ

United Kingdom

Translated from Urdu into Turkish by:

Syed Ateeq Ahmad

All Rights Reserved

ISBN: 978-1-84880-290-2

ISLAM INTERNATIONAL PUBLICATIONS LIMITED

Yazar:

Hız. Mirza Beşirüddin Mahmud Ahmed Hazretleri

(Vâdedilen Mesih ve Mehdi Hazretlerinin İkinci Halifesi)

Arayanların Yolu

(Minhacü't Talibîn)

Yıllık Toplantı (Calsa Salana) Konuşması

27-28 Aralık 1925

İçindekiler

27 Aralık 1925 senelik "Calsa Salana" toplantısındaki konuşma	7
İnsan hangi yöntemlerle kötülükten arınabilir, iyilikleri cezp edebilir?	31
Ahlak nedir?	38
Yüce Ahlaklar neden önemlidir?	52
Sevap Nedir?	54
Kim ahlaklıdır?	56
Ahlakların ıslahı mümkün müdür?	57
Fitrat iyiliğe mi meyillidir kötülüğe mi?	59
Dünyada neden genellikle kötülük vardır?	60
Günah nedir?	62
İyilik nedir?	62
Günahın çeşitleri	63
İyliğin çeşitleri	63
Bu kadar iyilik kabiliyeti varken günah nereden oluşuyor?	63
Günaha batmış olmanın seviyeleri	68
İnsanda günahın gelişimi	71
Çocuğun terbiyesi için yöntemler	76
28 Aralık 1925 senelik "Calsa Salana" toplantısındaki konuşma	86
Kötülüklerin Çeşitleri	98
İyiliklerin Çeşitleri	98
Kişisel Kötülükler	98
Diğer Mahlûklarla Alakalı Kötülükler	103
İnsanlarla Alakalı Kötülükler	103
İnsan Dışındaki Mahlûklarla Alakalı Kötülükler	108
Hayvanlarla Alakalı Kötülükler	109
Milli Kötülükler	110
Allah ile Alakalı Kötülükler	113
Kişisel İyilikler	114
Diğer Mahlûklarla Alakalı İyilikler	116
İnsandan Başka Mahlûklarla Alakalı İyilikler	116
İnsanlarla Alakalı İyilikler	117
Hayvanlarla Alakalı İyilikler	118
Milli İyilikler	119
Allah ile Alakalı İyilikler	119
İyilik ve Kötülükleri Uygulama Sınırları	120
İnsan Kendinde Kötülük Olduğunu Nasıl Anlar?	122
İyilikleri ve kötülükleri öğrendiği halde yapamayanlar ne yapsın?	123
Vadedilen Mesih'in Ahlak Teorisinin Farkları	127
Zaten Ameli Olmayanlar	133
Zayıf Olanların Tedavisi	133
Tedavide İlk Engel "Sevememek"	135
Amellerin Islâhı	138
Benliğin Tedavisi	139
İrade Sorununun Tedavisi	142
Her türlü çabaya rağmen netice alınamıyorsa	151

İçerikle ilgili önemli bir açıklama

Tevbe Sûresi dışında her sûrenin başında bulunan "Bismillahirrahmanirrahim" tam bir ayettir.

Müslüman Ahmediye Cemaati'nin yayınladığı Kur'an-ı Kerim meallerinde ve ayetlerin alıntı yapıldığı kitaplarda "Besmele" birinci ayet sayılmış ve referanslar buna göre verilmiştir.

Kitabın gerekli görülen yerlerinde, okuyucuların konuyu daha iyi anlamaları için mütercim tarafından dipnotlar eklenmiştir.

Bismillahirrahmanirrahim

Nahmeduhu ve Nusalli Ala Rasûlihil Kerîm

Arayanların Yolu

Minhacü't Talibîn

27 Aralık 1925 senelik "Calsa Salana" toplantısındaki konuşma

Allah'a şükrediyorum ki O bir kez daha bize, gönderdiği elçiyi haklı çıkartan mucizelerin birer parçası olmayı nasip etti. Herhangi bir dünyevi izzet ve şan için değil, bir dünyevi istek ve arzu için değil, para pul için değil, rahat ve konfor için değil, sadece Allah'ın ismini yüceltmek için, Ona olan inancımızı güçlendirmek için burada toplanmayı nasip etti. Ona dua ediyorum ki bizim niyetlerimizi düzeltsin, amellerimizi ıslah etsin.

Şimdi de Allah'ın lütfuyla anlatmayı arzuladığım konuya dönmek isterim. Ama başlamadan önce bugünkü konu-

manın iki parçadan oluştuğunu söylemek istiyorum. İlk kısmı ana konu olmayıp bu senelik toplantı vesilesiyle cemaate bildirmek istediğim konudur. İkinci kısmı uzundur ve ilmî bir konudur. Allah izin verirse bugün içerisinde ona da başlamış olurum¹. Daha önceki alışkanlığım gibi bu konunun detaylarını sırası gelince anlatırım.

(Bu aşamada toplantı organizatörleri Huzur'a oturanlara daha çok sıkışıp oturmalarını söylemesini rica ettiler çünkü dışarıdan yığınla insan geliyordu ve oturacak yer kalmamıştı)

Biz bu sefer çok geniş bir toplantı yeri hazırlamıştık ama Allah bize "Ben beklentilerinizden daha çok veririm" demek istiyordu. Arkadaşlar sıkışsın ki dışarıdan yeni gelenler de yer bulabilsinler ama bunu yaparken sessizlik olmalıdır, konuşmama olan dikkat dağılmamalıdır. Bu ara çok öksürdüğüm için sesim kısıldı. Gerçi Allah'a olan umudum güçlüdür ve anlatmak istediklerimi anlatabileceğime inanıyorum ama dünyevi vesile ve sebeplere de edepsizlik, umursamazlık yanlıştır. Bu yüzden herkes sessizce otursun ve dikkatle dinlesin.

Her şeyden önce zatımla ilgili bazı yanlış anlaşılımları gidermek istiyorum. Bazı arkadaşlarımız zaman zaman Kadiyan² dışına seyahat ederler ve onlar dönüşlerinde duydukları bazı söylentileri, isim vermeden iletirler. Ben de isim sormanın gereksiz olduğunu düşündüm. Söylediklerine göre bazı kimseler benim hakkımda "O ne yapıyor ki,

¹ Konuşma iki güne yayıldığı için bir kısmı ikinci güne kalıyordu.

² Vâdedilen Mesih'in doğum yeridir. Hindistan'ın kuzeyinde küçük bir kasaba.

boş boş oturuyor. Biz ortada bir şey göremiyoruz" diyorlarmış. Aslında benim yapıma ters düşmesine rağmen böyle düşünenler için yaptığım işleri anlatmak istiyorum ki şüpheleri varsa giderilsin. Şüphe bir zehirdir ve derinlere oturdukça kavimleri bile helak eder, öldürür.

Yakın geçmişimle ilgili daha detaylı bilgi verebileceğim için onu anlatayım ki arkadaşlarımız gücümün yettiği kadar çalıştığımı anlasınlar. Gerçi birisi daha da çok çalışmanın yöntemini anlatırsa onu da dinlemeye ve uygulamaya razıyım ama şimdilik bugünlerde yaptıklarımı anlatayım.

Sabah kahvaltıdan sonra bayanlar için yeni açılmış medresede eğitim veriyorum. Bu medresede eğitim görmüş bayanlara dini eğitim veriliyor. Benim hanımlarımın üçü ve kızım da burada eğitim alanlar arasında. Ayrıca birçok bayanın eğitim aldığı bu medresede eğitim verecek çok sayıda yüksek eğitim almış bayan öğretmen bulamadığımız için eğitim, özel bölmeler yapılmak suretiyle, erkek öğretmenler tarafından verilir. Bugünlerde ben Arapça öğretiyorum. *Mevlevi Şeyr Ali* İngilizce öğretiyor ve *Muhammed Tufail Bey* de coğrafya. Ders bir saat onbeş dakika boyunca devam ediyor. Derslerin asıl süresinin kırkbeş dakika olmasına rağmen, tüm hocalar tarafından biraz uzatılıyor çünkü o süre çok yetersiz olmakta ve verilmesi gereken eğitim fazla. Sonra cemaatin arkadaşlarıyla görüşmek için ayrılmış olan odaya gidiyorum. Bu günlerde o odanın şekli çok farklıdır. Bütün eşyalar boşaltıldı. Eskiden çalışma odası olan bu oda kitaplarla doluydu. Saat dokuzu çeyrek geçte buraya gelince günlük resmi işlerime başlıyorum. Burada cemaatimizin intizam ve yönetimiyle ilgili işlere bakıyorum, dokümanları inceliyorum ve genel planları ve

hedefleri değerlendiriyorum. Saat on'a doğru postacı geliyor ve cemaatle ilgili ortalama altmış ila yüz arasında mektup getiriyor. Bunları tek tek okumak, değerlendirmek ve gereğini yapmak en az iki, iki buçuk saatimi alıyor. Ancak bir'e doğru bitirebiliyorum. Sonra yemek yiyip namaza gidiyorum. Namazdan sonra yine cemaatin işlerine dönüyorum. İlmî konularda araştırmalar yapıyorum çünkü birçok kitabı aynı anda başlattım. İkinci namazından dönüp arkadaşlarla oturuyorum, sorunları varsa çözüyorum. Sonra ders olursa derse yoksa gelen mektupların cevaplarını yazmaya başlıyorum. Akşam namazından sonra yemek yiyip yatsı namazına kadar araştırmalar yapıyorum, kitaplar okuyorum. Yatsı namazından sonra yine çalışma odasına gidiyorum ve gece onikiye kadar Kûr'ân-ı Kerîm'in tercümesini yapıyorum. Sonra ilmî zevkim için kitaplar okuyorum ama bundan da yine cemaat faydalaniyor. Bir'e doğru yatağa girerken yorgunluktan dolayı uykum kaçıyor. Gözümün önündeki şeyler sinirlerim yıpranmış oldukları için sanki hareket ediyorlar ve işte bu keşmekeş içerisinde bir şekilde uyuyorum. Sabah namazıyla bu silsile yine başlıyor. Son birkaç aydır rutinim bu şekildedir. İlaveten yine bu süre içerisinde "Hasti-e-Bari-Teâlâ" konusundaki konuşmamı gözden geçirip neredeyse sıfırdan yazdım. Bunu yaptığım gecelerde saat üç'e kadar uyumazdım. Bu durumda boş oturduğum bir zamanımın olduğunu zannetmiyorum. Yemek yerken bile cemaatin geleceği ile ilgili planlar yapıyorum, sunulan önerileri değerlendiriyorum. Eşlerim bazen "şimdi müsaittir" deyip yemekte bir şey soruyorlar ama her ne kadar bunu sevmesem de bazen onlara kuru bir cevap verip "şu anda önemli bir işle ilgili dü-

şünmekte olduğumu görmüyor musunuz?” demek zorunda kalıyorum. Yani yemek yerken bile zihnim meşguldür. Her ne kadar doktorlar yemek yerken düşünmenin hazım açısından zararlı olduğunu söyleseler de zihni büyük bir konuyla meşgul olan birisinin aklına doktorların tavsiyesi gelmez.

Kendim hakkımda “ne yapıyor ki” itirazını duyunca aklıma herkesin gönlünü almaya çalışan birisinin hikâyesi geldi. Hikâyeye göre birisi oğlu ve eşeğiyle birlikte bir yere gidiyormuş. Yolda onları gören birileri “ne kadar aptal bunlar, eşeğin sırtı boş ve baba oğulda yürüyorlar” demiş. Bunu duyan baba eşeğin sırtına binmiş. Çok geçmemiş ki bu sefer başka birileri “ne zalim birisi, kendisi utanmadan eşeğe binmiş, oğlunu da yürütüyor” demişler. Şaşırان baba bu sefer kendisi inmiş, çocuğunu bindirmiş. Tabi bu durum çok sürmemiş. Bu sefer birileri “hele bir bakın. Yaşlı baba ayakta ve sıpa çıkmış eşeğin sırtına” demişler. Bunu duyan baba oğul kafa kafaya verip karar vermişler ki ancak ikisi eşeğe binerlerse eleştirilerden kurtulurlar ama nafile. Biraz ileri gidince birisi “Ne utanmaz bunlar. Savunmasız zavallı hayvana binmişler, eziyet ediyorlar” demiş. Şaşkına dönen baba oğul da tüm seçeneklerin itiraza maruz kaldığını görünce son çareyi denemeye karar vermişler. İkisi birden eşeği sırtlamışlar ve başlamışlar yürümeye. Ama çok geçmeden eşek rahatsız olmuş ve sağa sola tekme atmaya başlayıp tam köprüden geçerken aşağı düşmüş ve ölmüş. Baba- oğul da herkesi memnun etme çabalarının abes olduğuna karar verip morali bozuk bir şekilde evlerine dönmüşler. Yani insan ne yaparsa yapsın, her zaman itiraza maruz kalır.

Cemaatimizde bir kısım "Siz gece gündüz çalışıyorsunuz. Hiç durmuyorsunuz" derken diğer bir kısmı da "Ne yapıyor ki, biz bir şey göremiyoruz" diyor. Eğer bir şey görmemek boş oturmanın alametiye Allah da herhalde hep boş oturur, hiç bir şey yapmaz çünkü Onu da kimse bir şey yaparken görmez. Unutulmamalıdır ki işler çeşit çeşittir. Bazı işler cismanidir, bedenseldir ama bazıları tamamen zihinseldirler. Milletin hayrı için gece gündüz düşünen, planlar yapan birisini gören "boş boş oturuyor" diyebilir. Oysa "bir hamal gibi çalışana çalışıyor diyebiliriz ama gece-gündüz kafa yoran, zihnini çalıştıran birisi çalışıyor sayılmaz" diyen kendisi cahildir. Düşünce, insanı bir gecede yaşlandıran şeydir. Bedensel iş ise daha da kuvvetlendirir. Hâlbuki bedensel iş görünür ve zihinsel iş görünmez. Zihinsel çabayı ancak yakın oturan, birlikte çalışan fark edebilir. Geçen sene İngiltere'ye gidince bazı İngiliz vatandaşları Müslüman olmamalarına rağmen görüşmeye geldiler. Çalışma tempomu görünce "böyle çalışmayın; bu sağlığınız için zararlıdır. Biraz da dinlenmeniz gerekir" demişlerdi. İnsan gerçeği ancak görüşünce anlar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِيكُمْ

Aranızda en iyi olanı ailesiyle en iyi olanıdır

demiştir. Bu gösteriyor ki kocası hakkında eşinin şehadeti son derece ağırlık taşır. Müslümanlar da bu yüzden Peygamber Efendimiz'in^{sav} eşi olan Hz. Hatice'nin^{ra} şehadetlerini beyan ederler.

Daha birkaç gün evvel bir *mübelliğ*³ hakkında birtakım şeyler söylediğine dair şikâyet aldım. Kendisine sorunca "çoğunu ben demedim ama sadece şu kadarını demiştim ki; sizinle birlikte çalışan çok çalıştırdığınız için zor duruma düşüyor" demiş. Yani benim ne yaptığımı ancak benimle birlikte çalışanlar bilir.

Allah bana çocukluğumdan beri okuma alışkanlığı bahşetmiştir. Çocukluktan kastettiğim Vâdedilen Mesih'in^{as} vefatından sonra ki dönemdir. Bu alışkanlığım yüzünden sağlığım o kadar etkilenmişti ki bir seferinde Hekim Mevlevi Nuruddin^{ra} bir doktorun tavsiyesi üzerine bana kesinlikle sürekli ve en az yedi saat uyumam için tembih etmişti. Sıkı tembihden sonra da "bak doktoru dinlemeyen birisi zarar görür. Sen bu emrime karşı çıkma" demişti. Ama aşırı hastalanmadığım sürece benim uykum dörtbuçuk ile altı saat arasında kalıyor. Bu yüzden sinirlerim yıprandı. Benimle namaz kılanlar her gün okuduğum sureleri bile bazen karıştırdığını bilirler. Gözler o kadar zayıf düşmüşler ki bazen her tarafım kararıyor. Bütün bunlara rağmen ben gece gündüz anlattığım şekilde çalışıyorum. Böyle düşünceler vesveseleri doğururlar ve bu yüzden onların düzeltilmesi şarttır. Bu yüzden bu açıklamayı uygun gördüm. Şimdi bu toplantıya gelenler; iki gün konuşma yaptı. "Bunda ne var" diyebilirler. Ama anlatacağım şeyleri araştırmak için ne kadar okumam ve çalışmam gerektiğini bilmezler. Anlatacağım mesele ile ilgili çeşitli dinler ne demişlerdir? Bu ancak birçok kitabı hatmetmekle ortaya çıkıyor. Bugün konuşacağım konu ile ilgili en azından bin iki yüz sayfayı

³ Dini tebliğ eden birisi.

okumuşumdur. Okuduğum kaynaklardan çok azını sorgusuz sualsiz kabul ettim. Daha çok amacım çeşitli düşüncelerin kıyaslanmasıydı. Aklıma gelen fikirlerin Allah'ın lütfü olduğu doğrudur ama bu lütfünü cezbetmek için çaba gerekir, düşünmek gerekir, yoğunlaşmak gerekir. Bu iki günlük konuşmanın geçmişi vardır. Uzun süren çabalar ve araştırmaların neticesidir. Sonra konuşmamı kaleme alıp yazan da genellikle eksik yazıyor, hatalar yapıyor. Sonra yazdığını düzeltmek yine bana düşüyor ki konunun mantık sırası ve içeriği bozulmasın.

Sonra benim çok az kişiye görüşme fırsatı tanıdığım söyleniyor. Geçen toplantılarımızdan birisinde bir araya gelmenin ve görüşmenin faydalarını anlatmıştım. Bu sebepten zaten bu toplantılarda başka çok önemli işlerin olmasına rağmen arkadaşlarla görüşmek için zaman ayırıyorum. Bu şekilde ayrı ayrı görüşünce bazen ilk senesinde, bazen ikinci ve bazen de üçüncü senesinde artık onları yakından tanımaya başlıyorum. Şimdi belki cemaatin binlerce ferdiyi yakından tanıyorum. Jalsa günleri dışında da ayrı ayrı görüşmek için fırsatlar yaratıyorum. Ama bire bir görüşmenin bazı gerekçeleri olmalıdır. Herkesin yanında söylenemeyecek bir şey olmalı. Oysa çoğu zaman arkadaşlar gelip ayrı görüşmeyi talep ediyorlar ve böyle bir görüşmeyi ayarlayınca söyledikleri şey sadece "biz dua için rica edecektik" oluyor. Bu herkesin yanında söylenebilecek bir şey ama bu şekilde en az onbeş yirmi dakikamı harcamış oluyorlar. Günlük işlerimi anlatırken mülakat ve görüşme işlerimi de anlatmıştım. Ayrı görüşmek isteyenlere ayrı zaman ayırıyorum ama tecrübelerim bana gösteriyor ki genellikle böyle ayrı görüşme talep edenlerin bir gerekçesi olmuyor. Bu

yüzden sekreterime özellikle bunu sorması için talimat verdim ve ayrı görüşmek için bir gerekçesi olanlarla ayrı görüşüyorum. Artık hiç boş vaktim olmadığını anlamışsınızdır. Yirmidört saatin hepsi kullanılıyor. Bunları kırksekize çıkartacak halim yok. Yemek içmek tuvalete gitmek uyu-mak gibi beşeri ihtiyaçların süresini azaltabilirim ama bun-ları tamamen yok etmek elimde değil. Bu durumda geçerli bir gerekçe olmadığı halde ayrı görüşmeyi kabul edersem cemaatin işleri etkilenir. Bazen gelen arkadaşlar elimi tutup dakikalarca “ne olur benim için dua edin” deyip dururlar. Her dediklerinde “edeceğim” demek mümkün olmadığı için ancak arada bir söylüyorum ve sonra yine onları din-lemeye devam ediyorum. Ama bunun gibi olaylara sizlerin faydası için son vermek istiyorum. Vaktim olacak ki sizin için çalışacağım. Vaktimi harcamadan bana dua için söyle-yen daha çok dikkatimi ve ilgimi çekiyor ve dua ederken daha çok aklımda oluyor. Böyle yaptıklarında vaktimin kıymetini anladıklarını anlıyorum. Oysa elimi tutup dakika-larca bırakmayanların önünde yüzüm gülüyor ama falanca işim eksik kalıyor diye içim içimi yiyor. Bu şekildeki gerek-siz mülakatlara son vermek istiyorum ama gerçekten ihti-yaç olduğunda gece gündüz hazırım. Ben görüşmenin önemini biliyorum. Nasıl ki gereksiz yere görüşenlerin yap-tıklarını yanlış buluyorsam aynı şekilde hiç görüşmek iste-meyenleri de yanlış buluyorum. Her fırsatta buraya gelin ve görüşün. Özel bir hastalık veya başka özel bir durum söz konusu olduğunda ayrı mülakat da isteyin. Bazen ar-kadaşlar talep ettikleri özel görüşmede sorular getiriyorlar ve bunu görünce ben çok üzülüyorum. “Keşke herkesin yanında sorsaydılar da herkes faydalansaydı” diyorum.

Örneğin namazda dikkatin dağılmasından nasıl kurtulunabilir sorusu vardır. Şimdi bu herkes için faydalıdır. Ama özel bir mülakatta sorulunca diğerleri mahrum kalıyorlar. İşte durdurmak istediğim mülakatlar ve görüşmeler bu tür görüşmelerdir. Yoksa genel olarak görüşme ve bir araya gelme emri Kur'an-ı Kerim'de de vardır. Allah^{cc} Kur'an-ı Kerimde;

كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

Buyuruyor, yani *Allah ile gerçek bir bağ ve alakası olanlarla birlikte ol, görüş.* Velhasıl görüşmek şarttır ve o kadar önemli bir şarttır ki Vâdedilen Mesih^{as} "Görüşmek için gelmeyenlerin imanı tehlikededir" demiştir. Bazı arkadaşlar buraya kadar geliyorlar ama arka sıralarda oturup dönüyorlar. Belki onları gördüğümü sanıyorlar. Bizim ailemizin fertlerinin gözkapakları fazla etli olduğu için çok açılmıyor, zorla açmaya çalışınca da ağrıyor. Buraya gelenlere nasihat ediyorum ki geldiklerinde benimle muhakkak görüşsünler. Ne kadar kalacaklarını ve geldikleri yer hakkında bilgi versinler. Böylece özel olarak onlar için dua etme isteği doğacaktır.

Dua demişken, bununla ilgili bir şüpheyi gidereyim. Belki bazılarınız "dua için söylemenin anlamı yoktur. Bu kadar insan için nereden vakit bulacaklar da dua edecekler" diyebilir. Şüphesiz her dua ettirmek isteyen için ayrı ayrı yarım saat oturup özel olarak dua etmiyorum. Zaten böyle yapmam da mümkün değil. Her gün yüze yakın dua ricası olmaktadır ve bunlardan bazıları sürekli dua etmemi istiyorlar. Bunları da sayarsak bu sayı daha da artar. Her birisi için bir dakika bile ayrılrsa ve İslamiyet için gereken dualar

da dikkate alınırsa her oturumda en az üç dört saat dua etmek gerekir. Bu yüzden ben de Vâdedilen Mesih'in^{as} yöntemini kullanıyorum. O bir taraftan mektupları okurken içinden de dua ederdi. Bende böyle yapıyorum. Bu, mektuba daha iyi yoğunlaşmama da yardımcı oluyor. Bazen sekreterim mektubu okurken ben "böyle değil, şöyle yazılmıştı" diyorum ve benim dediğim çıkıyor. Böyle dua ederken mektubun okunması özel bir etki yapıyor ve mektubun içeriği zihnimde kazılıyor. Bu sizler için dua etmenin birinci yöntemidir. Ayrıca nafile namazlarımda dua ediyorum. Hatta son zamanlarda cemaatin gelişmesi ve sorunlarının çözülmesi için her farz namazda da dua ediyorum. Bu dualarımda Peygamber Efendimiz^{sav} ve Vâdedilen Mesih'e^{as} durud⁴ yolladıktan sonra onların decelerinin yükselmesi için dua ediyorum. Sonra onlar tarafından başlatılmış misyon için faydalı olabilmemiz için dua ediyorum. İnanmayanlara Allah akıl versin diye dua ediyorum. Cemaatimizin çektiği zorluklar ve yaşadığı sıkıntıları yok etsin, ilerlemenin yollarını açsın. Kabil de yaşanan olaylardan beri Allah orada yaşayan Ahmedi Müslümanların yardımcısı olsun, onlara başarı nasip etsin ve düşmanın şerrinden korusun diye dua ediyorum. Sonra Allah İslamiyet'in gerçeğini hem batıda hem doğu da yaysın ve herkesin gönlünü bu noktaya getirsin diyorum. Sonra tüm cemaat için dua ediyorum. Bu duanın özeti şu şekildedir ki Allah cemaatimizin mali, cismani, ahlaki, ilmî, ruhani ve diğer her alandaki engellerini yok etsin ve gelişmeleri için uygun ortamlar yaratsın. Sonra cemaatin önemli işleri için

⁴ Durud: "Allâhümme salli âlâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed" duası.

dua ediyorum. Sonra bana dua için yazmış olanların önü açılsın, sorunları çözülsün diye dua ediyorum. Bunu yaparken eğer kalbimi özellikle etkileyen birisi varsa onun ismini anarak dua ediyorum.

Sonra "Ya Rabbim, cemaatimizin sadece bugünkü üyelerine değil, onların gelecekteki nesillerine de fazıl ve lütuf kapılarını aç" diyorum. Aynı şekilde cemaat için çalışan kısım için dua ediyorum. Allah onlara işlerini gerçek anlamda anlamayı nasip etsin, farzlarını yerine getirme kabiliyeti versin diyorum. Fazıl kapıları onlara açılsın, insan sevgisi onlara bahşedilsin, işbirliği yapma kabiliyeti verilsin. Aynı şekilde kalan cemaat de onlara karşı sevgi duysun, işbirliği yapmak istesin diyorum.

Sonra tebliğ yapmak için evlerini ve ailelerini terk edip gidenlerin aileleri için dua ediyorum. Sonra dünyanın neresinde olursa olsun, musibet ve sıkıntı içinde olan herkes için dua ediyorum. İşte bu duaları tüm farz namazlarında ve nafile namazlarında da yapıyorum. Buna rağmen hala birisi çıkapta dua etmediğimi söylerse gündüz vakti "güneş yoktur" diyen gibi olur. Benim ettiğim dualar kadar insanların yüzde doksanı kendileri için bile etmezler diye düşünüyorum.

Bir konu daha var. Bazı kimseler "Halife ile ihtilaf ve fikir ayrılığı caizdir" deyip "bizim de bu yüzden falanca konuda ihtilafımız vardır" diyorlar. Bu konuyu zaten ben kendim söylemişim ve yine söylüyorum. Halife ile ihtilaf caizdir. Ama her şeyin bir anlamı vardır, bir sınırı vardır. Söylenen şeyin amacını aşmak aklın alameti ve belirtisi değildir. Kim diyebilir ki doktorların her dediği doğrudur? Kimse diye-

mez. Ama buna rağmen onlarca kez hata yaparlar. Ama yine de kimse "doktorlar yanılabilirdiğine göre biz kendi reçetemizi kendimiz yazalım" demez. Neden? Çünkü doktorlar bu işin eğitimini almış insanlardır ve onların fikirleri bizimkinden üstündür. Aynı şekilde avukatlar da hata yaparlar ama mahkemelerde onların dediğine kulak verilir. Evet, ihtilaf caizdir ama bunun suyunu çıkartmamak gerekir. Elini bir halifenin eline veren birisi inanıyor ki o (Halife) Allah tarafından seçilmiştir. İş gece gündüz insanlara yol göstermek ve dini meseleleri çözmektir. Onun fikrine saygı duymak son derece önemlidir. Evet, ihtilaf caizdir ama bu yolu seçen iki artı iki gibi emin olmalıdır. Ayrıca bunu yapmadan önce ihtilafı konuyu halifenin önüne koymalıdır. "Ben şu şu sebeplerden dolayı farklı düşünüyorum" demelidir. Hastalar da bazen doktorlara "biz tam emin olmadık, isterseniz birkaç test daha yapalım" diyorlar. Aynı şekilde farklı fikirleri savunan birisi için öncelikle bunları halifenin önüne koyup onun fikrini alması şarttır. Kendisinin doğrudan bu fikirleri yaymaya kalkışması yanlışır. Eğer her aklına esenin istediğini yapmasını caiz kılsak bir süre sonra İslamiyet'ten eser bile kalmaz. Herkes doğru kararı verecek kabiliyete sahip değildir. Böyle olmasaydı Kur'an-ı Kerim emniyet ve korku ile ilgili bir şey duyarsanız amirlerinize götürün demezdi⁵. Amirler hata yapmaz mı? Muhakkak yaparlar. Ama yine de onların görüşü muhterem kılınmıştır, saygı verilmiştir. Eğer onlar için böyleyse dini Halifenin görüşü neden aynı saygıdeğerliği hak etmesin? Dediğim gibi herkes her konuda doğru kararı

⁵ Nisa (4) sûresi, ayet 84

verecek güçte değildir. Bir seferinde Vâdedilen Mesih^{as} "Allah'ın sevgisini kaybetmemek için birisi yüz kere de evlense caizdir" demiş. Bunu duyan birisi oradan ayrılınca arkadaşlarına "artık dört evlilik sınırı kalkmıştır. Vâdedilen Mesih 'yüze kadar caizdir' dedi" demeye başlamış. Bu durum Vâdedilen Mesih'e^{as} sorulduğunda "Ben eğer eşleri sürekli vefat ederse ve vefat ettikçe bu da takva⁶ için evlenirse yaşı ne olursa olsun caizdir" demek istemiştin diyerek konuya açıklık getirmiştir.

Sözün özü herkes doğru kararı veremez ve cemaatin itti-hadı ve birliği için farklı düşünen kimsenin bunu halifeye sunup fikrini alması şarttır. Bunu yapmayıp da ihtilafı kalbinde taşıyıp kendi başına yaymaya çalışan birisi haindir, kendisini ıslah etmelidir.

Sıradaki nasihatim nargile ile ilgilidir. Nargile çok kötü bir şeydir ve cemaatimiz bunu terk etmelidir. Bazı arkadaşlar bana "biz nargile kullanmasına rağmen ilham⁷ alan insan-ları tanıyoruz" demişler. Bunu duyunca aklıma Vâdedilen Mesih'in^{as} anlattığı bir fıkra geldi. Birkaç esnaf oturmuş kendi aralarında konuşuyorlarmış ve aralarından kim yüz gram susam yerse ona beş rupilik⁸ ödül verileceğini söylüyorlarmış. O sırada yanlarından geçmekte olan bir çiftçi

⁶ Sevdiğimizi kaybetme korkusu. Birisini çok sevince insan her adımı atarken "acaba o bundan mutlu olur mu" veya "acaba o bundan mutsuz mu olur" diye düşünür. Attığı her adımın arkasında bu düşünceleri olan birisi takva sahibidir. Eğer Allah'ın takvası söz konusuysa demek ki böyle birisi şehvet veya diğer kişisel çıkarları için değil Allah'ı razı etmek için hareket ediyor. İslamiyet'in özü zaten budur.

⁷ İlham kelimesi klasik Türkçedeki "içeriden gelen ses" anlamında değildir. Allah tarafından gelen sesli vahiy anlamındadır.

⁸ Hindistan'ın para birimi

iddiayı duyunca “kökleriyle birlikte mi yoksa öylesine mi?” diye sormuş. Ona göre sadece yüz gram susam ödül verilecek bir şey değilmiş. Esnaf da hemen “sen yoluna devam et, biz senden bahsetmiyoruz” deyip konuyu kapatmışlar. Yani her insan farklıdır. Birisi için çok zor olan bir şey diğeri için son derece kolay olabilir. Nargile kullanana da ilham geldiğini kabul etsek bile bunun sıradan ve edna bir ilham olacağını de eklemek gerekecektir. Peygamber Efendimiz^{sav} “sarımsak yiyip camiye gitmeyin çünkü melekler sarımsak kokusundan hoşlanmazlar, yanınıza gelmezler” demiş. Başka bir seferinde Peygamber Efendimize^{sav} çiğ sarımsak ikram etmişler ama o yememiş. Sahabeler “biz de mi yemeyelim” diye sorduklarında “sizinle Allah kelim etmiyor. Yiyebilirsiniz” demişti.

Bu hadisler varken nargile kullanan birisinin yanına melekler geliyor, Allah’ın kelamını getiriyor iddiasına nasıl inanalım⁹. Nargile kokusu sarımsaktan da kötüdür. Peygamber Efendimiz^{sav} nargileden daha az kötü kokusu olan bir şey hakkında “ben bunu kullanmıyorum, çünkü melekler¹⁰ bana kelim-i İlahi getiriyorlar ve onlar bunun kokusundan hoşlanmazlar” demiştir. Peygamber Efendimiz^{sav} bu kadar ihtiyatlı davranırken bizim de aynı dikkati gösterip nargileyi terk etmemiz doğru olmaz mı? Kim Allah ile konuşmak istiyorsa terk etsin. Eğer “ben Allah ile konuşmak istemiyo-

⁹ Vahiy ve ilham konusunun detaylı açıklaması için aynı yazarın “Hakikatul Rüya” ve Vâdedilen Mesih’in “Hakikatul Vahiy” eserlerine muhakkak bakınız.

¹⁰ Melekler konusu Müslümanlar tarafından çok az anlaşılmıştır. Hatta hiç anlaşılmamıştır denirse yeridir. Vâdedilen Mesih bu konuda bin senedir örtülmüş doğruları ortaya çıkartmıştır. Detayları için aynı yazarın “Melaiketullah” adlı eserini muhakkak okuyunuz.

rum” diyen varsa ortaya çıksın çünkü böyle birisinin suratını görmek isterim. Böyle birisi yoksa nargile alışkanlığı da terk edilsin.

Yine söylüyorum; nargile kullanan birisine de ilham gelebilir ama bu sıradan ve edna olacaktır. Kullanmasaydı daha âlâ ve üstün olacaktı. Yanına edna melekler geliyorlardır. Vâdedilen Mesih^{as} “bazen fahişelere de ilham gelir” demiştir. Şimdi soruyorum; onların yanına melekler gitmiyorlar mı? Eğer gidiyorlarsa işte o tip melekler nargile kullanana da giderler. Eğer nargile kullanana ilham geliyorsa bu onu mutlu etmesin. Bırakırsa daha âlâsını görecektir.

Şimdi de bir arkadaşımızın saygınlığını anlatmak isterim. Geçen şûrada¹¹ “Nur” adlı derginin editörüyle ilgili bir soru sorulmuştu. Denilmişti ki kendisi bir konuyu ima ettiği için birisi bir soru sormuş. Ben de buna “eğer” şartını koşarak “dediyse yanlış yapmıştır” demiştim. Sonradan araştırınca aslında editörün böyle bir şey yapmadığı ortaya çıkmıştı ve şûra’nın raporundan da bu kısım sildirilmişti. Ama ne yazık ki “Faruk” adlı gazetemiz bu konu açıklanmasına rağmen bu kısmını yayımladı. Bahse konu imalar aslında “Faruk” gazetesiyse alakalıydı ve bu beni daha da üzüyor çünkü şurada ben söylenebilecek her şeyi söylemişim, “Faruk” dergisinin mümkün mertebe himayesini yapmışım. Ama benim yaptıklarım ona yetmedi ve bir kardeşine karşı kendisi intikam duygularını kaleme aldı. Şimdi iddialar açık bir şekilde gazetede yayımlandığına göre reddi de apaçık bir şekilde olmalıdır. Bu yüzden ben şu anda herkesin önünde

¹¹ İslamiyet’te fikirleri paylaşmak için yapılan bir toplantı

bunu açıklıyorum. Birisinin zoruna gidiyorsa nefsinin yokla-sın¹².

Şimdi de cemaatin mali durumuyla ilgili bir iki şey söylemek istiyorum. Cemaatin mali durumu bugünlerde son derece zayıftır. Arkadaşlar mümkün mertebe yardım ederler ama ihtiyaçlarımız bitmez, karşılanmaz. Burada ben şahsi ihtiyaçlarımdan bahsetmiyorum. Cemaatimizin ihtiyaçları hepimiz için ortaktır. Şu anki durum çok uzatılamaz çünkü bu derece zorluk fitne doğurabilir. Şu anda bile çalışanlarımız üç aylık maaşlarını alamamış durumdadır. Günde bir öğün bile yemek yiyemeyen en az yirmi otuz kişiyi ben bizzat tanıyorum. Vâdedilen Mesih'in^{as} eski bir sahabeti bana geldi ve ağlayarak kaç gündür bir şey yiyemediğini anlattı. Çalışırken artık bayılmak üzere olduğunu, gözlerinin karardığını anlattı. Öyle stresli bir an idi ki her şeyi bırakıp ormanlara kaçmak istedim ama bu bir nevi intihar olur diye kendimi tuttum. Bu durumun uzatılmasının uygun olmayacağı aşikârdır. Muhakkak Kadiyan dışına çıkanlar da zor durumdadır ama soruyorum; onların durumu da böyle mi? Bir gün bunları düşünürken ben neredeyse kendimi kaybediyordum, kendimden geçiyordum. Cemaatimizin çok fedakârlık yaptığı doğrudur; Allah için malını feda ettiği doğrudur. Ama zaten bu böyle olmalıdır. Bizim başkalarına el uzatacak halimiz yoktur. Cemaatimiz önemli bir mali yük sırtlanmıştı ama ortalamalara bakılırsa geçmişte bundan daha kritik durumlardan geçen cemaatler olmuştur. Ben Roma'da ilk Hristiyanların, düşmanlarından saklanıp kaldıkları yerleri gördüm. Bölge yaklaşık otuz

¹² O anda Faruk gazetesinin editörü kalktı ve müminlere yakışan şekilde özür diledi.

kilometre boyunca devam ediyor. Hristiyanlar her şeylerini bırakıp buraya taşınmışlardı ve açlık hayatın bir parçasıydı. Kehf süresinde onların adı *Ashab-ı Kehf-vel-rakim* olarak konmuştur. Biz sadece birkaç saat için oraya gitmiştik ama arkadaşların bir kısmı buna bile dayanamadı. Oysa *Dekyanus*¹³ zamanında ilk Hristiyanlar orada seneler boyunca kalmışlardı. Bahsettiğim yerler ıslak killi olup daracık mağaralardır. Bazıları devletin ordusu tarafından o mağaralarda öldürülmüşlerdi ve hala mezarları oradadır. Mezar taşlarında şu şu tarihte öldürülmüştür diye yazıyor. Bu grup Allah için her şeyi terk etmiş bir grup idi. Şimdi bile o günleri hayal edince insanın tüyleri diken diken oluyor. Bizim inancımızda, Vâdedilen Mesih ilk Mesih'e göre daha üstündür. Bu durumda bizim fedakârlıklarımız da daha üstün olmalıdır. Peki, sizce bu böyle mi? Bakınız; Vâdedilen Mesih "vasiyet"¹⁴ yapmayan münafıktır" demişti ve bu en azından kazançlarımızın yüzde onunu cemaate vermek demektir. Özel durumlar için istenilen fedakârlıklar ayrıdır. Oysa cemaatimiz şu anda kazançlarının onaltı da birini veriyor. Bazıları bundan da az veriyorken bir kısmı hiç vermiyor. Durum böyleyken "çok yüklendik" deniliyor. Ama burada kendimize şunu sormalıyız: yapmayı hedeflediğimiz şey ne kadar büyüktür? "Çok ağır bir yük altındayız" diyenlerin misali bir fili kaldırmaya kalkışan ama denerken "canım buda çok ağırmış" diyen ya da ateş topunu tutmaya çalışıp da " buda el yakıyormuş" diyen birisi gibidir. Siz

¹³ İlk Hristiyanların zamanındaki zalim bir hükümdar.

¹⁴ Kur'an-ı Kerim'in mali fedakârlıklara verdiği önem ve günümüzün ihtiyaçlarını dikkate alarak Vâdedilen Mesih tarafından başlatılan bir sistem. Detayları için "Vasiyet" eserine bakınız.

dünyayı aynen bir dinamit parçasının dağıtıp paramparça edip uçurduğu gibi uçurmak isteyen bir cemaatsiniz¹⁵. Ama unutmayın; bu işi başaran dinamitin kendisi de yok oluyor. Acaba o dinamit parçası kendisini de patlatmadan, yok etmeden etrafında böyle bir değişiklik yaratabilir mi? Cevabı kesinlikle hayır ise o zaman sizin de başka şansınız yok demektir. Sayı olarak az olup ta dünyayı fethetmek istiyorsanız dinamit olmak durumundasınız. Azıcık dinamit etrafındaki büyük bir bölgeyi altüst eder. Bu ne demek? Sadece şu kadarını söyleyelim ki siz de ancak kendinizi yok ederek dünyada değişiklik yaratabilirsiniz. Peki, soruyorum. Durumunuz böyle mi? Bu noktaya geldiniz mi? Eğer cevabınız hayır ise o zaman bu kadar büyük hedef olmasına rağmen nasıl “çok yüklendik, ağır bir yük altındayız” diyebilirsiniz? Herkes kendisini yoklamalıdır. Her Ahmedî, bir Müslüman’ın ana gayesi olan ve yaratılış sebebi olan bu çaba için şimdiye kadar ne yapmıştır? Bunu sorgulamalıdır. Böyle düşünürseniz anlayacaksınız ki şimdiye kadar yaptıklarınız aslında bir hiçtir.

Hepiniz bu ana gayeden habersizsiniz demiyorum. Bunun için ne kadar çabanın gerektiğini hiç biriniz bilmez de demiyorum. İnanılmaz ihlas dolu arkadaşlarımız da vardır. Maaşı altmış rupi olan bir arkadaşımız yirmi rupilik vasiyet yapmıştır¹⁶. Özel durumlar için ayrıca cemaat mali fedakârlık isteyince borçlanarak üç aylık maaşını getirdi. Arkasın-

¹⁵ Bu cümle yanlış anlaşılmasın. Amaç günümüzün teröristlerine benzetmek değildir. Yazının her cümlesinden de anlaşılacağı gibi burada kastedilen dünyada ruhani bir inkılâp, ahlaksal bir değişiklik yaratmaktır. Elbette bu da bir nevi mevcut ahlaksızlığı yok edip uçurmaya benzer.

¹⁶ Yani her ay maaşının üçte birisini veriyor.

dan "borcumu ödeyene kadar ben vasiyetin minimum şartı olan onda birini ödeyebilir miyim?" diye bana bir mektup yazdı. Ama yazdığı mektuptan beş veya altı gün sonra bir mektup daha yolladı. "Yollamış olduğum mektubumdan utandım. Ricamdan vazgeçiyorum ve yine eskisi gibi üçte bir vasiyet ödemek istiyorum" diyordu bu mektup. İşte böyleleri de var ve Allah'a şükür bunlar çoğunluktadır. Ama ben kalanlara da sesleniyorum. Onların da böyle olmaları için nasihat ediyorum. Doğrusunu söylemek gerekirse bir zerre bile kendimiz için kalmamalıdır. Hayati ihtiyaçlar ve üstümüzü örtmek için ne gerekiyorsa çıkarttıktan sonra kalanına Allah'ın malı gözüyle bakmalıyız. Bakınız; sizler cemaate girerken ne kadar büyük bir söz veriyorsunuz. Canımız, malımız, izzetimiz, namusumuz, rahatımız, varlıklarımız her şey Allah içindir. İşte biat etmenin anlamı budur. Özetle "benim olan her şey Allah'ındır" diyebiliriz. Yüz rupilik maaşı varsa aslında hepsi Allah'ındır. Sonra "her şey" içinde can da dâhildir, eşi ve çocukları da dâhildir, makam ve toplumdaki saygınlık da dâhildir. Bütün bunlara rağmen birisi eğer fedakârlık istenince "ama bu çok fazla" derse biat yaparken aklından ne geçiyordu; bir anlatsın. Eğer zihnindeki "her şey" kavramı tüm vücudu değil, sadece bir bacağı, tüm malı değil, sadece şu kadarı vs. idi ise o zaman haklıdır. Ama eğer her şeyi gerçekten de her şey anlamında kullanmışsa o zaman kem küm etmenin anlamı nedir? "Bu çoktur" diyen aslında "bu vaat ettiğimden fazladır" demek istiyor. Oysa o her şeyi vaat etmişti! Bu durumda bu fedakârlıklara yük gözüyle de bakamaz. Bütün arkadaşlarımızın biatın gerçek mefhumunu anlayıp ona göre hareket edeceklerini umut ediyorum. İslamiyet'in

ihyası için ne kadar harcamak gerekirse, ne zamana kadar harcamak gerekirse harcayacaklarını umut ediyorum. Her şeyi verip insan mutlu olmuyorsa imanı kâmil değildir. Rabbime cemaatimiz gerçekten de böyle olsun diye dua ediyorum.

Şu anki sıkıntılarımızı gidermek için öneriler şu şekildedir; ilave ihtiyaçlarımız normal *çandadan*¹⁷ giderilene kadar özel *çanda* olarak aylık gelirlerinin yüzde kırkını senede bir kez herkes versin. Bazıları bundan çekinebilir diye korkmuyorum. Böyleleri diğerlerinin de iradesini zayıflatan insanlardır. Onlar ilerlemek isteyenlerin önünde birer engel gibidir ve çekilmeleri daha hayırlıdır. Geri çekilmek isteyenler çekilsin; bizim bundan hiçbir zararımız olmaz. Tersine onların yükü sırtımızdan kalkacağı için daha dik dururuz.

Dediğim gibi, ihtiyaçlar karşılanana kadar bir aylık maaşının yüzde kırkı senede bir kez verilsin. Bütün bunlar nasıl olacak diye kaygılanmayın, tedirgin olmayın. Hâlihazırda fedakârlık yapmakta güçlü olanlara değil, zayıf olanlara söylüyorum. Şu anda hayat dolu olan bu şehri ben bomboş bir viraneyken de görmüştüm. Bunun da ötesinde Vâdedilen Mesih^{as} evinden çıktığında yapayalnız olduğu döneme de şahit oldum ve bugüne de şahit oldum ki onun (Vâdedilen Mesih'in) bir hizmetçisi (yazarın kendisi) yüzbinler arasından zor geçiyor. İşte bir kişiyi alıp bu kadar kişiye dönüştüren, yüzbinlerce rupilik mali yardım eden Allah muhakkak ki gelecekte de bizi yalnız bırakmayacaktır. Tersine bu cemaati daha da büyütecektir. Ben bir saniye için bile bu cemaatin ilerlemeyeceği düşüncesini zihni-

¹⁷ Ahmedi Müslümanların zekât dışında yaptıkları mali katkılar.

me getiremiyorum. Dünyanın önümüze koyacağı herhangi bir engelin bizi durduracağına ihtimal bile veremiyorum. Bu sebepten kalbi mühürlenmiş olanlar dışında herkese söylüyorum. Bu cemaat bu zor günleride geçirecektir. Bugün zayıf gibi görünen ve gerçekten de zayıf olanların çabalarıyla bu zorlukları aşacaktır. Bakınız cesur general kimdir? O ki zayıf bir orduyla düşmanı fetheder, yüce işleri başarır. Kendim için demiyorum. Bu silsile Allah'ın silsilesidir. Allah bunun yularını kimin eline verirse o zayıf bile olsa güçlenecektir. Yarınların başarısı ona nasip olacaktır. Onlar kendileri hakkında "biz çok zayıfız" deyip kötü düşünebilirler ama ben kötü düşünemiyorum. İnşallah benim düşüncemin doğru çıkacağı gün de gelecektir.

Yine söylüyorum. Eğer mali durumumuz iyi değilse neden tebliğ yapıp sizin gibi düşünen insanların sayısını artırmıyorsunuz? Ben ne zaman sizi bundan menettim? Neden yükleri azalsın diye sayılarını artırmıyorlar? İşte bu da sizlerin suçudur. Tebliğ yoluyla cemaatimizi büyütürseniz yükünüz kendiliğinden hafifleyecektir. Ama asıl gerçek olan müminin yükünün bu dünyada azalmayacağıdır.

Bu noktada arkadaşlara iyi bir haber de vermek isterim. Cemaatimiz bu sene iki yeni ülkede kök salmıştır. Bunların birisi Hristiyanların yüz sene çabalayıp ancak biraz başarı sağladığı, ama bizim tebliğ eden arkadaşlarımızın birkaç gün içinde on onbeş temiz ruh kazandığı ülkedir. Kastettiğim *Sumatra* ve *Cava* bölgeleridir.

İkinci ülke ise adının geçmesiyle kanım kaynıyor, heyecandan tüylerim diken diken oluyor. Bu ülkenin adı İran'dır. Vâdedilen Mesih'in bu ülkeyle bir nispeti vardır, alakası

vardır. Peygamber Efendimiz^{sav} "Vâdedilen Mesih *farsi-ul-nesil*¹⁸ olacaktır" demişti. İran'ın başkentinde yirmiye yakın insan cemaatimize katılmıştır. Bizi ayrıca mutlu eden başka bir husus da, oraya gitmiş olan *mübelliğimizin*¹⁹ bizden hiç mali yardım almıyor olmasıdır. Şah Şuja'nın neslinden olan Şehzade Abdülmecit Sahib'den bahsediyorum. O Ludhiyana²⁰ da oturuyordu ve hayatını din için vakfetmeye karar verdi. Bende onu İran'a yolladım. Gelen mektubuna göre binlerce müridi olan önemli insanlar ciddi olarak cemaatin kitaplarını inceliyor, ilgi gösteriyor.

Tebliğimizin Allah tarafından nerelere kadar yayıldığını anlatan bir olayı da anlatayım. Geçen sene Türkiye'de yaşanan Kürt isyanının başında Şeyh Said adlı birisi vardı. Bu ayaklanma o kadar şiddetliydi ki Türkler üçyüzbin kişilik bir orduyla ve İsmet Paşa gibi büyük bir ismin önderliğinde ancak durdurabildiler. Yakalanan Şeyh Said "falanca olay olmasaydı ben asla bu ayaklanmayı başlatmazdım, katılmazdım. Doğrusu Hindistan'a gidip Ahmediye Müslüman cemaatine katılıp hayatımı din adına vakfetmeye karar vermiştim" demiş. Her ne kadar Türkler onu öldürmüş olsalar da bu olay cemaatin tebliğinin nerelere kadar yayıldığıнын ve önemli isimlerin kulak astıklarının bir göstergesidir. Şayet Şeyh Said, cemaati yakından tanımış olsaydı ve inancımıza göre ülke amirlerine karşı başkaldırmanın kesinlikle günah olduğunu bilseydi bu ayaklanmanın bir parçası olmazdı.

¹⁸ Fars kökenli

¹⁹ Tebliğ eden birisi

²⁰ Hindistan'da bir şehir

Mali durumumuz sıkışık olduğu için yeni konulara girmeye karar verdim. Şimdilik Amerika'daki misyonumuza harcanan parayı kısıtladım ve Hindistan için harcananı artırdım ki cemaatimiz burada artsın ve daha çok kişi katılsın. Daha çok fedakârlık yapmak şarttır ama fedakârlık yapacak adamların artması da o kadar önemlidir. Altın yumurtlayan tavuğu kesip öldürmek de akıllı bir iş değildir. Cemaatin mali durumunun ıslahı için gereken adımlar atılmalıdır. Bunun için birbirinizle işbirliği yapmanız da önemlidir. Çeşitli üreticiler vardır. Ahmedî tacirler Ahmedî üreticilerle alışveriş yaparlarsa böylece her iki tarafın mali durumu da iyileşir ve dolayısıyla bu durum cemaate pozitif bir şekilde yansır. Her Ahmedî mümkün mertebe Ahmedî esnaftan alışveriş yapsın. Bu da faydalı olacaktır. Tebliğ edenler de katkıda bulunabilirler. Gittikleri her yerde, konuştukları her insanı Ahmedî üretici veya esnaftan alışveriş yapmaya teşvik edebilirler.

Şûra sırasında da Ahmedî üreticiler mallarını getirip gösterebilirler. İnsanlar da lazım olunca kimden ne alabileceklerini öğrenmiş olurlar. Sonra Ahmedîler işsiz Ahmedîlere iş vermeye çalışmalıdırlar. Bazı arkadaşlarımız bu konuyu önemsemişlerdir ama bazıları da pek umursamamışlardır. Sonra Ahmedî Müslümanların şehirlere gidip yeni meslekler öğrenmelerini de istiyorum.

Sonra vefat edenlerin geride bıraktıkları aile üyelerine yardım edilmesi de önemli bir konudur. Biz "her şeyi din için vakfedin" diyoruz. Bu nasihatimize gönülden bağlananlar ve uygulayanlar vefat edince aileleri gerçekten zor durumda kalabiliyorlar. Böyle aileler için bir fon olması gerekir. Katkı da bulunmak zorunlu olmamakla beraber isteyen

herkes yardımcı olabilir. Hayattayken belli miktarlarda mali fedakârlık yapanlara veya onların ailelerine bu fondan gerektiğinde para aktarılmalıdır. Şimdilik detaylara giremeyeceğim ama şûrada bu konuyu açmak istiyorum Hem faiz veya klasik sigortaya benzemesin, hem cemaatin işine yarasin istiyorum. Ölenin arkasında kalanları belli yaşa kadar destekleyebilir veya eğitimlerini karşılayabiliriz. Bunların hepsi mümkündür.

Bunlar da cemaatin genel mali durumunu iyileştirmeye yönelik kararlardır. Ama dikkatle uygulanmalıdır. Şeriatın prensiplerine ters düşmemelidir. Böylece cemaatimiz üyeleri kendilerini biraz güvende hissedecektir. Gerçi yine söylüyorum, mümin sadece Allah'a tevekkül etmelidir.

Şimdi de asıl konuma gelmek istiyorum. Gönlüm uzun süredir bu konuyu sizlerle paylaşmak istiyordu. Bu öyle bir konudur ki her insanın aklına gelir, kalbini gıdıklar. Birçok insan bunu bana sormuş ve varsa bir reçete talep etmiştir. Soru şudur;

İnsan hangi yöntemlerle kötülükten arınabilir, iyilikleri cezp edebilir?

Genellikle verilen cevap. "İyilik yap işte, kötülüklerden de sakın" şeklindedir. Ama herkesin çok iyi bildiği gibi birçok insan "biz Kûr'ân-ı Kerîm'i okuduk, hadis kitaplarını ezberledik, Vâdedilen Mesih'in yazdığı kitapları da okuduk ama tam olarak günahattan arınmış, iyilikleri cezp etmiş sayılamayız. Şimdi söyleyin; bizim ilacımız nedir?" diyorlar. Bu gösteriyor ki yaklaşımımız klasik olmamalıdır. Biz bu soruya "tüm irade ve isteğe rağmen neden insan günahattan kurtulamıyor" açısından yaklaşmak durumundayız. Bu açı-

dan bakınca bu konuşmamın "İrfan-ı İlahi" adlı konuşmamla da kısmen örtüşeceğini hissettim ve bu yüzden o konuşmamı da bir daha okudum. Okuyunca fark ettim ki zaten ben orada bu konuları detaylı anlatacağım diye söz vermişim. Sözümü yerine getirme fırsatı verdiği için Rab-bime şükrediyorum.

Sonra düşünmeye devam edince çok eski bir rüyamı hatırladım. Vâdedilen Mesih'in vefatından bir iki ay sonra bu rüyayı görmüştüm ve o zaman bir anlam verememiştim. Rüyamda kendimi namazdan sonra otururken gördüm ve elimde Abdülkadir Geylani hazretlerinin yazdığını sandığım "Minhacul-Talibiin" adlı bir kitap var. Yani "arayanların yolu". Rüyamda bu kitabı okudum ve bir yere koydum. Sonra bunu Vâdedilen Mesih'in birinci halifesine vermem gerektiğini hatırladım ve kitabı aramaya başladım. Birde baktım ki bulamıyorum ama ararken başka bir kitap buldum. Tam o esnada dilim bu sözleri tekrar etmeye başladı;

وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ²¹

yani "Rabbinin ordularını Ondan başka kimse bilmez."

Sonra belki de AbdülKadir Geylani hazretlerinin böyle bir kitabı vardır diye birinci halifeye sordum. O da "bu isimde bir kitabı yok ama 'Ganiyyatul Talibiin' adlı bir eseri var" dedi. Daha da araştırınca bu isimde hiçbir yazarın bir kitabı olmadığını öğrendim. Sonra belki de benim bu isimde bir kitap yazacağım anlamı çıktığını düşündüm. Bu durumda "Abdül Kadir" in anlamı kitapta yazacaklarımın benim zihnimin sundukları değil, Kadir olan Allah'ın bana öğrettiği

²¹ Aynı zamanda Kur'ân-ı Kerîmin de ayetidir.

şeyler olacaktı. Bu sebepten bugünkü konuşmamın adını "Minhacut-Talibiin" koydum.

"İrfan-ı İlahî" ve "Necat" konularındaki konuşmalarla örtüşen kısmından bahsetmeyeceğim. Sadece sürekliliği için gerekirse özetle anlatacağım. Gerçek şudur ki önceki konuşmalarımda konunun ilmî tarafını anlatmıştım. Bugün ise daha çok pratik ve amellerle ilgili kısmını anlatacağım.

İnsanın yaratılışının gayesi nedir? Bu sorunun cevabını Kûr'ân-ı Kerîm kendisi vermiştir.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ²²

Yani *Biz insanı sadece bir amaç için yarattık. Oda şudur ki Abd olsun. "Abd" Arapçada tezellül ve aşağılanmayı kabul eden birisi için kullanılır ve dolaylı anlamı başkasından etkilenip onun şeklini alan onun izini taşıyan birisidir. "Abd" başkasının hükümdarlığını kabul eder, izi ve nakşını üzerine almaya razı olur. Allah ise insanı sadece ve sadece Onun (Allah'ın) izini alsın diye, nakşını kabul etsin diye yarattığını söylüyor. Eğer hayatımızın gayesi ve amacı buy- sa bunu yerine getirmek için tek çare Allah'ın sıfatlarını cezbetmektir²³.*

Peygamberlerin yollanmasının arkasında ki gaye de budur. Kur'ân-ı Kerim şu şekilde buyuruyor;

²² Zâriyat (51) sûresi, ayet 57

²³ Sıfatları cezp edince insan Allah'ın izini ve nakşını almış olur. Nasıl ki bir mührün izini alan yumuşak madde mührün izini taşıyorsa, mührü benzemeye başlıyorsa, aynen o şekilde insanda Allah'ın sıfatlarının mührünün etkisinde kalınca, onların nakşını kabul edince Ona benzemeye başlar.*

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ²⁴

Bu Hz. İbrahim'in duasıdır. Diyor ki *"Ya Rabbim; Onlara öyle bir resul gönder ki onlara ayetlerini okusun, şeriatı açıklasın, hikmetini anlatsın ve kalplerini temizlesin. Şüphesiz ki sen Galipsin, Hikmet sahibisin."*

Bu dua gösteriyor ki peygamberlerin amacı imanı kuvvetlendirip, ilim vermektir. Arkasından şeriatını anlatıp hikmetini açıklamaktır. Yani önce ilim sonra amelle ilgili eğitim vermektir. Böylece bu eğitime gönüllü olarak katılmak isteyenleri pak edip, kalplerini temizleyip Allah'ın meclisinde oturabilmek için hazırlamaktır, buna layık kılmaktır.

Cemaatimiz için bu soru herhangi bir soru değildir. Bir ölüm kalım meselesidir. Biz Allah'ın günümüzde yollamış olduğu bir peygamberi kabul eden cemaatiz²⁵. O da bize Allah'ın ayetlerini okumuştur, anlatmıştır, hikmetlerini beyan etmiştir. Eğer ona inandıktan sonra da kalbimiz temizlenmezse, günahlarımızdan kurtulamazsak, inanmış olmanın ne anlamı kalır? *Mevlevi Burhanuddin Cehlemi* son derece ihlâs dolu bir arkadaşımızdı. Bir seferinde Vâdedilen Mesih, müminin derecelerini anlatıyordu. Konuşması bitince Mevlevi Bey hüngür hüngür ağlamaya başladı. Sonra Vâdedilen Mesih'e^{as} döndü ve "önce ben *vahhabi*²⁶ oldum ve neticesinde toplumdan baskı gördüm,

²⁴ Bakara (2) sûresi, ayet 130

²⁵ Ahmedi Müslümanların tarihçesi ve kim olduklarını anlamak için

"Davet-ül-Emir" eserine bakınız.

²⁶ Çeşitli İslam mezheplerinden birisi.

ezildim. Sonra sizi kabul ettim ve yine toplumdan aynı muameleyi gördüm, zulmedildim. Ama bu kadar zorluk çekmeme rağmen hala bir şeye benzeyemedim". Yani bir peygambere inandıktan sonra da eğer değişmiyorsak bunun ne anlamı vardır! Oysa gerçekten hayat veren birisinin eline elimizi vermiş birisi gibi değişmemiz gerekir. Hatta sanki Allah'ın eline elimizi vermişiz gibi bir sonuç almamız gerekir. Bunu başaramazsak kalan her şey birer hiçtir. Hele bir bakınız; Vâdedilen Mesih bizden neler istiyor, nasıl da yanlış yapmayalım diye korkutuyor. Nefsin tezkiyesi konusunda nasihat verirken diyor ki;

Nefsin tezkiyesi Yaratan ve yaratılan, her ikisinin haklarını verince, riayet edince olur. Allah'ın hakkı şudur ki nasıl dilimizle O'nun tek ve eşi benzeri olmadığını söylüyorsak, gerçekten amellerimiz de bunu göstermelidir. Herhangi bir mahlûkla bir tutulmamalıdır. Yaratılanın hakkı da; kimseye karşı kişisel kin beslenmesin, önyargı olmasın, kasıtlı fesat yapma girişimleri olmasın, birbirini çekiştirmek olmasın. Ama bütün bu hedefler daha uzaktır. Daha aranız tertemiz değildir ki. Sitem etmek de vardır, yakınmak ve sızlanmak da. Gıybet ve kardeşlerinizin haklarını gasp etmek de yok değildir. Oysa Allah; aynı vücudun birer uzvu olan parçalar gibi olmadıkça felah²⁷ yoktur, kurtuluş yoktur diyor. Kardeşle olan muamelesi tertemiz olmayan birisinin Allah ile de muamelesi eğridir. Muhakkak ki Allah'ın hakkı daha fazladır ama bu hakkın verilip verilmediği ancak kardeşlerinin haklarının verilmesiyle anlaşılabilir. Kardeşle olan

²⁷ Tüm dinler daha çok Necat yani kurtuluştan bahsederken, İslamiyet Felahtan bahseder. Bu farklı bir kavramdır. Detaylar için bu kitabın "Necat" adlı bölümüne bakınız.

ilişkisi dosdoğru olmayanın Allah ile olan ilişki de tertemiz değildir. Bu kolay bir şey değildir, son derece zordur. Gerçek sevgi başkadır, münafıkların sevgisiyse başka. Bir müminin diğer mümin üzerinde hakları vardır. Kardeşi hastalanırsa ona bakar, vefat ederse cenazesine gider. Küçük şeyleri konu bile etmez, affeder. Allah sizin şu anki gibi yaşamanıza razı olmaz. Gerçek kardeşlik yoksa cemaat da yoktur.”²⁸

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ

Bunlar takva ile ilgili Vâdedilen Mesih’in^{as} nasihatleridir. Eğer hayatımızın gayesini yerine getirmek istiyorsak, Peygamber Efendimiz^{sav} ile Vâdedilen Mesih’in^{as} misyonlarına katkıda bulunmak istiyorsak, hayatlarımızı takvayla doldurmak zorundayız.

Şimdi kâmil insanın tarifini yapalım. Nasıl ki tıbbi açıdan sağlıklı bedenın tarifi varsa, aynı şekilde ruhani dünyada sağlıklı ruhun yani kâmil insanın da tarifi mümkündür.

Unutmayalım ki kâmil olması için insanın;

a) Yaratan ve

b) Yaratılanla

ilişkinin doğru, tam ve tertemiz olması gerekir. Vâdedilen Mesih’in^{as} bize anlattığı gibi bunların ikisi şarttır. Aynı anda olmaları şarttır.

Yaratılanla olan ilişki de ikiye ayrılır;

1. Kendisiyle olan ilişki; Peygamber Efendimiz^{sav} bu konuda

²⁸ Bedir gazetesi 1908.

وَلِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقٌّ

demoştir. Yani *senin kendi nefsinin hakları vardır.*

2. Diğler yaratılanlarla olan ilişki

Kendisiyle olan ilişki de ikiye ayrılır;

1. İnsan kalbinin ve ruhunun durumunu kirleten her şeyden sakınmak
2. Kalbin ve ruhun temizlenmesini sağlayan her şeyi yapmak.

Diğler yaratılanlarla olan ilişki de üçe ayrılır;

1. İnsanlığın tüm bireyleriyle ve fertleriyle ilişkisi dürüst ve tertemiz olmalı
2. İnsanlığın grup olarak ortaya çıkardığı kitlelerle ilişkisi dürüst ve tertemiz olmalı. Örneğın ülkelerle ve büyük cemaatlerle vs.
3. İnsan dışında diğler mahlûkatla ilişkisi dürüst olmalı.

Bunlar da ilk grup gibi iki türlü hareket etmemizi gerektirir.

- a. İnsanlarla veya diğler mahlûkatla ilişkisini bozan her tür şeyden sakınmak
- b. İnsanlarla veya diğler mahlûkatla ilişkisini iyileştiren, ihsan seviyesine götüren, tertemiz kılan her tür şeyi yapmak.

Sonra Allah ile olan ilişkinin de iki şıkkı vardır.

1. Allah ile olan ilişkiyi zedeleyen her işten sakınmak
2. Allah ile olan ilişkiyi iyileştiren her işi yapmak

Şimdi de din'in ne olduğunu anlatacağım çünkü bütün bunların yapılması veya sakınılması zaten dindir, mezheptir. Hatırlayacağınız gibi din'in iki şıkkı vardır.

1. Ahlak

2. Ruhaniyet (maneviyat)

Birçok insan bu hatayı yapar ve “din demek ahlak demek” der. Ahlakı iyi olan “dindardır” derler. Oysa böyle birisi ancak olayın yarısını anlamıştır. Dindar ve *Muttaki*²⁹ kelimeleri onun için kullanılmaz.

Ahlak nedir?

İnsanların amellerinin insanlıkla alakalı olan kısmı ahlaktır. Aynı ameller Allah’a karşı yapılırlarsa *Ruhaniyet* olurlar. İnsanlara yalan söyleyen insan ahlaksızdır. Ama Allah’a karşı da yalan söyleyenin *Ruhaniyeti* ölmüştür. Ancak her iki yanı da düzgün ve doğru olan dindar ve muttakidir. Yani şeriatın dediği şekilde yapılan ahlaki davranışlar ruhaniyetle de birleşince din olur. Ruhaniyeti eksik olup sadece bazı kültürel sebeplerden dolayı yapılan amelleri varsa yapana ahlaklı deriz.

Öncelikle ahlakı anlatacağım ve sonra ruhaniyeti. Ama dediğim gibi güçlerimiz ve takatimizin zuhuru ve dışa vurması (amel şeklinde) eğer sadece insanlarla alakalıysa ahlaktır. Aynı davranışlar Allah’a karşı yapılıncı ruhaniyeti doğurur. Bu yüzden ahlak konusunu anlatınca aslında ruhaniyet konusu da anlatılmış olacaktır. Varsa bir farkı ayrıca söylerim.

Ahlak meselesini anlamak için “Hulk” olan kök kelimesinin ne anlama geldiğini bilmek gerekir. İslamiyet dışında tüm mezhepler ve filozoflar bu konuda ciddi hatalar yapmışlardır, sendelemişlerdir, çok acayip tanımlar yapmışlardır. Örneğin bazılarına göre;

²⁹ Takva sahibi; Allah’ın neden hoşlanacağı ve neden hoşlanmayacağını sürekli aklında tutan, ona göre hareket eden birisi.

- a) "hulk" kökleri çok derin olan bir melekenin adıdır ve insan hiç akıl ve fikir kabiliyetini kullanmadan doğrudan bu melekeyi kullanarak bazı şeyleri yapar, bazılarından sakınır.
- b) Bazılarına göre "hulk" Allah'ın varlığını ispat etmek için insanın içine yerleştirilmiş bir kabiliyettir.
- c) Bazılarına göre "hulk" uzun tecrübeler neticesinde genlerimize işlemiş olan bir kabiliyettir. Batılı düşünürler genellikle bu neticeye varmışlardır.

Benim görüşüme göre doğal meyillerinin yuları akla verilirse ve bunu yapan kişi o işi yapmaya da kudretli olursa çıkan netice "hulk" tur. Kudretli olmaktan kastettiğim işi yapıp yapmama keyfiyetidir. Her iki seçeneğinde onun için mümkün olmasıdır. Eğer ameller aklın yönetiminde değil-lerse sadece doğal meyiller olur. Hayvanların durumu böyledir. Hayvanlarda da sevgi denilen şey vardır ama bu yüzden onlara *ahlaklı* diyemeyiz, sadece doğal meyiller diyebiliriz. Eğer bu tarz davranışlar daha da alt seviyeli şeyler, örneğin bitkiler veya cansız türler, tarafından gösterilirse adı sadece "zuhur-i kudret" olur yani özelliklerin dışı vurması.

Konunun bu kısmı zordur. Eğer bazı arkadaşlar tam anlayamazlarsa kitap şeklinde basıldığında anarlar. Ama kalan kısmı için temel oluşturacağı için beyan etmek durumundayım. Bundan sonraki kısım kolaydır. Herkes tarafından anlaşılabilir.

Anlattığım gibi bir davranışın ahlaki olması için akıl sahibi ve muktedir birisi tarafından gösterilmiş olması gerekir. Şimdi de "Ahlak-ı hasene" nin tarifini yapacağım. Bunlarla ilgili de fikir birliği yoktur.

- a. Bazılarına göre "ahlak-ı hasene" insani güçlerin akıllı bir şekilde kullanılmasıdır.
- b. Bazılarına göre "ahlak-ı hasene" insana gerçek mutluluk veren şeylerdir.
- c. Bazılara göre "ahlak-ı hasene" fedakârlık içeren amellerdir. Yani bunlarda insan kendisine zarar vermesine rağmen başkaları için faydalı olur.
- d. Bazılarına göre "ahlak-ı hasene" akıl sayesinde ve nihai kişisel faydayı dikkate alarak geçici fedakârlık yaparak yapılan amellerdir.
- e. Müslüman sufilere göre şeriata tabi olup aklı kullanarak yapılan ameller "ahlak-ı hasene" dirler.

Son verdiğim tarif İmam Gazali'nin tarifidir. Bana göre bu tarif biraz düzeltilmeye muhtaçtır. Akıl ve şeriata dışında yapan kudret sahibi olmalı ve iradesi de o yönde olmalı. Bu şart yerine getirilemiyorsa çıkan sonuç "ahlak-ı hasene" değildir. Örneğin birisi uyukluyorken birisine para verirse ama uyanıkken sadaka ve hayrat yapmazsa "ahlak-ı hasene" den pay almış sayılmaz. Uyukluyorken iradesi eksiktir. Dolayısıyla şeriata uygun ve akıl ile iradenin birleşimiyle yapılan amel "ahlak-ı hasene" olur. Daha da doğru tarif "Allah'ın benzer durumda yapacağı amelin irade ile yapılması ahlak-ı hasenedir" şeklinde olabilir³⁰. Gerçek tarifi budur. Çünkü bir şeyin iyi olması kusursuz olmasını da gerektirir. Aklimız bir şeye iyi derse o şey iyi olmuş olmuyor. Ancak gerçekten iyiye iyi oluyor. Allah'ın sıfatları bir şeyin iyi olduğuna dair şahadet veriyorlarsa işte o zaman iyidir. Bir tek Allah'ın zatı kusursuz pak ve her şeyi

³⁰ Zaten şariat da Allah'ın amellerini açıklar. Bu ayırım sadece olayın kolay anlaşılabilmesi içindir.*

bilen olduğu için ancak O'nun amelleri her zaman iyi olur, O'nun sıfatları her zaman doğru yönü işaret eder.

Şimdi de ahlakların kaynağını, membasını, oluşum pınarını araştıralım. Bunlar nasıl oluşuyor, nerede oluşuyor? Çeşitli insanlar çeşitli kaynakları göstermişlerdir. Bazılarına göre ahlakların kaynağı akıl, saldırganlık ve şehvettir. Saldırganlık ile şehvet iki attır ve akıl bunlara binip yönlendirir. Doğru yönlendirirse ahlaklar doğar, yanlış yönlendirirse de ahlaksızlık. *Muhyüddin İbn-i Arabî*³¹ bu aklın ismini "*nefis-i natika*"³² olarak koymuştur.

Ona göre tüm ahlaklar bu üç unsurun bir araya gelmesiyle oluşur. Ya akıl ile saldırganlık bir araya gelir, ya da akıl ile şehvet. Bazen de üçü bir araya gelip bir sonuç doğurur. Bu senaryoda akıl bir erkektir ve saldırganlık ile şehvet onun iki karısı. Nasıl ki erkekle kadının birleşimiyle çocuk doğar, aynı şekilde akıl ile saldırganlık veya şehvet birleşince çeşitli ahlaklar doğar.

Bazılarına göre insanın içinde mutluluğu elde etmek için şiddetli bir arzu vardır. Bu arzu akıl ile birleşince ahlak doğar.

Benim görüşüme göre Müslümanlar ahlakın kaynağını ve membasını Kur'ân-ı Kerim'in ışığında tam olarak değerlendirememişler. Kur'ân-ı Kerim'i okuyup, hakkında derin düşündükçe ahlakların kaynağının çok derinlere gittiğini anladım. Eğer ahlak gibi görünen ameller sadece insanlarda gözükseydi yapılan tarifler biraz doğru olabilirdi ama daha alt seviyeli mahlûklarda da bunları gözlemek müm-

³¹ Meşhur İslam sufilerinden birisi

³² Mantıklı nefis

kündür. Örneğin akıl, saldırganlık ve şehvet çeşitli ahlakları doğurmuştur derler. Şimdi sevgi de bir ahlaktır ama hayvanlarda da açık bir şekilde gözlenebilir. Oysa hayvanlarda akıl yoktur³³. Bu gösteriyor ki akıl, saldırganlık ve şehvet ahlakların kaynağı değildir. Öyle olsaydı hayvanlarda herhangi bir ahlakı görmemiz mümkün olmazdı.

Ben bu konuda çok düşündüm ve Allah'ın lütfuyla öyle bir çözüm buldum ki ahlak meselesinin kaderi değişti diyebiliriz. Aslında ahlakların kaynağı ve membası bazı kuvvetlerdir, bazı özelliklerdir. Bu özellikler sadece insanlarda değil, hayvanlarda hatta bitkilerde ve daha da ötesi cansız nesnelerde de vardır. Hatta cansız nesneleri oluşturan zerreciklerde de vardır. Bakınız insanlardan bir seviye inerek hayvanlar dünyasındaki ahlakı gözlemek mümkündür. Örneğin insanlarda öfke ve kızgınlık vardır. Aynı şey hayvanlarda da apaçıktır. Sonra insanlarda sevgi vardır ve yine aynı duygu hayvanlarda da mevcuttur. Daha da inelim. Bitkiler seviyesinde de insanlara ve hayvanlara benzeyen bazı özellikler vardır, meyiller vardır. Muhakkak ki bu meyiller insana nazaran son derece basit ve ilkeldir ama var olduğuna dair bir şüphe yoktur. Örneğin insanda olan alıp-verme isteği bitkilerde de vardır. Yeni araştırmalar gösteriyor ki neredeyse tüm bitkilerde erkek-dişi kavramı vardır. (Gerçi Kûr'ân-ı Kerîm bunu zaten önceden söylemişti) Erkek ve dişi birleşince meyve verirler. Hurma ağacıyla ilgili bu gerçek zaten binlerce senedir biliniyordu. Yani bitkilerde de şehvet vardır. Sonra kızgınlık ve öfke olduğu da artık biliniyor. Bose adında bir doktor çeşitli

³³ Yani belki teknik olarak ilkel akıl vardır ama saldırganlık ve şehveti karmaşık bir şekilde yönetebilecek kadar yoktur.

aletleri kullanarak bunu ispatlamıştır. Basit örneği “küştüm çiçeği” adlı bitkidir. İnsan dokununca hemen kapanır, kendine çekilir. Meyvesine dokunursak içindeki tohumu dışarı atar ve yine kapanır. Amerika’da keşfedilen bir bitki eti sever. Yaklaştırıldığında açılır ve dokundurunca ona yapışır, tüm kanını emer ve sonra atar. Bu tip araştırmalar bitkilerde de benzer meyillerin bulunduğunu gösterir. Daha da inelim ve cansızların dünyasına gelelim. Deniliyor ki sevgi çok yüce bir ahlaktır. Oysa sevgi nedir? Kendine doğru çekmek demektir. Ama bir mıknaş da demiri kendisine doğru çeker. Ne kadar sade de olsa onda da bu meyil vardır. Sonra eğer elektriğin aynı yöndeki kuvveti iki farklı malzemede oluştursa birbirlerini iterler, bir nevi nefret gösterirler. Yani cemadatlarda³⁴ da nefret, sevgi, öfke tarzı meyiller mevcuttur.

Sonra dediğim gibi bu kuvvetler nesneleri oluşturan küçücük zerrelere de mevcuttur. Olmasaydı dünya yerinde duramazdı, oluşamazdı. Eğer zerrecikler birbirlerini gerektiğinde çekip gerektiğinde itmezlerse dünya dağınık, düzeni bozulur. Dünyayı bir arada tutan işte bu cazibedir. Bunlar gösteriyor ki ahlak denilen davranışların kaynağı inanılmaz derecede derindir, ta maddenin en ilkel sıfatlarına kadar gider. Tüm ahlakların aşağı indikçe bulunması zordur ama şu da bir gerçektir ki izi ve kökü her aşamada vardır.

Ahlakların oluşumuna sebebiyet veren özelliklerin kâinatın her zerresinde bile mevcut olduğunu ispatladıktan sonra bu özellikleri tek tek inceleyelim. Maddenin zahiri olarak altı yönü vardır. Yani üst-alt, sağ-sol, ileri-geri. Aynı şekilde

³⁴ Cansız şeyler

maddenin gizli yönleri ve cihetleri de vardır. Bu gizli özellikler de zahiri yönler gibi ikili gruplar şeklindedir. Nasıl ki zahiri yönler belli bir bakış açısıyla sol ve sağ olabiliyorlarsa ama bakışı değiştirtince sağ sol oluyor ve sol da sağ. Üst ve alt, ileri ve geri de aynı mantıkla görecelidirler. Aynı şekilde gizli yönler de görecelidirler. Birisi eril iken diğeri dişildir. Yani ya başkasını etkileyen yönler vardır, ya da başkasından etkilenen. Etkilenme kabiliyeti olmayan bir şeyi etkilemek de imkânsızdır. Örneğin hamur yumuşaktır ve insanın yumruğu ona basarsa şeklini değiştirir, etkilenir. Ama aynı yumruk masaya bastırıldığında aynı etkiyi yapmaz. Sebebi de masada etkiyi kabul etme kabiliyetinin olmamasıdır. Herhangi bir işin olabilmesi için bir tarafta etki etme kabiliyetinin ve diğer tarafta da etkilenme kabiliyetinin olması şarttır. Kâinatın her zerresinde çekme kabiliyeti varken, çekilme kabiliyeti de vardır.

Maddenin altı adet zahiri yönüne karşı gelen birinci iç özelliği **cezp** özelliğidir. Yani kendisine çekme kuvveti. Bunun doğal ikilisi **meyil** yani yönelme ve bir şeye doğru çekilme kabiliyetidir. Durum müsait olur olmaz her zerrecik ya çekmeye başlar ya da çekilmeye.

İkinci iç özelliği **def etme** ve itme özelliğidir. Bunun karşılığında sakınmak, **geri çekilmek** ve içtinap etmektir.

Üçüncü özelliğin adı **ifna**'dır³⁵. Kendi varlığını sürdüren her şey bir şeyi yok ederek bunu başarır. Örneğin elimi buradan alıp buraya koyarsam ilk şekli yok edilmiş olur. Ancak onu yok edince yeni şeklini elde edebilirim. Aynı şekilde zerrecikler başka şeylerin etkisi altında kalarak şekil

³⁵ Başkasını yok etmek

değiştirirlerse önceki şekillerini yok ederler. Bunun karşılığında **yok olma** özelliğidir. Başkasını yok etme kabiliyeti olan her zerrede kendi yok olma kabiliyeti de vardır.

Dördüncü özellik **ibka**'dır. Bir şeyi düşürün; eğer yolunda bir engel varsa onu durduracaktır, düşüp yok olmasını engelleyecektir. Yani baki kalmasını sağlayacaktır. Bunun karşılığında zerrelerin **baki kalma**³⁶ özelliği ve kabiliyeti vardır.

Beşinci özelliği **izhar**'dır, yani kendisinden başka bir şeyi vurgulamak, iyice görünmesini sağlamak, büyüterek göstermek. Bunun karşılığı **zuhurdur**. Bu da kendisini ortaya çıkartmak, iyice zahir etmek demektir.

Altıncı özellik **ihfa** yani bir şeyi gizlemektir. Örneğin elimin arkasında bir şey varsa elim onu gizlemiş olur. Bunun karşılığı **hifa**'dır yani kendisini bir şeyin arkasına getirerek gizlemek.

Maddenin en küçük zerreciklerinde bile bulunan bu altı özellik ahlakların kaynağı ve membasıdır, onların doğduğu pınardır. Tüm ahlakların temeli bunlardır. Gelişe gelişe ve terakki aşamalarından geçe geçe insanda hayret verici bir şekilde zuhur eden işte bunlardır. Madde karmaşıklaştıkça yapabildiği şeyler de artar, netlik kazanır. Bu özellikler de bu durumda daha açık bir şekilde dışa vurur. En basit hâlindeyken ise bu özelliklerin dışa vurması da basittir, sınırlıdır. Tamamen maddenin doğal özellikleri olduğu müddetçe biz bunlara iyi veya kötü diyebiliriz ama yüce ahlak veya günah diyemeyiz. Nasıl ki her işimize yarayan şeye iyi ve yaramayana kötü diyorsak bunların ilkel hali de aynen

³⁶ Sürekli var olma

böyledir. Bu aşamada bunlar sadece doğanın kanununu temsil ederler. Bakınız bu asa eğer birisinin üstüne düşerse o kişi acı çekecektir ama "ne ahlaksız bir asa bu" demeyecektir. Aynı şekilde birisi yolda yürürken para bulursa "ne şanslıyım" diyecektir ama paraya "teşekkür ederim; ne iyi ettiniz de bulundunuz" demeyecektir. Yani olaylar maddenin kurallarına uygun olunca bazen iyi bazen kötü olurlar ama ne yüce ahlak statüsüne kavuşurlar ne de günah statüsüne düşerler. Onlara iyi veya kötü demek sadece o anda bizim ihtiyaçlarımızın bir göstergesidir.

Çoğu zaman bu gösterge görecelidir. Bir mermi birini vurduğunda akrabaları "ne kadar büyük şansızlık" derken düşmanı "çok iyi oldu" diyecektir. Bunlar göreceli şeylerdir, "hulk" ile bir alakası yoktur. Doğal bir kuvvet veya özellik kendisini doğanın kanunu çerçevesinde göstermektedir, o kadar. İşin içinde bir irade olmadığı için "hulk" denilemez ama dışarıdan bakınca "hulk" sayılabilecek amellere benzetilmektedir.

Ama madde terakki ettikçe eninde sonunda insan şeklini alınca bu altı özellik yüzlerce şekilde dışa vurmaya başlarlar. İnsan bileşiklerden oluşan bileşik bir varlık olduğu için bu özellikler de bileşik olurlar, son derece karmaşık olabiliyorlar. Bunların misali renkler gibidir. Renkler de temelde beş altı olmalarına rağmen bileşikleştikçe yüzlerce olurlar. İnsanda bu özelliklerin zuhuru bambaşka seviyelere çıktığı için "hulk" statüsünü kazanıyor. Cismani ve bedensel oluşumuna "halk" denildiği için burada da belli bir karmaşıklıktan sonra bir gizli içsel doğum daha yaşadığını vurgulamak için "hulk" kelimesi kullanılmıştır. Aslında bunlar da maddidir, yani maddenin en küçük zerrelerinde bile mev-

cuttur ama belli bir karmaşıklık seviyesinde artık bambaşka bir şekil almışlardır. Yeni bir doğuş denmeye hak kazanmışlardır. Bu özellikler cematat ve cansız nesneler seviyesindeyken bunların adı kuvvetler idi. Sonra bitkilerin seviyesine çıkınca ve biraz daha yükselince biz bunlara hisler demeye başlarız. Hayvanlar dünyasında bunların adı şehvetler ve doğal meyillerdir. Daha da mükemmelleşince ve insan seviyesine çıkınca eğer akıl ve fikrin irade altında yönlendirilmesine tabi değillerse ancak doğal meyiller veya içgüdüler denilebilirler ama akıl ve irade sayesinde dışa vuruyorlarsa "hulk" olurlar. Yani terakkinin âlâ seviyelerine varmış olurlar. İnsanın oluşumunu anlatırken Kûr'ân-ı Kerîm şöyle diyor;

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿٣٨﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿٣٩﴾

Yani: "Biz insanı yaş toprağın özünden yarattık. Sonra da onu duraklanacak bir yere belsuyu halinde koyduk. Sonra da onu daha ileri götürerek yapışkan bir vücut haline getirdik. Daha sonra bu yapışkan vücudu bir et parçasına dönüştürdük. Bu et parçasını kemikler şekline soktuk. Bu kemiklerin üstünde de et meydana getirdik. Sonra da onu başka bir biçime soktuk. Doğrusu en güzel yaratıcı olan Allah ne yücedir!"

³⁷ Mü'minûn (23) sûresi, ayet 13-15

İnsan en yüce mahlûktur ve tüm yaratılanlar onun altındadırlar. Şimdi bu bilgiler ışığında insanın ahlaklarını inceleyelim. Hepsi ilkel maddede bile bulunan bu altı adet son derece sade davranışların karmaşık halleridir. Sadece insandaki bileşiklik ve evrim onları da bileşik hale getirmiştir. Bu sebepten bunlara da öz olarak iyi veya kötü diyemeyiz. Ancak yersiz kullanımlarına kötü diyebiliriz.

Örneğin korkaklık vardır, herkesçe kötüdür. Ama bu sadece belli bir durumdan *geri çekilmek* demek değil mi? Salt geri çekilmek özünde ne kötüdür ne de iyi. Doğal bir meyildir. Kötü olabilmesi için aklın önerdiği ve durumun gerektirdiği amele ters düşmesi şarttır. *Zuhud*³⁸ da geri çekilmektir, sakınmaktır ama buna herkes iyi der. Oysa her iki durumda da amelin dış görüntüsü aynıdır. Ama gerçek şudur ki *zuhud* bile özünde iyi veya kötü değildir. Ancak aklın rehberliğinde ve durumun gerektirdiği davranış biçimi dikkate alınarak irade sahibi birisi tarafından yapılırsa iyi olur, yoksa kötü. Adı ister *zuhud* olsun ister başka bir şey fark etmeyecektir. Ancak akıl ve durumun gerektirdiği şartlar dikkate alınınca iyi olmaya aday olacaktır. Sabır da aynı şekildedir. Bunda da geri çekilme özelliği vardır. Ama iyi denilebilmesi için akıl sayesinde ve yerli yerinde olması şarttır.

Şimdi de *meyil* yani başkasına doğru çekilmenin bir örneğini alalım, yani delicesine sevmek. Seven birisi mahbubunu böyle sever. Bir müridin pirini sevmesi de aynı sınıfa girer, bir öğrencinin öğretmenini sevmesi de. Böyle birisi hocasındaki cezp kuvvetine dayanamaz, ona çekilir. İşte bu

³⁸ Zahidin yaptığı şey. Yani dinin yasakladığı şeylerden geri çekilmek.

meyil veya başkasına çekilmesi eğer aklın sayesinde ve yerli yerindeyse yüce bir hulk olur. Değilse adı sadece sokak serseriliğidir, alçaklıktır. Oysa her iki durumda arkasında işleyen kuvvet aynıdır. Başkasının etkisi altında kalıp ona doğru çekilme kabiliyetidir, başka bir şey değildir.

Def etme ve uzaklaştırma kuvvetinin bir misali cesarettir. Cesaret nedir? Maddenin zerreciklerinde bile var olan özelliğin karmaşıklaşıp dışa vurmasıdır. Aklın sayesinde ve yerli yerinde olursa yüce bir ahlaktır, yoksa anlamsız bir ahlaksızlık. Sürekli ağızlarından küfür eksik olmayan insanlarda bu özellikten payını alanlardır. Böyle küfürlerin asıl amacı da başkasının ilzam veya suçlamasını veya hamlesini veya zulmünü uzaklaştırmaktır, def etmektir.

Cezp etme kuvvetinin bir zuhurunu alalım. Bu başka şeyleri kendisine çekmek demektir. İlginç bir şekli de hırdır. Bu cezp etme kuvveti insanın amellerinde etkisini gösterince bazen hırsa dönüşüyor ve malları ve makamları kendisine çekmeye başlıyor. Caiz olmayan şekilde dışa vurursa kötü deriz; yoksa iyi. Güler yüzlülükle birisiyle görüşmek te bu temel kuvvetin bir cilvesidir. Birisini sevmek ve methetmek de bu başlığın altında oldukları gibi, hakkı savunma, yaymaya çalışma ve neticesinde herkesi hak tarafına çekme isteği de yine cezp etme kuvvetinin tecellisidir.

Kendini yok etme özelliği neticesinde doğan ahlakların bir örneği *tahhavur* dur. *Tahhavur* belli durumlarda insanın "canımı bile veririm, yok olurum ama bunu yaparım veya yapmam" şeklinde verdiği kararların arkasında yatan duygudur, cezbesidir. Bu cezbe bazen akla göre de uygundur. Bu durumlarda son derece yücedir. Nimetullah Han Bey'in

“imanımı korumanın bedeli eğer canımsa, veririm” demesi gibi. Akıl sayesinde bu duygu ve cezbeden faydalanılırsa adı fedakârlık olur ki o yüce bir şeydir. Ama elini boşuna ateşe sokan birisi gibi yaparsak yine *tahhavur* olur ama işe yaramaz bir *tahhavur* olur, kötüdür deriz.

İhsan da bu özelliğin bir cilvesidir. Başkası için kendi hakkından vazgeçen ihsan etmiş olur ve bir nebze de olsa kendisini yok etme kapılarını kendisi açmış olur. Kendisinin baki kalması için gerekli olan şeyleri başkasına verir.

İfna yani başkasını yok etme meylini alacak olursak öldürmek, fesat çıkarmak ve kin beslemek vesaire bunun birer örneği gibi ortaya çıkarlar.

İbka yani başkasını baki kılma kabiliyetinin örneği olarak cömertlik, umut, ihsan ve buna benzer diğer ahlaklar sunulabilir. İhsanı daha önce kendini yok etme özelliğinin bir örneği olarak sunmuştum. Bazen aynı ahlak ya çeşitli meyllerin bir araya gelmesiyle ya da bazen her birinden ayrı ayrı da oluşabilir.

Kibir, herkesi geride bırakma arzusu, cesaret, kendini beğenmek *zuhur* özelliğinin altındadır. Hepsinin temelinde ortaya çıkma arzusu gizlidir.

Sırların ifşa edilmesi, riyakârlık, utanmazlık, doğruyu söyleme arzusu, işte bunlarda *izhar* yani bir şeyi ortaya çıkartma meylinin cilveleridir.

Tevekkül, gaflet, utanç yüzünden sıkılmak veya hayâ vs. *hifa* yani gizlenme kuvvetinin dışı vurmasıdır.

İstihza, mizah, yalan şehadet, sır saklama ve yalan vs. *ihfanın* örnekleridir.

Bazı ahlaklar bileşiklerdir. Örneğin kıskançlık veya haset *cezp etme* ve *ifnanın* karışımıdır. *Hakat* ise *içtinap etme* ile *ifnanın* doğurduğu bir sonuçtur³⁹.

Bazı ahlaklar durum değiştiği için farklı köklerden doğuyorlar. Gayret gösterip bir konu için savaşmak bazen *geri çekilmek*, *içtinap etmek* içindir. Örneğin birisinin durmadan yaptığı bir iddiadan kurtulup rahat bulmak isteyen birisi bunu yapar. Bazen ise gayret gösterip savaşmak kendi hakkını aramak, yani bir şeyi elde etmek içindir. Bu durumda arkasında *cezp etme* özelliği yatar.

Sözün özü insanın ahlaklarını incelersek, maddenin temel davranışlarının gelişmiş halleri olduğunu görmek mümkündür. Sadece evrim geçirmiş olmaları bunlara gayrı maddi bir şekil vermiştir. Bazı durumlarda da bileşik hale gelmişlerdir. Bu anlattıklarım sadece ahlakların membasını ve kaynağını bulmuş olmasını sağlamıyor. Aynı zamanda özünde bazı hareketlerin ne iyi ne de kötü olduğunu da ispatlıyor. Bunları iyi yapan bunların kullanımı ve yerli yerinde olmasıdır. Özünde herhangi bir kabiliyet iyi veya kötü değildir.

Ama bunun da ötesinde bu araştırmalarımız bize gösteriyor ki bu dünyayı yapan, planlayan bir zat vardır. Ahlak köklerinin bu kadar derinlere gitmesi tesadüf olamaz. Ne kadar ilerlese ilerlesin, ne kadar gelişirse gelişsin değişirse değişsin ahlaklardan kurtulamazsın ancak irade sahibi biri-

³⁹ Birisinde başkasını öldürme pahasına elde eder, diğerinde ise başkasını öldürme pahasına bile *içtinap* eder, geri çekilir.*

sinin işi olabilir⁴⁰. Bu irade sahibi varlık insanın yaratılışının gayesini bildiği için ahlak kavramını onun hamuruna karıştırmıştır. Neticesinde insan hangi yaşında olursa olsun, ne duruma düşerse düşsün, doğal meyilleri yüzünden bu koldan uzaklaşmıyor, bunlardan etkilenmeye mecbur kalıyor.

Yüce Ahlaklar neden önemlidir?

Ahlakların ne olduğunu anlattıktan sonra şimdi de “neden yüce ahlaklar için çabalayalım ve neden alçak ahlaklardan kurtulalım” sorusuna gelelim.

Batılı düşünürler felsefi konulara önem verdikleri için bu soruya da özel ehemmiyet ve önem vermişlerdir. Araştırmacılar derin derin düşündükten sonra “yüksek ahlaklar kendi zatında iyi şeylerdir. Bu yüzden başka herhangi bir gerekçe olmasa da sırf iyi bir şey oldukları için onları yapmalıyız” demişlerdir.

Müslüman düşünürler ise “ahlaki davranışların arkasında sevap kazanma niyeti gerekir” demişlerdir. Hatta imam Gazali bunu vurgulamak için “birisı sağlığını düşündüğü için zinadan sakınırsa muttaki⁴¹ değildir” demiştir.

Batı hayranları hemen itiraz ederler.

- a) Sevap gibi bir beklentisi olan bir doktor aslında bir tüccar değil mi? Öyleyse ona neden iyi diyelim?
- b) Eğer birisi zinadan sağlığını düşünerek de sakınsa neden iffetli sayılmasın. Eğer iffetli değilse şeriatın

⁴⁰ Yani ahlak içgüdülerinden kurtulması için kendi varlığının temel taşı olan madde zerreciklerinden de kurtulması gerekecektir ki bu mümkün değildir.

⁴¹ Takva sahibi

zinadan menetmesinin gerekçesi nedir? Eğer niyeti sevap elde etmek değilse ahlak sayılmaz diyorsunuz. Peki, Allah neden sevap verir? Onu dinlediğimiz, emrine uyduğumuz için değil mi? Ama soru "O'nun emirlerinin bir hikmeti var mıdır?" şeklindedir. Eğer yoksa şeriat anlamsızlaşır, fuzuli bir şey olur. Eğer varsa o zaman birisi aynı hikmeti göz önünde bulundurarak yaparsa neden ahlaklı sayılmasın? Emri verirken Allah'ın aklında olan hikmeti işi yaparken o da aklına getiriyorsa neden değeri düşmüş olsun. Örneğin eğer zinadan sakınma emrinin arkasında sağlık ve toplumun huzuru ve emniyetiyle ilgili hikmetler varsa neden aynı hikmetleri düşünen ahlaklı sayılmasın ve sevap denilen şeyi de hak etmiş olmasın? Oysa eğer zinadan sakınmak emrinin arkasında hiçbir hikmet yoksa bu Allah'ın şeriatını da anlamsız kılar. "Öylesine emir vermiştir" demek zorunda kalırız.

İlk itiraz müminin bir nevi tüccar olduğuna dairdir. Oysa gerçek şudur ki bu işin ticaretle hiçbir alakası yoktur. "Falanca işi yapan şu bedeli alacaktır ve falanca işten sakınan da şu bedeli" kararı insanın yaratılışından da önce verilmiştir. Dolayısıyla bu ticaret değil ödüldür. Ticarette insan malının bedelini kendisi koyar. Burada ise bedeli çok önceden belirlenmiştir ve doğal bir bedeldir. Amacımız Allah'ı razı etmek olsa da olmasa da bu bedeli her zaman alıyoruz. Bu sebepten bu zaten bir ticaret değildir. Ticaretin kuralları vardır. Ticarete birisinde biraz mal olur diğerrinde para. Mal sahibi malını satıp satmama konusunda da serbesttir. Burada ise durum tam tersinedir. Çalıştırmak isteyen bedelini de belirlemiştir. Yapacak olan bir talepte bulunmamıştır. Bir fark daha vardır. Biz zaten Allah'a muhtacız. Sevap için yaptığımız işler olmasalar bile, var olma-

mız bile O'nun ihsanıdır. Birisi olmadan eğer varlığımız bile kalmıyorsa O'nun şartlı ödülleri ticaret diyemeyiz. Ticaret tanısak da tanımasak da ancak karşısında gani olduğumuz, muhtaç olmadığımız birisiyle yapılır.

Sevap Nedir?

İkinci itiraz makuldür ama ancak "sevap niyeti olmazsa hiç ahlak sayılmaz" denilirse. Gerçek şudur ki itiraz edenler sevap kelimesini tamamen yanlış anlamışlardır. Sevap para pul demek olsaydı dedikleri şeyler anlamlı olurdu. Oysa sevap para pul değil, insanın yaratılışının gayesi olan o en âlâ amaca ulaşılması, onun elde edilmesi demektir. O maksat ise insanın sıfatlarının mükemmelleşmesi, kâmil olmasıdır. İçimizi tertemiz kılan paklık ve taharet bizim en bariz cevherlerimiz olsunlar, içimizden fışkırsınlar. Zahiri ödüller ya istiare şeklidir ya da asıl amaç olmayıp ara ihtiyaçlardır. Ara ihtiyaçlar ana maksat olamazlar. Herkes dostuna iyi bakar, tüm nimetleri ona sunar ama bu nimetler asıl gaye değil, sadece araçlardır. Asıl olan kalbin meylidir, içsel ittisaldır. *Aynı şekilde sevap yemek içmek, para pul demek değildir. Kişisel mükemmelleşme için gereken şeydir.* Kûr'ân-ı Kerîm:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ⁴²

der, yani insanın yaratılışının gayesi *abd* olmaktır. Amaç buyusa sevabın anlamı da ancak bu amaca hizmet eden yani mükemmelleşmesini sağlayan bir şey olabilir. Yani insan bu yolu yürümenin gücünü bulmalı ve kemale eriş-

⁴² Zâriyat (51) sûresi, ayet 57

melidir. Ahlaklar da ancak böyle bir amaç zihnimizde olursa tam manasıyla ahlak sayılır. Yoksa sadece bağımsız ve amaçsız antrenmanlara benzer. Muhakkak ki böyle birisi de dünyevi anlamda biraz faydalanacaktır ama zihninde her zaman mükemmelleşme isteği ve iradesi yoksa ve buna yoğunlaşmamışsa, Allah'ın rızasının talibi değilse⁴³ nasıl mükemmelleşebilir? Zihinsel işlerin sonucu niyetlere son derece bağlıdır. Hatta bedensel işlerde de niyetler sonuçları etkiler. Egzersiz yaparken insan sonucu düşünürse daha iyi netice alır, düşünmezse daha kötü.

İkinci olarak şöyle bir cevap verebiliriz; Allah'ın rızası için çalışmamızın sebebi geleceğin beklentisi değil, geçmişte bize verdiği nimetlere şükretmektir. Yüce ahlakları benimseyip O'nun gözündeki başarılı sayılmak içindir.

Ayrıca itiraz edenler kendi pozisyonunu da tam olarak anlamış değiller. Eğer ödüllendirilmek mutlaka bencillik anlamına geliyorsa kendileri de bencildirler. Bir doktor neden bir hastayı tedavi etsin? "Merhamet duygusu yüzünden" denilirse o zaman bu bir özde iyilik nasıl sayılır. Zaten mecburdular. Kalpleri onları tedavi etsin diye zorluyordu; başka çareleri yoktu. Bunda onların ne iyiliği vardır?

⁴³ Çünkü Allah da ancak mükemmelleşince bizden razı olur. Bunu şöyle anlamak da mümkündür. Eğer vücudunu geliştirmek isteyen birisinin aklında mükemmelliği temsil eden bir kişi yoksa aklında bir hedef olmayacaktır. Tüm antrenmanları hedefsiz ve amaçsız olacaktır. Muhakkak her egzersizden sonra biraz faydalanmış olacaktır ama bir hedef olmadığı için belki tam devam etmesi gereken bir anda duracaktır, yeter diyecektir. Belki de durması gereken bir noktada gereksiz yere bedenini zorlayacaktır. Çünkü gideceği yer belli değil. Belki çok azla yetinip " Bu kadar yeter" diyecektir. Yaptığım doğrudur, yeterlimidir gibi sorulara cevap bulmak için herhangi bir kriteri olmayacaktır. Bu durumda çıkan netice elbette çok eksik olacaktır.

İkinci bir sebep "iş birliği" olabilir. Yani insan "bugün ben buna yardım edeyim, yarın da birisi bana yardım eder" diyebilir. Bu durumda da karşılık beklentisi vardır. Bizim durumumuza gelince herhangi bir kişisel beklentimiz yoktur. Zaten bize geçmişte bahşedilmiş nimetlerin şükrünü eda ediyoruz.

Kim ahlaklıdır?

Şimdi de kimin ahlaklı sayıldığını anlatayım. Hıristiyanlara göre tüm iyilikleri olan ve her tür ayıp ve kötülüklerden münezze olan ahlaklıdır. Diğer dinler de az çok bu tanıımı benimsemişlerdir. Oysa İslam şunu diyor;

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٤٤﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٤٥﴾ وَأَمَّا
مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٤٦﴾ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴿٤٧﴾

Yani iyilikleri fazla olan iyi ahlaklıdır, kötülükleri fazla olanı kötü ahlaklıdır. Diğer mezhepler hayatı boyunca iyilik yapıp ölmeden önce bir kere bile kötülük yapsa "kötü ahlaklıdır" derler. Oysa İslamiyet çaba gösterip yeteri kadar iyilik yaptığı vakit, biraz ayıpları kalsa bile, iyilikleri bu eksikliklerini örteceği için, ahlaklı sayılacaktır der.

Aslında diğer dinler şeriatın anlamsız ama uyulması gereken emirler olduğunu sanırlar. En ufak bir hata durumunda aynen ülkelerin ceza yasalarında olduğu gibi yakalanır, hapse atılır. Oysa İslamiyet şeriata amaç değil araç gözüyle bakar. Her emri insanın nefsini temizleyen bir antrenmandır. Tezkiyesi için birer meşktir. Antrenmanlar sırasında

⁴⁴ Kâria (101) sûresi, ayet 7-10

yapılan her hata cezayı gerektirmez. Ancak tüm amacı anlamsız kılan hatalar cezalandırılır. Sınavlarda eğer öğrenci on sorudan birisini yanlış yaparsa cezalandırılmaz. Doktorlar da hata yaparlar ama çoğu zaman tedavileri başarılı olur, unvanlarını korurlar. Aynı mantıkla biraz eksik olanlar da ahlaklı sayılırlar. Ama bu birisinin kalkıp da "ben bundan sonra hırsızlık yapacağım. Bir tane hatadan ne olur" demesi anlamına gelmemektedir. Bu başkaldırıdır, isyandır. Hatalar affedilir, isyanlar ve başkaldırılar değil. Örneğin bir öğrenci açık açık "ben bir soruyu eksik yapacağım" derse okulun sistemine meydan okuduğu ve bir nevi hakaret ettiği için okuldan atılacaktır.

Ahlakların ıslahı mümkün müdür?

Peki, bozulmuş ahlakın ıslahı mümkün müdür? Genellikle herkes "mümkündür" der ama söz kendisine gelince "valla ne yapsam bir şey olmuyor" deyip işin içinden çıkar. Şu anda burada oturan kalabalığa "ıslah mümkün müdür?" diye sorarsak herkes "evet" diyecektir. "Peki, kendini ıslah edebildin mi?" dersek "çok çalıştık ama olmadı" cevabını alırız. Genellikle insanlar kendileri hakkında iyi ama başkaları hakkında kötü düşünürler. Ancak burada durum tersi nedir. Söz konusu ahlakların ıslahı olunca başkaları hakkında iyi ama kendileri hakkında kötü düşünürler. Bu konu ile ilgili olarak Kur'ân-ı Kerim "mümkündür" diyor.

فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَىٰ⁴⁵

⁴⁵ A'lâ (87) sûresi, ayet 10

Yani *"Ey Muhammed öğüt ver, öğüt vermek her zaman faydalıdır."* Kur'ân-ı Kerim'in bu ayetine göre ıslah her zaman mümkündür⁴⁶.

Vâdedilen Mesih'in^{as} bu konuda söyledikleri bir mucizeden az değildir. Hatta bu o kadar büyük bir mucizedir ki kendi başına bile onun iddiasında haklı olduğunu ispatlamak için kâfidir. Kur'ân-ı Kerim dışında (ki o zaten Vâdedilen Mesih'in dediği her şeyin membasıdır) bu gerçek böyle beyan edilmemiştir. Kullandığı sözcükler kalbimizi umutlandıran, umutla dolup taşmasına sebep olan sözcüklerdir. Cemaatini muhatap alarak şöyle buyurmuştur;

"Biz günahkârız; biz nerede, dualarımızın kabulü nerede" diye düşünmeyin. İnsan hata yapar ama duanın gücüyle eninde sonunda nefsini yener, devirir, galip gelir. Sebebi de şudur ki nefse galip gelebilme özelliği insanın hamurunda vardır. Bakınız suyun yaratılışında ateşi söndürme kabiliyeti vardır. Ne kadar ısıtırsanız ısıtın, ateşin kendisi kadar sıcak bile olsa, üzerine düşer düşmez onu söndürür, yok eder. Suyun yaratılışındaki söndürme kabiliyeti gibi insanın yaratılışında da temizlik ve paklık elde etme kabiliyeti vardır. Bu kabiliyet herkesin içine Allah tarafından yerleştirilmiştir. "Biz günahın içinde batmışız" diye tedirgin olmayınız, vazgeçmeyiniz. Günah aynen ter-temiz bir kumaşın üstüne yapışmış kirli lekeler gibidir, temizlenmesi mümkündür. Ne kadar nefsanî duygulara kapılmış olursanız olun, Ona dua edin, haykırın ve On-

⁴⁶ Eğer her zaman mümkün olmasaydı nasihat ve öğüt de anlamsızlaşırdı.

dan isteyin. O sizi zayıf etmeyecektir. O Halimdir⁴⁷, Gaf-fardır, Rahimdir⁴⁸.

Bu umutlarla dolup taşan mesaj Kur'ân-ı Kerim'de özetle beyan edilmiştir ama başka hiçbir kitapta bu şekilde verilmemiştir. Vâdedilen Mesih⁴⁹ başka hiçbir yerde olmayan özetini alıp bizim için sunmuştur. Yaptığı tefsire bakacak olursak bu tam bir mucizedir.

Bu alıntıya bakılırsa insanın içinde her zaman günaha galip gelebilecek bir kabiliyetin olduğu ortaya çıkıyor. Ne zaman ki bu kabiliyetten faydalanırsa günah lekelerini silebiliyor, kendisini ıslah edebiliyor.

Fıtrat iyiliğe mi meyillidir kötülüğe mi?

Yazılanların ışığında fıtratın meyli iyiliğe doğrudur diyebilir miyiz? Aslında insan fıtratı ne iyiliğe ne de kötülüğe meyillidir. Allah insana son derece ala ve yüce kabiliyetler vermiştir. Bu kabiliyetleri ister iyilik için ister kötülük için kullanmaya da muktedir kılmıştır. Sonra da doğru yolu gösterip bırakmıştır. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor;

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا⁴⁹

Yani "Biz insana her tür gücü verdik. İsterse kâfir olur isterse de şükreden birisi."

⁴⁷ Yumuşak kalpli

⁴⁸ Bedir gazetesi 17 Ocak 1907

⁴⁹ Dehr (76) sûresi, ayet 4

Dünyada neden genellikle kötülük vardır?

Aklımıza; “eğer kötülüğü bastırma gücümüz varsa neden dünyada daha çok kötülük yaygındır da iyilik daha azdır” gibi bir soru gelebilir.

Bu soruyu ben başka bir konuşmamda cevaplamıştım ama sonra dört-beş arkadaş farklı yerlerde bu soruyu yine sormuşlar. Birden bire nasıl bu kadar gündeme geldiğini bilmiyorum.

Aslında dünyada kötülük fazla değildir, iyilik fazladır. Bir hırsızda hırsızlık denilen kötülük vardır. Ama bunun yanı sıra eğer iyi ahlaklıysa, cömertse, anne babasına iyi bakıyorsa vs. toplamda iyi huyları kötü huylarına göre fazla olur. Tüm ahlakları dikkate alırsak iyilik ahlaksızlıktan fazla çıkacaktır. Genellikle herkeste iyi ahlaklar fazla çıkacaktır, kötü ahlaklar ise daha az. Kötülüklerin iyiliklere göre fazla olma şüphesinin iki kaynağı vardır. Birincisi insanlar dünyada kâfirlerin sayısının müminlere göre fazla olduğunu görür. Sonra birçok kişinin az veya çok günaha karıştığını da görürler. Ama bu iki mesele dünyada kötülüğün iyiliğe göre fazla olduğunu göstermez. Bunlara rağmen iyilik fazladır. İlk hususu yani kâfirlerin müminlere göre fazla olduğunu alırsak bunun meseleyi basite indirgememizin sonucu olan bir yanılgı olduğunu anlarız. Gerçek şudur ki dünyada kâfirler fazla değildir, sadece adı kâfir olan insanlar fazladır. Araştırırsak araştırmalarımız gösterecektir ki birçok insan için gerçek anlamda *itmam-ı hüccet*⁵⁰ olmamış-

⁵⁰ Kelime anlamı itibarıyla “delillerin tamamlanması” demektir. Yani dinin apaçık bir şekilde anlatıldıktan sonra kişi tarafından tam tamına anlaşılmasına rağmen küfründe devam etmesi. Örneğin iyi bir hoca dersle ilgili her şeyi son derece anlaşılır bir şekilde öğrenciye aktarırsa

tır. Zahiri anlamda onlara kâfir demekten başka çaremiz olmasa da Allah katında onların iç durumu kâfir kelimesini hak eden bir durum değildir. Böylelerine ya başka fırsatlar verilecektir ya da her insanın fitratında olan tevhit ve şirk kavramlarına göre muamele göreceklere. Bu açıdan bakınca gerçek iman, gerçek küfre göre fazladır ve aynı mantıkla iyilik de kötülüğe göre fazladır.

Görünüşte kötülüğün birçok insanda daha fazla olduğu düşüncesi de yanlıştır. Burada sormamız gereken soru birçok insanda kötülüğün olup-olmadığı değil aksine iyiliğin birçok insanda kötülüklerden daha fazla olup-olmadığı şeklindedir. Eğer birçok insanda iyilik fazlaysa dünyadaki toplam iyilik de fazla olmuş olur. Tüm amelleri dikkate alan herkes görecektir ki böyle yapıldığında iyiliğin fazla olduğu ispatlanır. Sözün özü dünyada iyilik kötülüğe göre fazladır.

Bazı insanlar derki "ne olursa olsun; eğer birçok insan şu veya bu şekilde cezalandırılacaksa şeytan (bu davayı) kazanmış olur". Onlara biz diyoruz ki hayır. Yine Allah kazandırır. Allah'ın bir kanunu daha vardır. Bu kanuna göre cezasını çeken herkes eninde sonunda cennette gidecektir. Kur'ân-ı Kerim:

⁵¹ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

der. Yani insanları *abd* olabilsinler diye yarattım. Bu durumda islahtan sonra ve *abd* olduktan sonra neden ce-

ve öğrencide bunu anlayabilecek kapasitede ise o noktada ona itmam-ı hüccet olmuştur. Artık sinanabilir.*

⁵¹ Zâriyât (51) sûresi, ayet 57

hennemde kalsınlar? Bu gösteriyor ki bir gün herkes cehennemden çıkarılacaktır. Diğer ayetler ve hadisler de eninde sonunda herkesin cennete gideceğini gösterir. Yani en sonunda herkes *abd* olacaktır ve Allah kazanmış olacaktır. O aşamada artık şeytan da yalnız kaldığı için cennete gidecektir. Kendi nefesine göre kaybetmiş olacaktır. Şu anda "şeytan kazanır" diyenler o anda onu yanlarında görünce utanıp yüz çevirecekler. "Biz bunu kazandırıyorduk; oysa bu kendisi buraya gelmiş" diyecekler.

Şimdi yine kemale sahip insanın tarifini hatırlatayım. Kemale ermiş insan ahirette helak olmaktan kurtulabilecek kadar gûnahtan sakınan insandır. Ahirette helak olmaktan kastedilen Allah'ın kızgınlığına maruz kalmaktır. Aynı zamanda böyle birisi iyilikler yaparak o kadar güçlenmiştir ki Allah'ın rızasına doğru hızlıca adım atmanın kabiliyetini (bu dünyada) kazanmıştır. Yoksa eninde sonunda zaten herkes bu seviyeye gelecektir.

Günah nedir?

Şimdi de günahın ne olduğunu anlatayım. Günah ruhumuzu hastalandırıp Allah'ı göremeyecek (veya görmenin netliğini azaltacak) hale getiren amellerdir. Manevi yolculuğunu zorlaştıran, engelli hale getiren amellerdir. Böyle amellerden bazıları maddi olup bazıları da manevidir. Maddi olanların birçoğunun zararı açıktır, ortadadır. Örneğin yalan söylemek, adam öldürmek vs.

İyilik nedir?

İyilik insanın ruhunu Allah'ı görebilecek seviyeye getiren amellerdir. Sağlıklı insan iş görebilen, çalışabilen insandır.

Oysa doktorlara sorulursa herkeste şu veya bu hastalığın her zaman mevcut olduğunu söylerler. Yani iyilik rüyet-i ilahiye mümkün kılan ameldir. Bunun da günah gibi maddi ve ruhani kısımları vardır.

Günahın çeşitleri

Bu konuyu tam anlayabilmek için günahın çeşitlerini de anlamak gerekir:

- Kalbin günahı: Bu asıl günahdır.
- Dilin günahı
- Diğer uzuvların günahı (el, kol vs.)

İyiliğin çeşitleri

İyilik de üç çeşittir.

- Kalbin iyiliği: Bu asıldır.
- Dilin iyiliği
- Diğer uzuvların iyiliği (el, kol vs.)

Bu kadar iyilik kabiliyeti varken günah nereden oluşuyor?

Denilebilir ki insanın gelişimiyle ilgili Allah ona bu kadar kabiliyet vermişken, günah içine nereden giriyor, nasıl si-rayet ediyor? Unutulmamalıdır ki günahın başlangıcı aş-ğıdaki sebeplerden olur;

- Birinci sebep cehalet veya ilmin eksikliğidir. Bazen insan doğal ihtiyaçlarını yerine getirirken akli kullanmıyor ve kalıcı sükûnet ve rahatı geçici ve kısa vadeli mutluluğu için kurban ediyor.

Cehalet sürekli veya geçici olabilir. Sürekli cehalet za-ten bilmemek demektir. Geçici cehalet durumunda in-

san bilir ama zamanı gelince unutuverir, cahil gibi olur. Bunun sebepleri vardır;

1. Hırs. Bu cehaleti doğurur
2. Öfke ve birden bire parlamak
3. Dayanılmaz ihtiyaç
4. Sağlığın bozukluğu
5. Aşırı korku
6. Aşırı sevgi (bu da cehaleti doğurur)
7. Aşırı umut
8. Aşırı umutsuzluk
9. İnatçılık
10. Aşırı arzu veya istek
11. İsteksizlik
12. Genetik sebepler (Bazen bazı meyiller genetik oluyorlar ve davranışlara hâkim oluyorlar)

Geçici cehalet bu oniki sebepten doğar.

b. Günaha sebebiyet veren ikinci konu oturup kalktığımız insanlardır. İnsana taklit etme kabiliyeti verilmiştir. Etrafında ne görürse taklit eder, neticelerini pek umursamaz. Genellikle anne, baba, arkadaşlar, öğretmenler insanın amellerini etkilerler. Milli örf ve adetlerin (geleneklerin) etkisi de bu sınıfa girer.

c. Yanlış bilgi de günaha sürükler. İnsan bir şeyin doğru olduğunu sanır ama aslında o yanlıştır. Yanlış prensipleri benimser ve uygular.

d. Alışkanlıklar da günaha sebebiyet verir. Bu durumda insan neyin günah olduğunu bilmesine rağmen kendisini durduramaz. Örneğin içkinin günah olduğunu biliyor ve içmemeye de karar veriyor ama dışarı çıktığında birde bakıyor ki hava çok güzel. Arkadaşlarıyla içkili bir ortama

gidip oturuyorlar. Arkadaşları "sende alsana" deyince evden çıkarken verdiği kararı unutuyor; günah işliyor.

e. Günahın bir sebebi de tembelliktir ve gaflettir. İnsan bir şeyin günah olduğunu biliyor ve alışkanlık kazanmış da olmuyor. Ama bir türlü doğrusunu yapma kuvveti ve arzusu kalbinde oluşmuyor. Her zaman "daha sonra yaparım" diyor ama böylece o an geçiyor ve günaha karışmış oluyor. Peygamber Efendimiz'in⁵² zamanında da böyle bir olay olmuştu. İhlâslı bir sahabesi bir savaşta "istediğim zaman kalkarım; katılırım" diye diye geciktirdi ve katılmaktan mahrum kaldı, leşkerle⁵² birlikte gidemedi. Yani bazen tembellik te insanı günaha götürür. Böyle insanların içinde onları zorlayıp "hadi kalk ve başla" diyen ses ölmüş olur.

f. Günahın bir sebebi mukayese yapmamak da olabilir. Bu durumda insan "hangisi daha iyi?" sorusuna bir türlü cevap veremiyor, hep zihni karışıyor. Ya da belli duyguların kime karşı ne oranda kullanılması gerektiğine karar veremiyor. Örneğin sevgi iyi bir şeydir ama bir insan annesinin ona ihsanı çok daha fazla olmasına rağmen eşini annesine göre daha çok severse böyle bir yanlışlık yapmış olur. Annesi onu yoktan var etmiştir, oysa eşiyle olan ilişki bir nevi iş birliğidir, karşılıklıdır. Eşler birbirinin ihtiyaçlarını giderirler.

Bir başka örnek de günümüzde bazı kişilerin "Mirza Sahip⁵³ iyi birisidir ama biz falanca piri kabul ettik" demesidir. Onlar da bir türlü doğru kararı kıyaslayarak veremezler.

g. Günahın bir sebebi zamanın hâkim düşüncelerinin gizli cereyanıdır. Diğer sebeplerin detaylarını açıklamamıştım ama bununkini açıklayacağım çünkü açıklama olmadan sizler için bunu anlamak zor olur.

⁵² Küçük çaplı ordu

⁵³ Vâdedilen Mesih'in ismi Mirza Gulam Ahmed hazretleridir.

Birileri özellikle deliller verip kendi düşüncelerini yaymasalar bile düşüncelerin gizli cereyanları yine de etrafı etkilerler. On adet kabadayı veya holigan arasında bir normal insanı oturtun. Diğerleri ağızlarıyla bir şey demeseler de, kalplerindeki pislik onu etkileyecektir. Vâdedilen Mesih'i^{as} ihlâsla seven bir sih delikanlı vardı. Bir seferinde Mevlevi Nuruddin^{ra54} vasıtasıyla Vâdedilen Mesih'e^{as} bir mesaj yollamış ve mesajında "son zamanlarda nedense zihnimde ateist düşünceler oluşuyor" demiş. Mevlevi Nuruddin^{ra} bunu Vâdedilen Mesih'e^{as} anlatınca o da "ona söyle, sınıfında oturduğu yeri değiştirsin" demiş. Çocuk da öyle yapmış. Sonradan öğrendik ki yerini değiştirir değiştirmez zihninde oluşan düşünceler de değişmeye başlamış. Eski oturduğu yerin hemen yanında bir ateist çocuk oturuyormuş. Aralarında herhangi bir konuşma geçmemesine rağmen kalbindeki düşünceler onu etkiliyordu.

Düşüncelerin gizli akıntı veya cereyanı kimsenin itiraz edemeyeceği bir gerçektir. Kur'ân-ı Kerim ve Peygamber Efendimiz'in^{sav} söyledikleri de bunu ispatlar. Hayvanlarda da bunun örneklerini görmek mümkündür. İki kedinin bir-biriyle kavga etmeye kalkışmasına rağmen daha sonra birisinin oradan kavga etmeden ayrılması çok görülen bir şeydir. Aslanlarla ilgili de deneyler yapılmıştır. Beş altı tanesini bir yere bırakın, en güçlüsü orada kalacak ve kalanlar kuyruklarını indirip sağa sola kaçacaklar. Böyle bir durumda eğer ortalığa yiyecek atılırsa sadece en güçlü olan yiyecektir, diğerleri harekete geçmeyeceklerdir.

⁵⁴ Vâdedilen Mesih'in birinci halifesi

Mesmerism de⁵⁵ düşüncelerle etkilemeye çalışan bir bilim dalıdır. Ben bir seferinde bunu, maneviyata yapılan itirazlara cevap vereyim diye, kendim deniyordum. Büyük annem de oradaydı. Bana "bunların hepsi hokus pokus, işte burada bir kuş var; yapabiliyorsan onu yakala; ancak öyle inanırım" dedi. Ben kuşun gözlerine bakmaya başladım ve böylece onu etkiledim. Yavaş yavaş da yaklaştım. Tam yakalayacakken elimi uzatmamla beraber göz temasımız bozuldu ve kuş uçtu gitti.

Bir seyyah hikâyelerinden birinde şöyle yazmaktadır: "ormanda deliler gibi sağa sola koşan ama bir türlü oradan uzaklaşamayan bir sincap gördüm. Daha da yaklaştığımda bir yılanın deliğinden başını çıkarıp gözlerini ona dikmiş olduğunu farkettim. Sincap panik içinde koşuyordu ve her seferinde yılanı daha da yaklaşıyordu. Sonunda iyice yaklaşımıştı. Tam yılan onu yakalamak üzereyken ben bir taş atarak yılanı korkuttum ve oradan kaçmasını sağladım." Bu o yılanın düşüncelerinin etkisiydi, sincap etkilenmişti ve bir türlü oradan uzaklaşamıyordu, gitgide yaklaşıyordu.

Bir başka seyyah ise şöyle yazmaktadır; "Afrika'da bir kuşu yerde hiçbir şey olmamasına rağmen can çekişir gibi gördüm. Yaklaşınca gördüm ki bir yılan gözlerini ona dikmiş, bakıyor. Yılanı öldürdüm ama sonra kuşa dönüp baktığımda onun da korkudan öldüğünü gördüm."

İngiltere'de biraz farklı deneyler yapılmıştır. Aynı cinsten iki böcek bir araya getirildikten sonra birbirinden sekiz kilo-

⁵⁵ Adı Mesmer olan bir Fransız doktor tarafından geliştirilen bir bilim dalı. Hipnotizma.

metre uzaklaştırıldılar ama onlar yine de birbirini buldular. Bu düşüncelerin cereyanının neticesinde olmuştur.

Amerika'da bir doktor bir karınca evi yapmış ama etrafını her taraftan iyice kapatmış. Biraz sonra bakmış ki dışarıdan bir sürü karınca eve yapışmış. Açınca görmüş ki aynen içerideki karıncaların bulunduğu yerin yüzeyine yapışmışlardı. İçerideki karıncaların yerlerini değiştirerek deneyi tekrarlardı ama sonuç aynıydı. Dışarıdaki karıncalar arada duvar olmasına rağmen içerideki karıncaları bulabiliyorlardı.

Bütün bunlar gösteriyor ki düşüncelerin cereyanı ve akıntısı çok büyük bir gerçektir. Peygamber Efendimiz^{sav} insanlarla bir araya gelince yetmiş kez istiğfar ederdi. Kendisinin etrafındakilerde olabilecek pis düşüncelerden etkileneneğinden korktuğu için değil; bu sadece peygamberlerin pisliğin yanında bile olmak istememelerinden ileri geliyordu. İstiğfarın sebebi de buydu. Ayrıca böyle toplantılarda kendileri pis olmamalarına rağmen diğerlerinden etkilenilecek insanlar da olurdu. Peygamber Efendimiz'in^{sav} istiğfarı onlar için de olurdu.

Günaha batmış olmanın seviyeleri

Günaha karşı savaşmak için bunun seviyelerini bilmek gerekir. Bu sebepten bu aşamada bu seviyeleri anlatsam yeridir.

1. İlk seviye de; insan günaha *nefretle bakmasına* rağmen *çok nadiren* de olsa işlemek zorunda kalır ve işler.
2. İkinci seviyede insan günaha "*kötüdür*" der ama *birçok zaman* heveslerine ve arzularına dayanamaz, işler.
3. Üçüncü seviyede insan belli bir günaha kötü demez

ama özel bir işleme hevesi de yoktur. Uygun ortam olursa kötü görmediği için işler.

4. Dördüncü seviyede insan *gizlice günahı sevmeye başlar* ama hayâsı ve utanç duygusu açıkça işlemekten meneder. Ancak gizlice yapar. Sakınırsa sadece örf ve adetler yüzünden sakınır.
5. Beşinci seviyede hayâ ve utanç hicapları da kalkar, örf ve adetleri yok sayıp apaçık bir şekilde işler. İşlemeyi de sever.
6. Altıncı seviye de insan başkalarının da günah işlemesini teşvik eder, iyi olduğunu söyler.
7. Yedince seviyede ise insan artık şeytanın ta kendisi olur. Hayatının tek amacı günahı yaymak olur.

Buna karşı iyiliğin de yedi seviyesi vardır.

1. Sevap beklentisiyle iyilik yapmak
2. Vazife bildiği için, Allah emrettiği için iyilik yapmak.
3. İyiliği iyilik olduğu için yapmak.
4. İyiliği alışkanlık haline getirmek ve öyle yapmak,
5. İyilikle mutlu olmak, mutluluğu iyilik yapmakta aramak,
6. İyiliği yaymaya çalışmak.
7. İyiliğin sembolü hale gelmek. İyiliği yaymanın hayatının tek amacı olduğuna inanmak ve öyle yapmak, yani melekler gibi olmak.

Bunun üstünde de bazı dereceler vardır ama onlar *kesbi*⁵⁶ değildir, *vehbi*⁵⁷ dir. Kastettiğim peygamberlik seviyeleridir.

Daha önce de anlattığım gibi aynı sıfatlar diğer kullara karşı kullanılırlarsa ahlak olur, Allah'a karşı kullanıldıklarında adı maneviyat olur. Dolayısıyla prensip olarak birinin

⁵⁶ Çabayla elde edilebilen bir şey

⁵⁷ Ancak Allah'ın lütfuyla bahşedilen bir şey

tedavisi diğèrinin de ilacı sayılır. Bu sebepten ahlaki ve manevi hastalıkların ilaçlarını ayrı ayrı beyan etmeye gerek yoktur. Ayrıca zaman darlığından dolayı diğèr dinlerin veya sufilerin beyan ettiğı ilaçlara girme şansım da yoktur. Bu yüzden sadece benim anladığım kadarıyla İslamiyet'in anlattığı ilaçlarla yetineceğim.

İslamiyet "günah oluştuktan sonra tedavi yöntemi nedir?" sorusundan önce "günahın hiç oluşmaması için ne yapabiliriz?" sorusunu gündeme getirmiştir. Hiç şüphe yoktur ki bu sorunun cevabı günah sıkıntısından kurtulmak için bir anahtar gibidir. Kumaş kirlendikten sonra onu yıkamaktan- sa hiç kirletmemeye çalışmak daha iyi değil mi? Muhakkak ki en önemli ve güzel başlangıç noktası budur. Dolayısıyla görüyoruz ki İslamiyet diğèr dinler gibi sadece oluşmuş olan günahı yok etmenin yöntemlerini değil, hiç oluşturmamaya yönelik tavsiyeler de beyan etmiştir.

Ama ne yazık ki Kur'ân-ı Kerim ilgimizi bu noktaya çekmesine rağmen ve bazı evliyaların da bu konuya dikkat çekmelerine rağmen ümmet ve kavim olarak Müslümanlar bunu pek önemsememişlerdir. Günahın tohumlarının reşit olma yaşından çok önce atıldığını tamamen göz ardı etmişlerdir. İnsanlar "falanca kişi şimdi günah işleyecek" dediğinde aslında bu cümlelerin gerçek anlamı "içine çok önce atılmış olan günah tohumu şimdi büyüüp bir ağaç olmuştur. Artık kendisini göstermeye hazırdır" şeklindedir. Tohum olmadan ağaç olur mu? Kesinlikle hayır. Eğer reşit olmadan önce gizli günah kabiliyeti olmasaydı birden bire nereden oluşurdu? Her tür günah aslında çocukluk döneminin sonucudur. Her tür kötülük ergenlik çağından önce insanın kalbine yerleşir, yeşerir. Hatta bazı durumlarda bazı

kötülükler doğumdan önce bile yerleşirler. Ergenlik çağına geldikten sonra ulemaların “şimdi bunu günahıtan kurtar” demesi abestir. Bu aşamada o artık tamamen şeytanın pençesindedir. Ben “her tür günaha karışmıştır” demiyorum. Günahın kabiliyeti ve onlara yenik düşmenin meyli oluşmuştur diyorum. Anlattığım gibi tüm ahlaklar madde- nin bazı özelliklerinden oluşurlar. Bunların dengesi küçük yaşta bozulursa çocuk son derece masum durmasına rağmen, günah işlemenin tüm kabiliyetlerini barındırıyor olacaktır.

İnsanda günahın gelişimi

Bir düşününüz; günah nereden geliyor? Genetik yollar da yollardan birisi değil mi? Belli konularda belli özellikleri olan kavimlerin evlatları da aynı özellikleri taşır. Nesiller boyunca korkak davranan bir kavime cesaret eğitimi verilse bile zor anlarda korkaklık gösterecektir. Ya da en azından cesur kavimler gibi davranamayacaktır. Islahı mümkün olsa da genetik etkilerin varlığı şüphesizdir.

Sonra hırs, öfke, korku, sevgi, arzular, bunların hepsi günahı doğuran şeylerdir. Şimdi bir inceleyin. Bahsedilen konuların hepsi çocukken öğrenilir. Önemsenmeyecek kadar küçük hatta şirin gibi görünen hareketlerinin arkasında tüm bunlar yer almıyor mu? Anne baba “çocuktur, yapar” derler ama en derin etkiler ve izlenimler çocukluk dönemine ait olmaz mı? Birisinin malını alıp götürən birisi eğer çocukken nefsine hâkim olma konusunda eğitilseydi bunu yapar mıydı? Cihat için giden birisi savaş meydanından korkarak kaçarsa “ne alçak birisidir” deriz ama bir düşünün; onu oradan kaçirtan çocukluk döneminde annesi

tarafından ona anlatılan ve korkaklık yaratan hikâyeler değil mi?

Öfke de aynı şekildedir. Anne baba dikkat etmezler ve çocuk büyüyünce kavgacı oluverir, her şeyde ses tonunu yükseltir.

Sonra günah irade gücünün zayıflığından da oluşur. Peki, bunun bir sebebi yok mudur? İnsan neden sürekli “bu sefer yapacağım” desin ama kısa süre sonra vazgeçsin, bir şeyi başaramasın? Bu irade eksikliği bir günün ürünü değildir. Bilin ki bu da çocukluk döneminin bir mirasıdır. Yoksa neden tüm iyi niyetine rağmen bir türlü başaramaz? Eğer çocukluk döneminin terbiyesi eksik olmasaydı büyüyünce sadece “şunu yapma, bu iyi değildir” demesi yeterli olacaktı. Bunu duyan genç söylenen şeyi yapmayacaktı. “Bu da iyidir, bunu yap” deyince de doğrudan yapacaktı.

Şimdi de çocuklarda oluşan bu eksikliklerin ilacını anlatayım. İlk günah kapısını açan çocuğun doğumundan önceki dönemlerde anne babanın düşünceleridir. Her şey den önce bu kapının kapanması gerekir. Bu sebepten çocuklarının iyiliği için anne baba düşüncelerini pak ve tertemiz hale getirmek zorundadırlar. Bunu sürekli yapamıyorlarsa en azından İslamiyet’in sunduğu ilaçtan faydalansınlar ki evlatları bir yere kadar korunmuş olsun. Genetik olarak aktarılan günahlardan korunmak için İslamiyet bir dua öğretiyor. Erkek ve kadın çocuk yapma amacıyla birleşince bir dua etsinler diyor;

⁵⁸ بِسْمِ اللَّهِ اَللّٰهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَ جَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا

Yani "Ey Allah bizi şeytandan koru, bize vereceğin evladı da şeytandan koru."

Bu bir üfürük, hokus pokus değildir. Arapça olarak okunması da şart değildir. İnsan kendi dilinde "Ya Rabbi, günah son derece kötü bir şeydir. Bundan bizi de koru, çocuğumuzu da" diyebilir. O anda anne babanın zihinlerinde oluşan bu düşünce bir temizlik ve paklık verecektir ve şeytanla çocuk arasında bir duvar oluşacaktır. Peygamber Efendimiz^{sav} "Bu duadan sonra doğan çocuk şeytanın etkisinden kurtulacaktır" demiştir.

Bazıları diyebilir ki biz de bu duayı okuduk ama netice alamadık. Bunun sebebi onların bu duayı gerçekten inanarak değilde, sadece üfürük gibi okumalarındandır. Kaldı ki burada bahsedilen sadece genetik olarak aktarılan günahlardan korunmaktır. Doğumdan sonra oluşan günahları kapsamamaktadır.

Genetik olarak aktarılan günahlardan sonra çocuğun düşüncelerinin kirliliği çocukluk döneminden başlayabilir. Önlem almak için İslamiyet çocuk doğar doğmaz terbiyesini başlatmıştır. Sanırım mümkün olsaydı Peygamber Efendimiz doğumdan da önce başlatırdı ama bu mümkün olmadığı için doğar doğmaz başlattı. Çocuk doğar doğmaz çocuğun kulağına ezan okunsun diye buyurdu⁵⁹. Bu bir sihir değildir. Amaç anne babaya "sanmayın ki bu daha

⁵⁸ Buhari

⁵⁹ Kenz-ül Ümmâl

küçüktür. Eğitimi şimdiden başlamalıdır” mesajını vermektedir.

Ezandan sonra Peygamber Efendimiz^{sav} çocukluk döneminde edep ve saygının öğretilmesini söylemiştir. Kendi akrabalarına öğreterek de bunun nasıl yapılacağını göstermiştir. İmam Hasan^{ra} çocuktur. Bir seferinde yemek yerken ona

60 كُلُّ بَيْمِينِكَ وَ كُلُّ مِمَّا يَلِيكَ

dedi. Yani “Sağ elinle ye ve önünden ye”. Bunu söylendiği zaman İmam Hasan’ın yaşı yaklaşık iki buçuktu. Ülkemizde eğer çocuklar ellerini her şeye sokarak karıştırırsalar ve her taraflarını batırıp başkalarının üstüne de dökseler bile anne babalar bu hallerine sadece gülüp geçerler ve umursamazlar. En fazla azıcık azarlar ama buradada amaçları çocuğun eğitimi değil, sadece başkalarının önünde gösterme-liklidir. Hadislerde başka rivayetler de vardır. Bir seferinde İmam Hasan^{ra} çocukken sadaka olarak verilen hurmalardan birisini alıp ağzına koymuş. Peygamber Efendimiz de parmağıyla ağzından çıkarmış. Bununla vermek istenen mesaj; “Sen kendin çalışıp karnını doyurmalısın, başkalarına yük olmamalısın⁶¹” şeklindeydi.

Sözün özü insanın hayatta nasıl biri olacağı çocukluk döneminde verilen terbiyeye bağlıdır. Bu sebeptendir ki Peygamber Efendimiz^{sav} şöyle buyurmuştur;

60 Buhari

61 Buhari

مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ
 أَوْ يُمَجِّسَانِهِ⁶²

Yani "Çocuk fıtrata uygun doğar. Sonra anne babaları onu Yahudi veya Nasranî veya Mecusi yaparlar". Aynı şekilde Müslüman veya Hindu yapan da anne babalarıdır. Bu hadisin anlamı çocuk büyüyünce anne babaları çocuğu kili-seye götürüp Hristiyan yaparlar değildir. Anlamı sadece şudur ki anne babanın amellerini inceleyip çocuk ta onlar gibi olur. Çocuk taklit etme kabiliyetine sahiptir. Eğer anne baba tarafından iyiliklere zorlanmayacaksa, başkalarının etkisinde kalacaktır, başkalarını taklit edecektir. Bazıları "bırakın çocukları. Büyüyünce kendileri Ahmedî Müslüman olurlar" derler. Ben de diyorum ki eğer başka hiçbir ses kulağına gitmeyecekse belki büyüdüğünde İslamiyetin sesini duyunca kabul edecektir ama etrafta bu kadar ters sesler varken o ancak gördüğünü taklit edecektir, duydu-ğunu kabul edecektir. Eğer melekler ona iyi şeyler söyle-meyeceklerse şeytan onun arkadaşı olacaktır. Eğer kulağı-na iyilikler fısıldanmayacaksa, kötülükler fısıldanacaktır. O da kötü olup çıkacaktır.

Eğer sizler çocuklarınızı günahlardan korumak istiyorsanız gerekirse çocuklarınızı tamamen kötü çevrelerden ayırın. Ne yapın edin yeni nesli kurtarın, günahı koruyun.

⁶² Buhari

Çocuğun terbiyesi için yöntemler

Çocuk doğduktan sonra ilk uygulanması gereken yöntem ezandır. Bunu anlatmıştım.

1. İkinci yöntem çocuğun temiz tutulmasıdır. Birileri bunun kadınların işi olduğunu söyleyebilir. Doğrudur. Ama önce erkeklerde bu fikrin iyice yerleşmesi gerekir, sonra kadınlarda da oluşur. Erkekler kadınlara bunu anlatsınlar ki temiz olmayan bir bebeğin düşünceleri nasıl temiz olsun? Oysa görünen şudur ki aileler bunu hiç umursamazlar. Sohbetin ortasında eğer çocuk kakasını yaparsa anneler sadece bir kumaşla silip, kumaşı da koltukaltlarına koyarlar. Hatta Kadiyan'ın etrafındaki köylerde bazı kadınlar çocuklarını temizlemek için ayakkabılarını bile kullanırlar. Sonra bir şekilde sağa sola atarlar, sözde görevlerinden kurtulmuş olurlar. Çocuğun bedeni temiz değilse ruhu nasıl temiz olsun? Oysa bedeni temiz olan bir çocuğun bu temizliği onun ruhunu da etkileyecektir, pak ve tertemiz olmasını sağlayacaktır. Pis kalmanın doğurduğu günahlardan kurtulmuş olacaktır. İlk günah meyillerinin bedensel pislikten oluştuğu tıbben ispatlanmıştır. Örneğin çocuğun cinsel organları temiz değilse ve çocuk onlara dokunursa bu ona bir haz verir ve şehvetin gücünü hissetmiş olur. Eğer çocuk her zaman temiz tutulursa ve büyüdükçe de ona "bak belli bölgelerin temiz tutulması, yıkanması şarttır" denirse büyük ölçüde şehvetle alakalı günahlardan korunmuş olacaktır. Bu eğitimin de ilk günden başlanması gerekir.
2. Çocuğa yemek zamanında verilmelidir. Bu çocuğa istek ve arzuları bastırabilme gücü verir. Böylece birçok günden sakınabilir hale gelir. Hırsızlık, yağmacılık vs. gibi birçok günah aslında arzulara hâkim olamamak,

bastıramamaktan oluşur. Böyle bir insan duygularını kontrol altında tutma gücüne sahip değildir. Bunun sebebi de her ağladığında annesinin ona süt vermesidir. Böyle yapmamak gerek. Küçük çocuklara süt ve büyüklere de yemek sadece önceden belirlenmiş saatlerde verilmesi gerek. Bu ayrıca onda

- a. Dakik ve zaman kavramına hassas olma
 - b. İstek ve arzuları bastırabilme
 - c. Genel sağlık
 - d. İş birliğiyle çalışmanın alışkanlığı (böyle bir çocuk her seferinde herkesle birlikte yemek yiyeceği için bencil olmayacaktır)
 - e. İsraf etmeme alışkanlığı (sürekli bir şeyler atıştıran çocuk muhakkak bir kısmını atacaktır, yemeyecektir. Bu da zamanla israf huyunu onda oluşturacaktır. Oysa yemek zamanında verilirse hepsini yiyecektir. Böylece azla yetinme alışkanlığını da kazanacaktır)
 - f. Hırsa karşı savaşmanın alışkanlığı (örneğin bir dükkânın önünden geçerken bir şey isteyecektir ama istediği şey verilmeyince arzusunu bastıracaktır. Bunu çok yapınca büyüyene kadar hırsa karşı savaşma gücünü kazanmış olacaktır. Aynı şekilde evden bir şey isterse de "yemek zamanında verilecektir" denmeli. Bu onu daha güçlü yapacaktır. Çiftçiler evde sürekli bulunan ürünleri isteyince böyle yapabilirler.
3. Çocuğa ihtiyaç giderme konusunda da saatlere tabi olma eğitimi verilmelidir. Bu sağlığı için de iyi olduğu gibi bedeninin uzuvlarına da dakik olma alışkanlığı kazandıracaktır. Belli saatlerde tualete gidince bağırsakları da belli saatlerde çalışmaya alışacaktır.

Böyle yaptıkça zaten ihtiyaç da o saatlerde olmaya başlayacaktır. Avrupa'da bazı insanlar tuvalete gitme ihtiyacından saatin ne olduğunu söyleyebilirler. "Saat herhalde şu kadar oldu" derler çünkü bağırsakları hep aynı saatte çalışır. Çocuk için bu son derece önemlidir. Her şeyi zamanında yapan çocukta namaz ve diğer ibadetlerin alışkanlığı iyice oturur. Millet ve kavmin bir parçası olduğu için ona düşen milli görevleri ihmal etmeme alışkanlığını da kazanacaktır. Yersiz coşmalar ve heyecanlanmalar da azalacaktır. Yersiz heyecanlanmaların ana sebebi dakik olmamak ve zaman kavramına karşı hassas olmamaktır. Özellikle zamanında yemek yememek ve arada atıştırmak bu konuda çok tehlikelidir. Örneğin çocuk oynamak için dışarı çıkar. Yemek saati gelince annesi çağırır ama gelmez, oynamaya devam eder. Sonra alakasız bir saatte gelip isteyince annesi "dur otur biraz. Isıtıp vereyim" der ama çocuk artık açlığa dayanamadığı için bağırır çağırır ve böylece heyecanını kontrol edemez hale gelir.

4. Aynı şekilde verilen yemeğin gerektiğinden fazla olmaması gerekir. Bu kanaati öğretir ve hırsı yok eder.
5. Verilen yemek çeşit çeşit olmalı. Et, sebzeler ve meyveler hepsi verilmeli, çünkü gıdalardan da çeşitli ahlaklar doğar. Muhtelif ahlakları elde etmek için farklı gıdaların verilmesi şarttır. Ama çocukluk dönemi için etin oranı sebzelere göre az olmalıdır çünkü et heyecan yaratan bir gıdadır ve fazla heyecan çocukluk dönemi için uygun değildir.
6. Çocuk biraz büyüyünce oyun oynar gibi ona bazı küçük işler verilmelidir. "Şunu getir, onu götür oraya bırak, bunu ona ver" denmeli. Benzer şeyler yaptırılmalı. Bir yere kadar da bağımsız olarak oynamaya da izin verilmeli.

7. Çocuğa kendi nefesine güvenmesi için özel eğitim verilmelidir. Örneğin bir şey ortada olursa ve çocuk onu isterse ona "şimdi değil, falanca saatte vereceğim" denmeli. O şey de saklanmamalı, ortada bırakılmalı. Her şeyin saklandığını gören çocuk kendisi de böyle yapacaktır ve hırsızlığı öğrenecektir.
8. Çocuğu çok fazla sevmek de doğru değildir. Sürekli öpülen çocuk çok kötü alışkanlıklar kazanır. Gittiği her yerde seilmek ister ve bu ciddi ahlaki sorunlar doğurur.
9. Anne baba çocuğa karşı fedakârlık yapmalıdırlar. Örneğin çocuk hastalandığı zaman eğer onun için bazı yiyecekler yasak ise anne baba da yememelidir. Hatta o dönemde eve bile getirmemelidir. Çocuğa "sana yasak olduğu için bizde yemiyoruz" demelidirler. Bu çocukta da fedakârlık yapabilme kabiliyetini oluşturmaktır.
10. Çocuk hastaysa çok dikkat edilmeli. Korkaklık, bencillik, huysuzluk, duygulara hâkim olamama vs. gibi birçok kötülük genellikle uzun süren hastalıklar neticesinde oluşurlar. Bazı hastalar etraftakileri çağırıp "ne olur gel yanımda otur" derken diğerleri yanlarından geçenlere "dikkat etsene, görmüyor musun? Kör müsün?" derler. Uzun hastalıklar bu gibi ahlaki bozukluklara sebebiyet verir. Hastalanınca insan iyi bakılıyor ve bu uzun sürerse iyi bakılmayı bir hak gibi görmeye başlar. İyileştikten sonra bile aynı şekilde devam eder.
11. Çocuklara korkunç hikâyeler okunmamalı. Bu korkaklığı doğurur ve böyle insanlar büyüyünce cesur davranamazlar. Eğer bir şekilde korkaklık oluşursa çocuğa kahramanların hikâyeleri anlatılmalı, cesur çocuklarla birlikte oynatılmalı.
12. Çocuğun arkadaşlarını da çocuk değil anne baba

seçmeli. Hangi çocukta daha yüce ve güzel ahlak var ise onunla arkadaşlık kurmasına izin vermeliler. Bu aynı zamanda anne babanın kendi eğitimi için de faydalı olacaktır. Aileler arasında bir nevi iş birliği de başlayacaktır çünkü falanca çocukla oyna dedikten sonra artık anne babalar çocuklarını daha yakından takip edebileceklerdir.

13. Çocuğa yaşına uygun sorumluluk gerektiren işler verilmeli ki sorumluluk nedir anlasın. Hikâyeye göre birisinin iki çocuğu vardı. Çağırdı ve birisinin eline bir elma verip "paylaşıp yiyin" dedi. Çocuklar elmayı alıp giderken babası "nasıl paylaşacağınızı biliyor musunuz?" diye sormuş. Çocuklar "hayır" cevabını verince o da "kesen az olan tarafı alsın, diğeri de çok olanı" demiş. Elinde elma olan çocuk bunu duyunca "o zaman o kessin" demiş. Sanırım bu çocuk fedakârlık yapma alışkanlığını kaybetmişti ama şunu da biliyordu ki eğer sorumluluk kendisine verilirse elmanın az olan kısmını almak zorunda kalacaktı. Sorumluk sahibi yapmak için bazı oyunlar çok faydalıdır, özellikle futbol vs. Ama oyunlarda ayrıca kötü alışkanlıklar kazanmasın diye de dikkat etmek gerekir. Genellikle anne babalar kendi çocuğunun taraftarlığını yaparlar ve başkalarının çocuklarını zorla kabul etmeye mecbur bırakırlar. Böyle anne babaların çocuğu da inatçılığı öğrenir, "ille de benim dediğim olacak" demeye alışır.
14. Çocuğa "sen iyi birisisin" denmeli. Peygamber Efendimiz^{sav} "çocuklarınıza küfür etmeyin. Böyle yaparsanız melekler de 'o zaman bu gerçekten de böyle olsun' derler ve çocuk gerçekten de öyle olur" diyerek ne kadar ince bir noktaya temas etmiştir. Melekler bizim amellerimizi sonuçlandıran varlıklardır. Çocuğa "sen çok kötüsün" deyince o da zihninde "ben gerçekten de kötüyüm" düşüncesini yerleştirir ve yavaş

yavaş öyle olur. Bu yüzden çocuğa hiç küfür edilmemelidir. Sadece iyi şeyler söylenmeli, "sen iyi birisisin" denmeli, iyi ahlaklar öğretilmeli. Bugün kızım benden biraz para istedi. Sol elini uzatınca ben "bu doğru değil" dedim. O da hemen hatasının farkına vardı ve sağ elini uzatarak "evet fark ettim. Bir daha yapmayacağım" dedi. Yani anlatınca hemen anladı⁶³.

15. Çocukta inatçılık oluşmasını diye özel çaba gösterilmeli. Bir konuda inat ederse hemen başka şeylerle meşgul edilmelidir. Sonra inat etmenin gerekçesi öğrenilip yok edilmelidir.
16. Çocukla saygılı bir şekilde konuşulmalıdır. Ona sen diye hitap edersek o da her şeyi taklit ettiği için herkese sen diye hitap edecektir.
17. Çocuğun önünde yalan söylenmemeli, kibir gösterilmemeli, sert dil kullanılmamalı, yoksa o da bunları öğrenecektir. Genellikle çocuğu yalancı yapan anne babalardır. Örneğin anne çocuğun önünde bir şey yapmıştır ama sorulunca "ben yapmadım" der. Bu çocuğa yalan söylemeyi öğretir. Çocuk ortalıkta yokken yalan söylesinler demek istemiyorum tabi. Demek istediğim eğer anne babalar kendi kötü alışkanlıklarından kurtulamıyorlarsa bile en azından çocukların önünde dikkat etsinler ki bir sonraki nesil kurtulmuş olsun.
18. Çocuk her tür uyuşturucudan korunmalıdır. Uyuşturucular çocukların sinirlerini zayıflatır. Yalan söyleme alışkanlığı da bunların kullanımının sonucudur. Uyuşturucu kullanan birisi hiç düşünmeden taklit etme alışkanlığını kazanır. Vâdedilen Mesih'in birinci halifesi olan Mevlevî Nuruddin'in^{ra} dinden uzaklaşmış, alakasını kesmiş ve uyuşturucu bağımlısı

⁶³ İslamiyet'te bir şeyi almak için sağ el uzatılır.

olan bir akrabası vardı. O bir seferinde yanında birini getirmiş ve "bunu da kendim gibi yapacağım" demiş. Birinci halife ona "sen kendin bozulmuşsun, bunu niye bozuyorsun?" demiş ama o dinlememiş. Sonra bir gün Mevlevi Nuruddin o çocuğu çağırmış ve "neden onunla birliktesin? O işi gücü olmayan bir uyuşturucu bağımlısıdır. Sen bir meslek öğren ve ondan ayrıl" demiş. Bunun üzerine o çocuk ondan ayrılmış ve gitmiş. Ama belli bir müddet sonra uyuşturucu bağımlısı olan, başka bir çocuk bulup getirmiş ve birinci halifeye "bunu da bozarsan o zaman anlarım" demiş. Yani onun gözünde "uyuşturucu kullanmamak" demek bozmaktı. Birinci halife yeni gelen çocuğa da çok anlatmış, "benden para al ama bundan ayrıl" demiş ama o dinlememiş. Bir gün artık uyuşturucu bağımlısına "sen ne yaptın da bunu bu hale getirdin?" diye sormuş. O da "ben buna da uyuşturucu veriyorum ve neticesinde bunun irade gücü kalmamıştır. Bana mahkûmdur" demiş. Yani uyuşturucular insanın temel irade gücünü zayıflatan şeylerdir. Sonra en tehlikeli olan ahlaksal hastalık yalandır. Bu inanılmaz ince ve fark edilmez yollarla sirayet eder. Çocuk muhakkak bundan korunmalıdır. Bazı durumlarda bu hastalık kendi kendine bile oluşabilir. Çocukların hayal etme kabiliyeti inanılmazdır. Ne duyarsa ona zihninde bir şekil verir. Kız kardeşimiz küçükken her gün uzun rüyalar anlatırdı. Biz de bu kadar uzun rüyalar nasıl görüyor diye hayret ederdik. Sonradan öğrendik ki gece uyumadan önce düşündüğü şeyleri rüya sanıyormuş. Aynı şekilde çocuk düşündüğü her şeyi gerçek sanır ve bu yavaş yavaş onda yalan söyleme alışkanlığını doğurur. Bu yüzden çocuğa sürekli "bak hayal başka şeydir, gerçek ise başka" denmelidir. Hayal'ın ne olduğunu çocuk iyice anlarsa yalan

söylemekten de kurtulabilir.

19. Çocuk ayrı (gözden uzak) bir yerde oynamamalıdır.
20. Çıplak gzymemelidir.
21. Her zaman hatasını kabul etmeye alıştırılmalıdır. Bunun yöntemleri vardır.
 - a. Onların önünde anne baba kendi hatalarını açıkça kabul etsinler
 - b. Eğer çocuk bir hata yaparsa ona öyle bir şekilde "biz senin iyiliğini düşünüyörüz" desinler ki çocuk gerçekten önemli bir şey kaybettiğini düşünmeye başlasın. "Bu kadar üzüldüklerine göre herhalde çok önemlidir" demeye başlasın
 - c. Bir daha olmasın diye onunla sürekli konuşmalıdır. Sorunun ciddi olduğunu göstermek için gerekirse çocuğun verdiği zararı çocuğun önünde bir şekilde ödesinler. Bunu gören çocuk olayın ciddiyetini anlayacaktır. Başkasının suçunun başkası tarafından ödenmesi (Küffare) son derece kötü bir şeydir ama çocuğun eğitimi için böyle yöntemler faydalıdır
 - d. Azarlanacaksa muhakkak kimsenin önünde değil, ayrı bir yerde azarlansın.
22. Çocukların biraz parası olmalıdır (harçlık verilmelidir). Bu onlara
 - a. Sadaka verme alışkanlığı
 - b. Azla yetinmek
 - c. Akralalara yardım etmek gibi konuları öğretecektir. Örneğin çocukta üç kuruş varsa ona "git bir kuruşluk bir şey al ve arkadaşlarınla paylaş. İkinci kuruşla kendine bir şey al ve kalanı da sadaka olarak bir fakire ver" denilebilir.
23. Aynı şekilde çocukların ortak malları da olmalıdır.

Örneğin bir oyuncak alınır ve “bu hepinizindir” denir. “Hepiniz bununla oynayın ve hiç kimse bozmasın, bozulmasın diye de dikkat etsin” denilebilir. Bu devletin mallarına karşı hassas davranma alışkanlığını da kazandıracaktır.

24. Çocuğa temel adap ve medeni davranışlar öğretilmelidir.

25. Çocuğun bedensel antrenmanı için de çaba gösterilmelidir. Zorluklara zahmet ve sıkıntılara katlanabilen bir çocuk olmalıdır. Bu hem dünyevi anlamda ilerleme hem de nefsin ıslahı için faydalıdır.

Ahlak ve maneviyatla ilgili verdiğim tanımı hatırlayacak olursak ancak belli özellikleri kazanmış çocuk başarılı bir terbiyeden geçmiş sayılacaktır.

1. Kendisi hem ahlaklı hem de maneviyat sahibi olsun. Birinci şartın yerine getirilip getirilmediğinin göstergeleri şunlardır;

- Çocuk büyüyünce şariat kurallarına harfiyen inansın ve amele dönüştürsün
- Güçlü bir iradeye sahip olsun ki fitnelerden etkilenmesin
- Kendi zaruri ihtiyaçlarını karşılayabilecek seviyede ve hayatını koruyabilen birisi olsun
- Kendi malını mülkünü koruyabilecek seviyede olsun ve bunun için gerekeni yapsın.

2. Başkalarını da kendisi gibi yapacak güce sahip olsun. İkinci şartın göstergeleri de şunlardır;

- Yüksek ahlak sergilesin
- Başkalarının eğitimi ve terbiyesinde yer alsın, bunun için uğraşsın.
- İmkânlarını zayi etmesin. Hatta bunları cemaatin ve

dinin faydası için kullansın.

3. Cemaatimizin kurallarına göre hareket etme kabiliyetine sahip olsun. Üçüncü şartın göstergeleri şunlardır;

- Kendi sağlığına dikkat eden birisi olsun
- Cemaatin mallarını ve haklarını koruyan birisi olsun
- Başkalarına zarar veren herhangi bir şey yapmasın
- Gerekirse tüm milletin çektiği bir cezayı çekmeye hazır olsun

4. Tüm sevgileri arka plana atabilen, bastırabilen bir Allah sevgisine sahip olsun. Dördüncü şartın göstergeleri şunlardır;

- Kelam-ı İlahiye (Kur'ân-ı Kerim) karşı son derece saygılı ve öğrenmeye hevesli olsun
- Nerede olursa olsun Allah'ın ismi geçince sussun, saygıyla dinlesin.
- Dünyada yaşamasına rağmen dünyayla bir alakası olmasın
- Allah'ın sevgisinin doğurduğu alametler onda gözüksün, belli olsun

Çocuğun terbiyesi ile ilgili kısmı anlattıktan sonra bir soru kalıyor. Eğer bir şekilde günah mikrobu bulaşmışsa onlardan nasıl kurtulabiliriz. Bunu yarın anlatacağım.

28 Aralık 1925 senelik “Calsa Salana” toplantısındaki konuşma

Boğazımın kötü olması sebebiyle ve ayrıca da hem dün hem bugün uzun konuştuğum içim sesim kısalmıştır. Ama arkadaşlar tedirgin olmasınlar. Allah izin verirse sesim sizlere ulaşacaktır.

Asıl konuya başlamadan önce arkadaşlara zikir-i İlahinin⁶⁴ önemini iyice anlasınlar diye nasihat de bulunmak istiyorum. Buraya gelmelerinin sebebi oyun oynamak veya eğlenmek değildir. Amacımız Allah'ı hatırlamak, O'nun zikrini yapmaktır. Bu sebepten zikrin adabı unutulmamalıdır. Ama maalesef bazıları bunun adabını umursamazlar; bir gerekçe olmadan kalkıp giderler, arkadaşlarıyla sohbet etmeyi tercih ederler. Bu senelik toplantımızda sekiz yüz hatta bine yakın Ahmedi Müslüman olmayan arkadaşlarımızın olduğunu biliyorum ve bunların önemli bir kısmı gelir gider, sürekli hareket halinde olur. Ama tecrübe gösteriyor ki sürekli gelip gidenlerin arasında Ahmedi Müslümanlar da vardır. Gerekçeleri de “hadi gidip Ahmedi olmayanlara tebliğ yapalım” şeklinde olur. Ama unutmayın ki dinde ilk sorumlu olduğumuz varlık kendi varlığımızdır. *Hiz. Ebu Bekir^{ra}* Peygamber Efendimiz'in^{sav} “eğer kendi hidayet için uğraşırken birisinin hidayet yolundan saptığını görürsen bile, boş ver. Kendi hidayetine öncelik ver” dediğini söylemiştir. Din için insan malını ve canını verir. Tüm dünyayı da verseler mümin dinini kurban etmez. Bu yüzden sadece vazgeçilmez ihtiyaçları dışında (örneğin ihtiyaç gidermek için vs.) kesinlikle bir yere gitmemek gerekir.

⁶⁴ Allah'ı hatırlamak.

Mecburi durumlarda gidince de hemen dönmek gerekir. Kim bilir insanın hayatı boyunca çalışıp da netice beklediği o an ne zaman karşısına çıkar. Öyle bir an olabilir ki o anda birisinin ağzından çıkan bir kelime insanı kâfirden mümin yapar. Şeytanî huylarını bıraktırıp Rahmani huylarını kazandırır. Hz. Ömer'in^{ra} olayını bilirsiniz. O Peygamber Efendimize^{sav} muhalefet konusunda elinden geleni yapan birisiydi. Ama öyle bir cümleye kulak misafiri oldu ki durumu tamamen tersine döndü. Peygamber Efendimizi^{sav} katletmek amacıyla evinden çıkmış ama yolda kız kardeşinin de Müslüman olduğunu öğrenmiş. Yolunu değiştirip kardeşinin evine gitmiş ve onu Kur'ân-ı Kerim'i okurken görmüş. Öfkenin verdiği hırsla içeri girmiş ve kocasını dövmeye başlamış. Kardeşi araya girmeye çalışınca dayaktan nasibini almış. Yaralı kardeşini gören Hz. Ömer içinden utanmış. Tam o sırada kardeşi;

"Ey Ömer sen bizi tek bir Allah'a inandığımız için mi dövüyorsun?" demiş. Bu cümle onu öyle derinden sarsmış ki kardeşine dönüp;

"O okuduğun şeyden bana da oku" demiş. Kardeşi de;

"Önce git, pak ve temiz olup da gel. Öyle okuyayım" demiş. Hz. Ömer^{ra} yıkanıp gelince kardeşi ona Kur'ân-ı Kerim'den bir kısım okumuş. Dinledikçe gözyaşları döken Hz. Ömer oradan ayrılmış ve doğruca Peygamber Efendimiz'in^{sav} evine gitmiş; kapısını çalmış. Hz. Ömer^{ra} olduğunu öğrenince bazı sahabeler tedirgin olmuşlar ve

"Sert biridir, zarar verebilir; açmayalım" önerisinde bulunmuşlar. Hz. Hamza^{ra} bu öneriye;

"Eğer muhalefet niyetiyle geldiyse, bizim de kılıcımız var" demiş. Sonunda Peygamber Efendimiz^{sav} "gelsin" diye bu-yurmuş. İçeriye girince Peygamber Efendimiz^{sav};

"Ey Ömer; ne zamana kadar böyle muhalefet yapacaksın?" demiş. Cevabı;

"Ama ben zaten köleniz olmak için geldim" şeklindeydi.

Şimdi bir bakınız; ona nasıl hidayet nasip oldu. Eğer kardeşinin evine gitmeseydi belki de hayatı boyunca hidayetden mahrum kalırdı. Sizin ise tüm sene boyunca rahatça gezip-tozmak için bolca fırsatınız vardır. Ama bu günlerde zorlansanız bile Allah'ın kelamını dinlemek için elinizden geleni yapmalı, bir saniye bile kaybetmemelisiniz.

Dün sizlere Kur'ân-ı Kerim'in tefsirine başlamış olduğumu anlatmıştım. Allah'ın lütfuyla Yirmi Aralık'ta Bakara sûresinin tercümesi tamamlanmıştır. Ümit ediyorum ki seneye kadar yedi veya yedi buçuk bölüm içeren ilk cilt basılacaktır. Hepinizden, bu işi bir engel oluşmadan bitirebileyim ve tefsirini sizlerle paylaşabileyim diye, dua etmenizi istiyorum.

Sonra dün sizlere mali sıkıntılarımızdan bahsetmiştim. Bugün de bu sıkıntılar sizleri tedirgin etmesin diye hatırlatmak istiyorum. Bu sıkıntılar da bizim haklı olduğumuzun birer göstergesidir. Fransız bir yazar şöyle yazmıştır;

"Ben Muhammed'in yalancı olduğuna dair onlarca kitap okudum. Ama sonra olayları inceleyince adı 'cami' olan topraktan yapılmış ve yağmur yağınca çatısı akan küçücük bir oda görüyorum. Çatısı sadece hurma ağaçlarının dalla-rıyla örtülmüştür. Yağmur yağınca içi küçük bir gölete dö-nüşmekte ve secde yapan birisinin kafası suyun içinde kal-

maktadır. İşte böyle bir yerde Muhammed fakir, vahşi ve okumamış bir kavmin, üstlerini(çatılarını) bile tam olarak örtemeyecek kadar fakir olan bazı insanlarıyla oturduğunu görüyorum. Ama o, bu sefillik içerisinde onlarla dünyayı fethetmenin planlarını yapıyor! Sadece plan yapmıyor; bunu gerçekleştiriyor da! Bunu görünce okuduğum yüz binlerce sayfa değerini yitiriyor. Bu olayın arkasında silikleşiyor, manasız kalıyor."

Aynı şekilde Vâdedilen Mesih de^{as} beklenen Mesih olduğunu iddia eder etmez eğer tüm hükümdarlar ve zenginler amenna deyip katılsaydılar onun başarısının arkasında Allah'ın eli olduğu nasıl anlaşırdı? Gören herkes "işte paranın gücü" diyecekti. Oysa iddiasından sonra ailesi bile karşı çıktı, onu terk etti, düşmanlık için hazırlandı. Vâdedilen Mesih'in^{as} en büyük dostu ve ilminin en büyük itiraftarı olan Mevlevi Muhammed Hüseyin Batalavi bile:

"Bunun kafası karışmış. Bunu ben yücelttim, düşürmeyi de bilirim" dedi. Sadece o değil, tüm âlemin ulemaları karşı çıktılar. Hem Araplar hem Acemler⁶⁵ fetvalar yağdırdı. Ama tüm bu muhalefete rağmen o yalnız başına kalkmış ve

"Tüm dünya bana karşı çıkmış olabilir ama ben her gün bana hitap edip benimle konuşan o sesi ne yapayım? O ses ki bana şunu söylüyor" demiş;

”دُنْیَا میں ایک نذیر آیا پر دُنْیَا نے اُسے قبول نہیں کیا لیکن خدا اُسے قبول کرے گا اور
بڑے زور آور حملوں سے اُس کی سچائی ظاہر کر دے گا“

Yani "Dünyaya insanları uyaran birisi geldi ama dünya onu kabul etmedi. Oysa Allah onu kabul edecektir ve son derece

⁶⁵ Arap olmayan

karşı koyulmaz hamlelerle onun doğruluğunu ortaya çıkaracaktır."

İşte ben de bu sesi göz ardı edemem. O zaman devlet de herkes gibi muhalefet etmişti. Ama netice ne oldu? Tüm dünya bir taraftayken Vâdedilen Mesih⁶⁵ yapayalnız öbür taraftaydı. Ama bugün önümde oturan şu kalabalığın hepsi onun sözlerinin birer avidir. Buradakiler sadece gözümün önünde bulunanlardır. Dışarıdaki sayı ise yüzbinleri bulmaktadır.

Geçen sene Suriye'ye gittiğimde Arap edebiyatının büyük isimlerinden olan birisi biraz alay edercesine bana

"Siz Mirza Sahibin⁶⁶ kitaplarını burada yaymaya çalışmaysınız. Bazı hatalar içeren bu kitapları görünce buradaki insanlar ciddiye almayacaklar, hakkında kötü düşünecekler" dedi. Ben de hemen *"Alın işte burada önünüzde oturuyorum ve bu iddianızı çürütmeye kadar buradan gitmeyeceğim. Buyurun siz itirazlarınızı yapın; ben cevaplayacağım"* dedim. Bunu duyunca o da *"ben sizin iyiliğiniz için söyledim. Amacım bir münazara yapmak değildi"* dedi. Ben de *"Hiç korkmayınız; buyurun anlatın itirazlarınızı"* dedim. O da *"ama zararlı çıkarsınız"* dedi. *"Eğer biz yalancıysak karşı koymak görevinizdir. Ama eğer doğruysak karşı koymanız bize zarar veremez. Tersine bize fayda verecektir"* dedim ama o itirazlarını dile getirmedii. Biraz sonra *"Araplar Hindistanlı birisini Mesih olarak kabul edemezler"* dedi. Ben de *"Bakın biz burada misyonumuzu başlatıyoruz. Sizde elinizden geleni yapın ve bakalım ne olacak"* dedim. Biz sadece beş gün için orada kaldık ve Allah'ın kudreti öyle bir şekil-

⁶⁶ Vâdedilen Mesih

de cilvesini gösterdi ki son gün birisi tarafından yazılı bir not aldık. Gönderen hem Arapça, hem Farsça hem de Türkçeyi bilen bir âlim idi. Gece saat on gibi elimize gelen notta diyordu ki *"Ben sabahtanberi görüşmek için bekliyordum. Belki şimdi de sıra gelmeyecek. Bu yüzden yazılı haber vermek istedim ki ben Mirza Sahibin iddiasına inandım, iman ettim ve şimdi beni nereye istiyorsanız tebliğ için yollayabilirsiniz"*. Şimdi zaten orada cemaatimizi temsi eden ofis tam olarak kurulmuştur.

"Buraya gelip çabalamanız abestir" diyen kişi de sonradan bir mektup gönderdi ve mektubunda:

"Benim hakkımda kötü düşünmeyin. Hiçbir zaman sizlere muhalefet yapmayacağım" diye yazmıştı.

Sizler fakir ve zayıf olduğunuzu düşünmeyin. Bizim zayıflığımız ve fakirliğimiz bize mani olacaktır diye düşünen insan müşriktir. O tüm işleri kendisinin yapacağını sanmaktadır. Aynı şekilde kendisini işe yaramaz sanan birisi de Allah'ı suçlamaktadır. Ona göre Allah dünyayı fethetmek için yanlış silahı seçmiştir. Kırk bir tüfeği veya kılıcı alıp düşmanla savaşmaya giden askere kim iyi diyebilir. Allah'ın seçtiği asker nasıl böyle birisi olabilir. O işe yarayan birisidir. Allah'ın seçtiği kişi rezil değildir. Tam tersine saygıdeğer birisi varsa o dur.

Medine'nin bir reisi bugünden bin üçyüz sene evvel *"Buranın en saygıdeğer olanı"⁶⁷ en rezil olanını⁶⁸ buradan çıkaracaktır* demişti. Allah cevaben *"o saygıdeğerliğin kendisinde olduğunu söylüyor. Oysa saygıdeğerlik bir peygam-*

⁶⁷ Kastettiği kendisidir.

⁶⁸ Kastettiği Peygamber Efendimizdi (s.a.v.).

bere inanmaktadır" diye buyurdu. Sonradan oğlu bunu duyunca Peygamber Efendimize^{sav} geldi ve *"Babamın şöyle şöyle dediğini duydum dedi. Bu kadar alçaklığın cezası katledilmesi olmalıdır. Ama başkası katletmesin. Belki sonra şeytan beni kandırır ve babamın intikamını almaya kalkışırım. Bu nedenle tek çare onu ben kendim öldüreyim"* dedi. Oğlunun ağzından çıkan bu kelimeleri duyunca herhalde saygıdeğerliğinin ne anlama geldiğini iyice anlamıştır⁶⁹.

Sizlerde bilginizin, imkânlarınızın ve haysiyetinizin azlığına bakmayınız. Cemaatimizin geldiği nokta için kullanılan imkânlar bugünkü imkânlarımızdan çok daha azdılar. Eğer birkaç kişi yüz binleri çekebilmişse, bu yüz binler neden milyonları çekip getirmesin? Daha birkaç gün evvel bir rüyada kendimi hutbe okurken gördüm. Hutbede "biz çocuklarımızın sağlığına çok dikkat etmeliyiz. Bugün sırtladığımız yükün binlerce katını onlar sırtlamak durumunda olacaklar" diyorum. Bizden sonraki nesiller göreceklerdir ki dünyanın en büyük güçleri bile "artık Ahmediye cereyanını kimse durduramaz, yerinden oynatamaz" diyecekler. Ama Allah bununla razı olmayacaktır. O cemaatimizi daha da güçlendirecektir. Herkesin ağzından "dünyada bir mezhep varsa Ahmediye yani gerçek İslamdır" cümlesi çıkana kadar durmayacaktır. Vâdedilen Mesih'in^{as} yanında bir kişi bile yokken o Allah'ın ona "senin cemaatin o kadar gelişip, büyüyecektir ki dünyanın diğer kavimleriyle kıyaslanınca onlar günümüzün Çingene kavimleri gibi kalacaklardır" dediğini söyledi. Velhasıl bazıları bugün bize katılacaklar bazıları da yarın ve yine bazıları ondan sonra. Ama bu silsi-

⁶⁹ Sanılmasın ki oğlu böyle deyince Peygamber Efendimiz de^{sav} izin verdi. Böyle bir şey asla olmadı.

le durmadan devam edecektir, cemaatimizin büyümesi durmayacağı gibi, her an daha da ileri adım atacaktır. Fakiri, zengini, halkı, reisi hatta ki padişahlar bile Vâdedilen Mesih'e^{as} inanacaklardır. Ta ki tüm dünya da bir tek bu cemaat baki kalacaktır ve diğerleri bununla kıyaslanınca aynen güneşin yanında sönüp yok olan yıldızlar gibi olacaklardır.

Bunlar Allah'ın söylediği şeylerdir. Bu yüzden dünyanın önümüze koyacağı engeller imanımızı yerinden oynatamazlar; insanların muhalefeti umut ışıklarımızı söndüremez. Yapayalnız bir kişinin yüzbinlere dönüştüğünü gözüyle gören gelecekte nasıl umudunu kesebilir. Biz yüzbinlerce mucize gördükten sonra bile dünyayı fethedeceğimize dair şüpheye düşecek kadar imansız değiliz. Muhakkak ki zayıfız, zahiri araç gereç de yoktur, gücümüz de yok denecek kadar azdır. Ama dünyayı biz fethetmeyeceğiz ki! Bunu yapacak olan Allah'tır ve O'nda her tür güç vardır. Dolayısıyla biz engellerden korkmamalıyız, tedirgin olmamalıyız. Tersine Allah'ın vermiş olduğu sözlerle içtenlikle bağlı olmamız gerekir, şüpheye düşmememiz gerekir.

Şimdi de asıl konumuza dönelim. Dün nefsin tezkiyesi ve kalbin temizliğinin nasıl elde edilebileceği ve hangi yöntemleri kullanarak insanın günahı kendisinden uzak tutup iyilik yollarına adım atabileceği konusunda bilgiler vermiştim.

Dünyada insanlar çeşit çeşittir. Bazısı yüksek kabiliyetlere sahip olduğu gibi bazısı nispeten ednadır. Bu yüzden herkes için aynı kural işlemez. Aynı tedavi yöntemi de geçerli olamaz. Dünyevi anlamda bile görüyoruz ki aynı hastalığın

tedavisi kişiye göre değişiyor. Nezle olan birisi bitkisel çay içince iki saatte iyileşirken diğeri ancak yoğurdun içine şeker karıştırıp yiyince iyileşir. Bazıları ancak birkaç gün süren tedaviden sonra netice alırken bazıları (bir nezle için bile) doktorun kapısına kadar gitmek zorunda kalır. Yine bazıları öyle bir nezle olur ki doktorlar bile tedavi edemezler. Bu neden böyledir? Şunun için ki herkesin iç durumu farklıdır ve ancak farklı tedaviler işe yararlar. Bu kanun diğeri işlerde de böyledir. İnsanların kabiliyetlerinin çeşitliliği inkâr edilemez bir gerçek olduğu için tedaviyi önerirken de bu çeşitliliğin dikkate alınması şarttır.

Bu yüzden ben önce hiç paslanmamış, içsel dengeleri düzgün olan kişiyi ele alacağım. Böyle birisi aklını kullanarak amelleri başlatma, icraata geçirme gücüne sahip olur.

Unutulmamalıdır ki İslamiyet'te paklık ve temizlik dilin tatlı sözler kullanıyor olması veya uzuvların iyi şeyler yapıyor olmasıyla alakalı değildir. İslamiyet'te asıl paklık kalple ilgilidir. Kalbi temiz olmayan Allah'ın nezdinde de pak değildir. Hiç günah işlemeyen birisinin kalbi eğer günahı seviyorsa, günah aklına geldiğinde haz alıyorsa Allah'ın gözündeki temiz ve pak sayılmaz. Ancak kalbi de günden nefret edince pak sayılacaktır. Aynı şekilde birçok insan alışkanlık olarak öfkelenir ama küfretmez. Küfretmez ama içinden "bu adam pisliğin tekidir" der. Böyleleri hakkında "paktırlar" diyemeyiz. Ancak "pisliklerini iyi gizleyebiliyorlar" diyebiliriz. Sözün özü İslamiyet kalbe bakar. Dil ve diğeri uzuvları sadece iç durumunu yansıtmak için birer alet gibidirler. Kur'ân-ı Kerim'de Allah şöyle buyurur;

وَأِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ ⁷⁰

Yani kalbin iç durumundan sorulacaksın; ister onu göster, ister gösterme. Burada Allah ne kadar ince bir noktaya temas etmiştir. Dil ile diğer uzuvlar sadece kalbin durumunu gösteren dış alametlerdir. Asıl olan kalptir. Onun muhasebesi yapılacaktır. İster gizle ister göster den kastedilen o pis durumu ister amele dönüştür ve herkese göster, ister içinde tut ve gösterme; her halükarda kalbin pis ise yakalanacaksın. Başka yerde de şöyle buyuruyor;

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا

لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ⁷¹

Yani her tür iyi ameli yapın ama nefsinizi de temiz tutun çünkü kalbi pis olan yakalanacaktır.

Asıl iyiliğin kalple alakalı olduğunu anlattıktan sonra şimdi de kalbi paslanmamış birisi için geçerli olan üç tedavi yöntemi anlatayım.

1. Neyin iyilik olduğunu ve neyin kötülük olduğunu bilecektir. İnsanın kalbi "hadi iyilik yap" dese bile neyin iyilik olduğunu bilmeyen ne yapsın? Aynı şekilde kalbi "sakın kötülük yapma" diye ısrar etse de neyin kötülük olduğunu bilmezse kalbinin sesini nasıl dinlesin? Bu sebepten neyin yapılması gerektiği ve neden sakınılması gerektiğinin tam olarak bilinmesi gerekir. Sadece yapma gücü ve sakınma kabiliyeti yetmez. Örneğin birisi arkadaşını mutlu etmek ister ama

⁷⁰ Bakara (2) sûresi, ayet 285

⁷¹ Teğâbun (64) sûresi, ayet 17

arkadaşı ona nasıl mutlu olacağını bildirmezse pozitif isteğinin olmasına rağmen yapacak bir şey kalmaz. Bu yüzden her şeyden önce iyiliklerin ve kötülüklerin bilinmesi şarttır.

2. İyilikleri yapmak için ve kötülüklerden sakınmak için uygun durumu bilsin. Bunun örneği belli eşyaları dışarıdan alıp içeri koyma emri verilen hizmetçi gibidir. O yapmak istiyor ve neyin yapılması gerektiğini de biliyor ama tam detaylar ve uygun durumları bilmediği için masaları sandalyelerin yerine ve sandalyeleri masaların yerine koyacaktır. İyiliklerin ve kötülüklerin detaylarını ve şartlarını bilmeyen birisinin durumu da böyledir. Şartların bilinmesi de şarttır. İyilik ancak yerli yerinde yapılırsa iyiliktir.
3. Kendisinde ne tür kötülüklerin mevcut olduğunu bilsin. Bunu bilmeyen tedaviyi de başlatamaz. Manevi tedavi için karakterindeki kötülüklerden haberdar olacaktır, hangi iyiliğinin olmadığını veya eksik olduğunu biliyor olacaktır ki ilerlesin.

Eğer birisinin kalbi paslanmamışsa bu üç hususu bilip uygulayınca iyileşecektir, iyi birisi olacaktır. Eksikliklerini bilmeyen insan ilaca yönelmez. Oysa iç pasları yoksa bildikten sonra çok kolay kendisini tedavi eder, iyileştirir.

Şimdi de bu konuların belli başlı detaylarına girelim. Önce iyiliklerin ve kötülüklerin bilinmesi konusunu alalım. Birçok insanda iyilik yapma ve kötülüklerden sakınma gücü olur ama bilmedikleri için yapmazlar. Birçok erkek ve birçok kadın "biz kuralları mı ihlal ediyoruz, zülüm mü ediyoruz, insanların malını mı yiyoruz, yalan mı söylüyoruz, zina mı yapıyoruz? Bunları yapmıyorsak neden kötü olalım?" derler. Yani onlara göre bu ayıpları olmayan birisi sütle yıkanmış bebek gibidir. Onlara kalırsa şeriat bu beş ayıptan

ibarettir başka da bir ayıp yoktur. Oysa günahların silsilesi uzundur, adedi yüzlere binlere çıkar. Şu anda hepsini beyan etmek hem zamanımızın darlığı yüzünden hem de bazı günahlar insanın ilim seviyesini aştığı için zordur. Tüm günahları bilen tek bir insan vardı ve o da Peygamber Efendimizdi^{sav}. Diğer insanlar da özel günahlardan haberdar edilmişlerdir ama Peygamber Efendimiz'in^{sav} seviyesine çıkabilen ne olmuştur ne de olacaktır.

Bir seferinde rüyada bir arkadaşına "egzersiz yapmamak bile günahdır. Oysa normalde biz buna günah demeyiz" diyordum. Eğer bir insanın hayatı milyonlarca insan için önemliyse ve kendisini korumuyorsa günah işlemiş olur. Peygamber Efendimizden^{sav} daha cesur kim olabilir? Ama savaşımlarda hep özel olarak korunurdu. Evi de ayrıca korunurdu. Birisi diyebilir ki o kendi canını diğerlerinininkinden kıymetli sanırdı. Oysa bu gerekliydi. Onun hayatta kalması dünyanın ihyası için şarttı. O olmasaydı İslamiyet kök salamazdı. Bu sebepten bazı insanlar için sağlıklarına dikkat etmek, hayatlarını korumak iyiliktir. Bunu yapmamak günahdır. Abdülkadir Geylani hazretleri bir kitabında şöyle demiştir. "Bazen öyle bir durumda oluyorum ki Allah kendisi bana 'Ey Abdülkadir kalk, benim hatırım için yemek ye' diyene kadar yemiyorum ve sonra bana 'Ey Abdülkadir benim hatırım için şu elbiseyi giy' diyene kadar giymiyorum". Bu gösteriyor ki belli bir ruhani mertebede olan birisi kendisi için hiç bir şey yapmadığı için ancak Allah "benim hatırım için yap" deyince yapar. Günahın seviyeleri de o kadar fazladır ki insan yükseldikçe onların incelikleri de değişir. Bu yüzdendir ki sufiler "evliyaların günahları sıradan insanların iyilikleridir" demişlerdir.

Kötülüklerin Çeşitleri

Şimdi kötülükleri kabaca anlatayım.

1. Kişisel günahlar. Yani sadece insanın kendi nefsini etkileyen günahlar
2. Diğerlerini ilgilendiren günahlar. Yani sadece insanın kendi nefsinin değil, başkalarını da ilgilendiren günahlar.
3. Milli günahlar. Yani milletin menfaati dikkate alınır bazı şeyler günah olur.
4. Allah'a karşı işlenen günahlar.

İyiliklerin Çeşitleri

Aynı şekilde iyilikler de dört çeşittirler.

1. Kişisel iyilikler. Yani sadece insanın kendi nefsinin etkileyen iyilikler.
2. Başkalarını da ilgilendiren iyilikler.
3. Milli iyilikler.
4. Allah'ın zatıyla ilgili iyilikler.

Kişisel Kötülükler

Şimdi kötülüklerin ilk şıkkı olan kişisel kötülüklerden belli başlı olanları anlatacağım. Ancak bir liste gibi aklınızda tutarsanız sakınma şansınız doğacaktır. Bunlardan başka kötülükleri Allah kendisi ilham yoluyla kişiye anlatır.

1. Kibir: Yani insan kendisini diğerlerinden üstün sanır. Başkaları söylemeden kendi kendine büyüklük taslamak insanın kalbinin tahareti ve temizliği için bir engel oluşturur.
2. Sefillik: sokaklarda başıboş bir şekilde gezmek, rezil meslekler edinmek. Bu da nefsin bir günahı ve ayıbıdır. Durumunu veya mesleğini değiştirmedikçe insan çok

gelişemez.

3. Acelecilik yani bir şeyi düşünmeden alelacele yapmak da günahdır. Böyle amellerin zararı kendisine de dokunur.
4. Birisi hakkında kötü düşünmek, "şöyledir böyledir" demek. İnsan bu düşünceyi kalbinde ölene kadar saklasa bile günahdır.
5. Caiz olmayan aşk veya sevgi, bunu isterse sadece kalbinde tutsun; kimseye söylemesin; yine de günahdır.
6. Kin beslemek: Yani falanca kişiye zarar verme arzusu. Bunu hiçbir zaman gerçekleştirmese bile yine de günahdır.
7. Korkaklık: Bu duygunun insan kalbinde oluşması günahdır. İsterse bu duygusunu ortaya çıkaracak hiçbir olay olmasın
8. Haset ve kıskançlık: Yani insanın başkasının bir özelliği veya malı hakkında "yok olsun; benin olsun" gibi şeyler düşünmesi.
9. Sabredememek: Yani zorlukları görünce tedirgin olmak, huzurunu kaçırmak ve yapılması gerekeni yapamamak; bu günahdır.
10. Azimsizlik: Yani insanın kendisi için yüksek hedefler koymaması, küçüklerle yetinmesi. Bu günah da büyük sıkıntılar doğurabilir. Özellikle hükümdarlar ve zenginler böyle yapınca onlara tabi olan halk da küçük hedefler seçmeye başlar. Vâdedilen Mesih^{as} aşağıdaki şiiyle ne kadar ince bir noktaya temas etmiştir:

تیرے منہ کی ہی قسم میرے پیارے احمد
تیرے بڑھنے سے قدم آگے بڑھایا ہم نے

Yani Ey Ahmed⁷² adlı sevgilim; inan srf sen daha da ileriye adım attığın için, bizde ümmet olarak peşinden gelebildik. Bu gösteriyor ki liderler için azimsizlik çok büyük bir günahtır. Nitekim halk için de böyledir.

11. Yağ çekmek: Gereksiz ve doğru olmayan şekilde birisini mutlu etmek için konuşmak. Bu hastalık özellikle zenginlerin çalıştırdığı insanlarda olur.
12. Şükretmemek: Yani insanın kendisine yapılan ihsanların değerini bilmemesi. Kalbinde şükür olmaması.
13. İstikrarsızlık: Yani bir işi başlatmak ama bitirmeden bırakmak günahtır.
14. Tembellik: Bu günah insanın harekete geçme kabiliyetini sıfırlıyor. Hiçbir şey yapamaz hale getiriyor.
15. Gaflet
16. Doğru ve hak olan şeyi inkâr etmek
17. Doğru ve hak olan şeyi kabul etmek için gereken cesarete sahip olmamak.
18. Caiz olmayan nazlanma: Yani nazlanmanın yakışmadığı zatların nazlanması veya nazlanmanın ölçüsünü kaçırmak.
19. Cehalet: Yani ilim sahibi olmamak.
20. Hırs: Bu da günahtır
21. Riyakârlık: Yani insanlara göstermek için amel yapmak.
22. Birisinin zarar görmesini istemek de günahtır.
23. Küçük şeylerle iradenin sarsılması: Bu durum özellikle zengin ve rahat bir hayat sürenlerde daha çok görülür.
24. Günahı sevmek: Yani etrafta günahın işlendiğini görüp

⁷² Peygamber efendimizin diğer adıdır. Muhammed onun celalini simgeleyen adıdır. Ahmed ise cemalini.

susmak; bir şey dememek; hoş görmek de gûnahtır.

25. Her tür uyuşturucu gûnahtır. Bunda içki, afyon, esrar, çiğnenen tütün, nargile hatta bazı durumlarda çay bile dâhildir.

Çay gibi bazı maddeleri insanlar gıda olarak kullanırlar. Eğer bu bırakıldığı takdirde insanın sağlığı veya hareket etme kabiliyetini etkileyecek kadar bağımlılık yaratıyorsa o zaman gûnahtır. Belki de müminin tebliğ için uzak yerlere gitmesi gerekecektir. Bu durumda eğer birisi önünden semaveri kaldırırsa zor durumda kalacaktır, iş yapamaz hale gelecektir. İslamiyet herkesin birer asker gibi olmasını ister. Emir verilince yerinden fırlamasını ister. Bu yüzden tiryakilik yapan şeylerden meneder. Daha önce de birçok kez bunu sizlerle paylaşmıştım. Yolculuktayken bir *pathan*⁷³'in *nisvarı*⁷⁴ bitmiş. O kadar bağılıydı ki Keşmir bölgesine ait birinden çok rica ederek hatta yalvararak istemek zorunda kalmış. O da yalvardığını görünce "*nisvar* buna boyun eğdirmiş" demiş.

Kadiyan'a gelen bazı insanlar nargile kullanırlar ve bu bağımlılık onları zaman zaman zor durumda bırakır. Bizim bir akrabamız Vâdedilen Mesih'in^{as} sıkı muhalifiydi. Buraya gelen herkesi de muhalif olmaları için ikna etmeye çalışırdı. Hatta gelip geçenlerin ilgisini çekmek için evinin bahçesinde yataklar hazırlayıp yanlarına da nargileler koyardı. Nargileyi görüp gelenleri de yanlış propagandayla etkilemeye çalışırdı. "Biz onun akrabasıyız ve yakından tanırız. Kabul edilebilir bir şey olsaydı öncelikle biz kendimiz kabul etmez miydik?" derdi. Bu bazılarının sendelemesine sebep

⁷³ Hindistan Pakistan bölgelerinde yaşayan ve cesareti ile ünlü bir ırk.

⁷⁴ Bir nevi çiğnenen tütün. Bağımlılık yapar.

olurdu. Bir seferinde nargile kullanan bir Ahmedî Müslüman oradan geçerken ona gitmiş. Akrabamız önce Vâdedilen Mesih'e karşı her zamanki propagandasını yapmış ama karşı tarafın sadece susup dinlediğini görünce Vâdedilen Mesih'e küfür bile etmiş. Bunu da sessizlikle karşıladığını görünce merak etmiş ve; "neden hiç konuşmuyorsunuz" demiş. O da "düşünüyordum ki bu rezil alışkanlık beni buraya getirdi. Eğer benim bu kötü alışkanlığım olmasaydı ne buraya gelirdim, ne de Vâdedilen Mesih'e^{as} karşı böyle çirkin sözleri dinlemek zorunda kalırdım" diye cevap vermiş

Zımnî nargilenin diğer bağımlılık yapan alışkanlıklar gibi son derece kötü bir alışkanlık olduğunu yine hatırlatayım. Bazı alışkanlıklar yalan söyleme huyunu da doğurabilir. Adlarını tek tek saymak istemiyorum çünkü bu onları kullananlar hakkında bazılarının kötü düşünmesine sebep olabilir. Oysa söylediğim şey yüzde yüz doğrudur. Bazı uyuşturucular gerçekten sinir sistemini etkiler ve bu nedenle en iyisi hiç birine alışmamaktır. Ben küçükken hastalanmışım ve bu hastalığımın ötürü ilaç olarak altı ay boyunca (çok az miktarlarda) afyon verildi. Bir gün ilaç kesildiğinde, üzerimde hiçbir bağımlılık yaratan etkisi olmadığı görüldü. Vâdedilen Mesih de^{as} valideye "Allah durdurduysa artık verme" dedi. Yani bana kullandığım şeyler bağımlılık yapmaz. Buna rağmen ailemizde kahvaltı sırasında çay içme alışkanlığı olduğu için zaman zaman onu bile bırakıyorum ve risk almıyorum. Mümin bağımlılık yapan her şeyin alışkanlığından sakınmalıdır. Bu da bir günahtır.

1. Başkalarını hakir ve hor görmek de günahtır.

2. Adavet ve düşmanlık duygusu: Sadece kalbde olması bile günahdır.
3. Başkalarına güvenmemek: İnsan başkalarına iş vermekten korkuyor, yapamayacaklarını düşünüyor.
4. Başkalarından bir beklenti içerisinde olmak da günahdır.
5. Aşırı üzölmek: Bu da günahdır. Yani insanın, üzüntüsünü onun bütün amellerini etkileyecek kadar abartması.
6. Aşırı sevinip neticesinde yapılması gerekenleri unutmak da günahdır.
7. Kendisiyle alakalı olmayan işlere gereksiz yere karışmak, karıştırmak günahdır.
8. Çok ve gereksiz konuşmak: Bunu yapan insan düşünmeden konuşur, tartmadan cevap verir.
9. Taş kalpli olmak: Yani merhamet duygularına sahip olmamak da günahdır.
10. Başkalarına acı çektirmekten zevk almak.
11. İsrâf etmek
12. İntihar etmek
13. Hiç kimseye zarar vermeyen yalanlar söylemek

Diğer Mahlûklarla Alakalı Kötölükler

İnsanlarla Alakalı Kötölükler

Şimdide diğer mahlûklarla alakalı olan günahları anlatacağım. Bunlar iki çeşittir. Birincisi diğer insanlarla alakalı olan günahlar ve ikincisi de insan dışında diğer mahlûklarla alakalı olan günahlardır.

Bir arkadaşımız nargile kullanma alışkanlığından kurtulmanın yöntemini soruyor. Afyonu bırakmak nargileye nazaran

daha zordur. Bir arkadaşımız uzun yıllar afyon kullanmıştı. Bırakmaya kalkışınca doktorlar ona “artık bırakırsanız, ölürsünüz” dediler. Ama o bıraktı. Birkaç gün zorluk çekti ama sonra iyileşti. Uyuşturucuları bırakmak için bazı yöntemleri sonra anlatacağım ama şimdilik konunun akışı bozulmasın diye sadece şu kadarını söylemekle yetineceğim; “fazla düşünme; bırak”

Diğer insanlarla alakalı olan günahlar şunlardır.

1. Edepsizlik ve saygısızlık: Bazı zatlara karşı saygılı olmak şarttır. Onlara karşı saygılı davranmamak günahdır.
2. Caiz olmayan sevgiyi açıklamak.
3. Vefasızlık: Yani insanın sürekli kendi işlerini yaptırıp sıra arkadaşına gelince geri çekilmesi, yardım etmemesi,
4. Boşboğazlık ve çabuk parlamak ve abartılı tepki vermek⁷⁵: Çabuk sinirlenip insana yakışmayan el kol hareketleri yapmak, hemen ceza vermeye amade olmak, boş tehditlerde bulunmak vs. Birçok kez Kadiyan’da yaşayan iki esnafın hikâyesini anlatmışımdır. Birisi küfür ederdi ve diğeri her defasında “bir daha söylersen kafanı kırarım” derdi. Mademki kafasını kırmak gibi bir niyeti vardı ilk küfrü yiyince neden kırmadı? Boşuna tekrar tekrar küfür yemenin ne anlamı vardı? Ama o her seferinde “bir daha söylersen kafanı kırarım” derdi. Diğeri de “bin kez edeceğim” derdi ama etmezdi. Ben o zaman sekiz yaşındaki bir çocuktum. Manzarayı görünce durdum ve birisi küfretsin ve diğeri de kafasını kırsın diye bekledim ama bu olmadı. Az sonra ikisi de dükkânlarına döndüler. Biraz sonra dükkânından ilki yine küfretti ve diğeri kendi dükkânından kafasını

⁷⁵ Orijinal metinde tek bir kelime vardır ama bu üç anlamı içeren tek Türkçe kelime olmadığı için ayrı ayrı yazılmışlardır.

çıkartıp yine “bir daha yaparsan gösteririm” dedi. Bu uzun bir süre böyle sürdü. İşte bu boşboğazlık ve çabuk parlamaktır ve aslında korkaklığın bir alametidir. Verilecek olan cezayı parlayıp abartmakta aynı sınıfa girdiği gibi, en ufak bir sıkıntıda bağırıp çağırmak da aynı huyun bir parçasıdır.

Konuşmanın ortasında soru sormaktan menettim ama konu önemli olduğu için bazılarını cevaplamak isterim. Bir arkadaş “rezil meslekler hangileridir?” diye sormuş. Bu soruyla beni girmek istemediğim bir bataklığa çekmek istiyor ama soruyu cevapsız bırakmak da hoşuma gitmiyor. O yüzden şunu söyleyeyim ki insanın mevcut durumundan ilerlemesine engel oluşturan meslekler rezildir.

“Nargile kullananın vasiyeti⁷⁶ kabul edilebilir mi?” diye bir soru daha var. Bunun cevabı zor ve karışık olduğu için şimdilik bırakıyorum.

Tamah ve hırsın farkının sorulduğu bir soru daha var. *Tamah* insanın birisinden “falanca şeyi bana verse” diye bir beklenti içerisinde olmasıdır. Oysa hırs “falanca şeyi her ne şekilde olursa olsun almalıyım; sahip olmalıyım” demektir⁷⁷.

5. Küfretmek: Bu herkesçe günahtır. Ama Pencab bölgesinde anne baba çocuklarına, karşısında bulunan

⁷⁶ Bu Türkçedeki klasik anlamdaki vasiyet değildir. Vâdedilen Mesih tarafından başlatılmış ve gelirinin en azından yüzde onunu ve en fazla yüzde otuz üçünü dinin ihtiyaçları için ayıran bir sistemin adıdır. Tüm Ahmedi Müslümanlar değil sadece hayatı boyunca bunu gönüllü olarak yapmak isteyenler vasiyet yapmış olurlar.

⁷⁷ Yani birisinde bir beklenti söz konusudur (ki bu da belli durumlarda günah olabilir) ve diğerinde elde etmenin her yolunu mubah sayan bir anlayış hakimdir.

kişi için “hadi şimdi ona küfret” derler ve edince de gülerler. Sanki onlara göre insanın ermiş olması için küfretmesi şart. Ben böyle olaylara bizzat şahit oldum.

6. Lanet okumak.
7. Beddua etmek: Lanet ile bedduanın farkı şudur; beddua insanın cismani durumuyla, lanet ise manevi durumuyla ilgilidir. “Falanca kişi ölsün” diye beddua eder ama lanet okuyan birisi “onun kalbinin paklığı gitsin, ruhu çürüsün” demek ister. Bunun bir istisnası vardır. Bazen lanet okumak bir istek veya arzu şeklinde değildir, gerçek durumu anlatmak içindir. Bunun örneği peygamberlerin lanet okumalarıdır. Böyle bir lanet okuma beddua tarzı bir şey değildir. Karşıdaki kişinin kalbinin hâlihazırdaki durumunun açıklanmasıdır.
8. Hıyanet: Yani verilen malı (veya herhangi bir şeyi) geri vermemek veya eksik vermek günahtır.
9. Sırları ifşa etmek: Yani birisinin bir sırrını öğrenmek ve başkalarına söylemek. Bazı durumlarda bu günah olmaktan çıkar. Örneğin eğer bu sır açıklanmadığı taktirde birisi zarar göreceyse açıklanması uygun olur. Örneğin birisi Ahmet’in birisi tarafından öldürüleceğini öğrenmişse Ahmet’e söylemesi yerinde olacaktır. Tersine saklaması günahtır. Aynı şekilde devlete karşı yapılan gizli çalışmaları birisi öğrenirse ilgili makamları haberdar etmek vazifesidir.
10. Dedikodu
11. Güler yüzlü olmamak. Birisiyle görüşünce yüzü gülmüyorsa bu iki tarafın arasını açar, sevgi bağlarını keser ve kalbi etkiler.
12. Caiz olmayan şekilde taraf tutmak: Örneğin iki kişiyi kavga ederken görünce kimin haklı olduğuna bakmaksızın arkadaşının tarafını tutmak günahtır.

13. Dolandırıcılık
14. Cimrilik
15. Zulüm
16. İhsanı inkâr etmek: Yani birisinin bir ihsanı olduğu halde açıkça "yoktur" demek
17. Cismani pislik ve temiz olmamak
18. Gaflet, dikkatsizlik, aymazlık
19. Kavgaya etmek
20. Fesat çıkarmak: Herkes tarafından bilindiği için bunların detaylarına girmeyeceğim.
21. Yaygara koparmak: Örneğin sokaklarda yüksek sesle bağırarak çağırmak, ya da bir şeyin konuşulduğu ortamda sesi yükselterek rahatsız etmek. İnsanların çalıştığı yerlerde konuşarak yoğunlaşmalarını engellemek vs. hepsi günahdır. Batıda buna özellikle dikkat ederler. Fazla insanın oturduğu yerlerde bir grup susarsa herkes susar, onları rahatsız etmek istemezler.
22. İncitmek
23. Zorlamak
24. Silahlı soygun
25. Adam öldürmek
26. Hırsızlık: Bununla ilgili soru gelebilir diye bekliyordum. Bir arkadaşımız bazı yerlerde insanlar örf ve adet olarak arkadaşlar arasında küçük hırsızlıklar yaparlar diyor. Bu da günahdır.
27. Birisini dövmek
28. Yersiz övünmek
29. İftira etmek, kara çalmak, bühtan⁷⁸ etmek

⁷⁸ Doğru olmayan bir suçlama yapmak

30. Gıybet
31. Laf yetiştirmek, fitne fesat yapmak da gûnahtır. Gıybetle laf yetiştirmek farklı şeylerdir. Gıybette insan birisinin arkasından konuşur. Laf yetiştiren ve fitne fesat yapan birisinin "kavga çıkartmak" yolunda bir niyeti de vardır.
32. Çamur atmak
33. Aşağılamak
34. Takma isim koymak. Ülkemizde çeşitli (hoş olmayan) isimler takarlar.(Lakap)
35. İstihza etmek: Yani küçük düşürmek için alay etmek.
36. Çeşitli yüz ifadeleriyle karşıdakini sinirlendirmek.
37. Başkalarına zarar verme niyetiyle planlar yapmak.
38. Tazip etmek: Yani ıslah amacıyla değil, acı çektirmek amacıyla cezalandırmak.
39. Dışarıdan belli olacak şekilde öfkelenmek.
40. İntikamın derecesini abartmak yani olması gerektiğinden fazla intikam almak da gûnahtır.
41. Rüşvet almak
42. Rüşvet vermek
43. Faiz almak
44. Faiz vermek

İnsan Dışındaki Mahlûklarla Alakalı Kötülükler

Bunlar diğer insanlarla alakalı olan belli başlı günahlardır. Şimdi de insan dışındaki diğer mahlûklarla ilgili günahları anlatacağım.

1. Kokusu hoş olmayan şeyleri kullanmak: Peygamber Efendimiz^{sav} kötü kokan yemeklerin kokusu melekler tarafından sevilmediği için onlar böyle birisinin yanına gelmezler demiştir.

2. İhtiyaç olmadan evde köpek beslemek: Peygamber Efendimiz^{sav} köpek olan evlere de melekler gitmez demiştir⁷⁹.

Hayvanlarla Alakalı Kötülükler

Şimdi de hayvanlarla alakalı olan günahları ele alalım.

1. Hayvanları gereksiz yere dövmek
2. Hayvanları fazla çalıştırmak günahtır. Genellikle çiftçi camiası bunu çok yapar. Hayvanı çok çalıştırır ve artık çalışamayacak hale gelince mezbahaya verirler. Ben hayvan kesilmesin demiyorum. Demek istediğim böyle suyunu çıkartırcasına, çalışamayacak hale gelene kadar çalıştırmak caiz değildir.
3. Hayvanlara az yemek verip fazla çalıştırmak da günahtır. Bunu çiftçi yapmaz, diğerleri yaparlar. Çiftçiler kendileri aç kalırlar ama hayvanları için mutlaka yiyecek bulundururlar. Çiftçilerin söyledikleri bir cümle çok hoşuma gider. Kıtık olunca "yiyecek bir şeyimiz kalmadı" demezler. "Hayvanlar için ot bulamıyoruz, yem bulamıyoruz" derler.
4. Hasta olan bir hayvanın tedavisini yapmamak.
5. Hayvanların derisinde iz bırakmak da günahtır. Peygamber Efendimiz^{sav} bir seferinde yüzünde bir iz olan bir eşek gördü. "Buraya iz yapmayın çünkü bu hassas bir bölgedir. Eğer şart ise hassas olmayan bir yerde yapın" demiş.
6. Hayvanların maruz kaldığı mevsim şartlarını düşünmemek, sıcak veya soğukta kaldıklarını umursamamak da günahtır.
7. Hayvanların şehvet duygularını umursamamak günahtır. Hayvanlar da insanlar gibi bazı güçlere ve

⁷⁹ Buhari

meyillere sahiptirler. Ya onların şehvet duygularını gidermek için ortam yaratılmalı ya da başka çareler aranmalı.

Milli Kötülükler

Şimdi de tüm milleti ilgilendiren günahları anlatacağım.

1. Ayıpların reklâmını yapmak: Örneğin birisi gittiği her yerde birisinin yalancı olduğunu söylese bu sadece onunla alakalı değil, milli bir günahdır. Sürekli "aramızda yalancılar var" söylemini duyan bir millet birsüre sonra buna alışacaktır ve yalan söylemek artık o milleti iğrendirmeyecektir. Yavaş yavaş ta bu ayıp yayılacaktır. Benim fikrime göre günahların reklâmını yapmak milli intihardır.
2. Bencilik: Yani milli çıkarı kendi çıkarıyla çakışınca kendi çıkarını üstün tutup milli çıkarı göz ardı etmek günahdır.
3. Fuhuş veya diğer bariz ayıpların apaçık bir şekilde yapılması günahdır. Örneğin fahişelerin iş yapmaları veya açık ortamlarda içkinin tüketilmesi vs.
4. Milli vazifelerde tembellik yapmak günahdır.
5. Çocukların terbiyesi konusunu ihmal etmek, umursamamak, günahdır.
6. Çocukların eğitimini ihmal etmek günahdır. Böyle yapan anne babalar aslında tüm milleti yok ederler çünkü geleceğin milleti onların ellerinde büyüyen çocuklardır.
7. Pislik ve pis kalmak: Bu daha önce de anlatılmıştı ama orada diğer insanları etkilediği için idi. Burada ise hastalık da yarattığı için milleti yok edecektir.
8. Sorumluluk duygusunun eksikliği: Yani insanın hiçbir konuda "bundan ben sorumluyum" dememesi. Sorumluluktan kaçması.

9. Sorumsuzca davrandıktan sonra oluşan zararı karşılamaya hazır olmamak da gûnahtır. Bu zarar ister bir hata neticesinde olsun, isterse kasıtlı.

10. Başkaldırma ve isyan

Bir arkadaşımız bir şey söylemek istiyor. Ben de bu konuda bir şeyler söylemek istiyordum o yüzden beyan edeyim. Diyor ki cemaatimiz muhaliflerimize karşı sert dil kullanmamalı, aşağılayıcı söz sarf etmemelidir. Böylece cemaatimizin vaaz verenlerine nasihat etmiş oluyor. Bende söylediğine katılıyorum. Benim yazılarımda böyle kişisel hamleler göremezsiniz. Peki, ben Vâdedilen Mesih'e^{as} dil uzatanlardan incinmiyor muyum? Rencide olmuyor muyum? Ama ben kullanılan sert ve incitici ifadelere hiçbir zaman aynı tarzda cevap vermedim. Bazıları Vâdedilen Mesih'in^{as} yazdığı bazı yazılardan örnek verirler. Onlar unutmamalıdır ki Vâdedilen Mesih'in^{as} durumu bir hakemin durumuyla aynıydı. Görevleri arasında belli kısımların iç pisliklerini açığa çıkartmak da vardı. Ama bizim durumumuz farklıdır. Sert dile karşı sert dil kullanmak nefsin zayıflığının bir alametidir. Bugün belki düşmanımıza karşı böyle yaparak birisi mutlu olabilir ama yarınki nesillerimizin eline yazdıklarımız geçince ve onlar da soğukkanlılıkla onları inceleyince "keşke atalarımız böyle yapmasaydılar" diyeceklerdir. Onlar öfkeli olmayacakları gibi muhaliflerimizin yazdıklarından da habersiz olacaklar. İşte o zaman bugün yazdığımız sert yazıları milletten saklamak zorunda kalacaklar.

11. Misafirperverlik ruhunun olmaması da milli bir gûnahtır.

12. Ticarette sahtekârlık ve bozuk iş ahlakı da milli gûnahtır.

Bir hadise göre Peygamber Efendimiz^{sav} vaaz verirken insanlar peş peşe soru sormaya başlamışlar. Buna kızan Peygamber Efendimiz^{sav} "istediğiniz kadar soru sorun. Ben vaazımı bırakıyorum. Sorun işte. Kıyamete kadar ne olup biteceğini anlatayım isterseniz" diye buyurdu. Ben de aynı şekilde söylüyorum. Sizler de soru üstüne soru yolluyorsunuz. Bu vaazı bırakıp sorularınızı mı cevaplayayım? Anlattığım konunun notlarından sadece 35 sayfayı bitirdim ve anlatmam gereken 25 sayfa daha var. Sorulara takılırsam konu nasıl bitecek?

Ticarette sahtekârlığın da milli günah olduğunu anlatıyordum. Böyle yapınca tüm millet itibarını kaybeder. Keşmir'e gittiğimde soruşturdum ve öğrendim ki eskiden on milyon rupilik olan gümüş ve şal ticareti insanların sahtekârlıkları yüzünden 1,7 milyona düşmüştür.

13. Çalışanları alakasız insanlara karşı azarlamak, hatalarını bulmak

14. Kimsenin ismini anmadan öylesine genel olarak milleti kötülemek. Örneğin herkesin önünde "bizde sahtekâr çoktur" demek. Böyle konuşmalar yavaş yavaş tüm milleti öyle yapar.

15. Milli amaçlarda yardım etmekten çekinmek

16. Millete zarar veren kişilerle dostluk kurmak.

17. Devletin memurlarına işlerinde yardımcı olmamak, engel çıkartmak, iş birliği yapmamak da milli gûnahtır.

18. İtaat kabiliyetinin olmaması da milli gûnahtır.

Allah ile Alakalı Kötülükler

Şimdi de Allah ile alakalı olan kötülükler ve günahları anlatayım.

1. Gereksiz yere yemin etmek: Hakemin önünde gerekirse edebilir ama sıradan bir alışkanlık haline getirmek Allah'ın ismiyle alay etmekle aynı şeydir.
2. Umut kesmek: "Artık benim işim olmaz" demek Allah'ı eksik sanmakla aynı olduğu için günahtır.
3. Kalpte pislik toplamak, pis bir hale getirmek: Kalp Allah'ın evidir. O'nun evini kirleten sahibini dışlamak istemiştir.
4. Şeriat'ın emirlerini inkâr etmek günahtır.
5. Yanlış akideye sahip olmak ve sürdürmek:
6. Temel imansal meseleleri inkâr etmek: Yani Allah'ı, peygamberlerini, meleklerini, vahyini, cennetin ve cehennemin varlığını inkâr etmek de günahtır.
7. İster genel kültürle alakalı olsun ister ibadetlerle, şeriat'ın emirlerini bozmak ve tersine hareket etmek günahtır. Örneğin namaz kılmamak, hacca gitmemek, mirasla ilgili kanunlara uymamak vs. Bunlar eğer Allah'ın emirleriye karşı çıkmak Allah'ın sevgisinden mahrum kalmak demektir. Emirlerini yerine getirmemek nasıl O'nun mahlûklarını rencide ediyorsa, Onu da kızdırıyor, yüz çevirmesini sağlıyor.
8. Allah sevgisinin olmaması veya az olması.
9. Allah ve peygamberlerine karşı saygısızlık yapmak
10. Diğer mahlûklarla ilgili yukarıda beyan ettiğim tüm günahlar Allah ile ilgili de geçerlidirler. Örneğin şükretmemek, minnettar kalmamak gibi! Bunlar insanlara karşı yapılanca günah olduğu gibi, Allah'a karşı yapılanca da günahtır. Bunun gibi diğer örnekleri de çoğaltabilirsiniz.

Kişisel İyilikler

Şimdi iyilikler konusuna girecek olursak, önce kişisel iyilikleri anlatayım.

1. Yüreklilik ve cesaret
2. Çeviklik
3. İlim sahibi olmak
4. Tevâzu
5. Nâmus: Yani bir kötülüğü gördüğünde hoş karşılamamalı. Hoşlanmadığını belli etmeli.⁸⁰
6. Söz veya amelle şükretmek ve minnettâr olmak
7. Tersi ispatlanmadıkça herkes hakkında iyi düşünmek iyiliktir.
8. Gönülden herkesin iyiliğini istemek
9. Çalışkan olmak
10. Hayâ sahibi olmak:
11. Merhametli olmak.
12. İyilik konusunda istikrarlı olmak:
13. Gereksiz yere taklitçi olmamak, karakter sahibi olmak. Ülkemizde bu sıfat çok azdır. Batıdan ne gelirse düşünmeden, tartmadan taklit ederler.
14. Azimli olmak
15. Sabırlı olmak
16. Vicdanen hür olmak: Bu da gereksiz taklit yapmamak ve kendi fikrine sahip olmakla alakalıdır.
17. Kalpte ihsan edene karşı minnettarlık hissetmek:
18. Hak'ı aramak, doğruyu araştırmak:

⁸⁰ Türkler arasında genel olarak anlaşılan namus kavramı Arapça'daki namus kavramından farklıdır. Burada Arapça'daki asıl olan mana kullanılmıştır.

19. Birisinde bir iyilik varsa onu gönülden kabul etmek.
20. Başkasının acısını hissetmek: Bu merhametten farklıdır. Merhamette insan acı çeken birisini görünce yardım eder ama ille de kendisi acıyı hissetmiş olmayabilir.
21. Hakını arama kabiliyeti: Bilerek veya tembellik yüzünden vazgeçiyorsa bu ayrı şeydir ama korkarak vazgeçmek günahtır.
22. İyilikler konusunda diğerlerini geçme isteği.
23. Yenilgiye razı olmamak: Bu demek değildir ki insan yenilince kabul etmesin. Muhakkak kabul etsin ama yine kalkıp tekrar denesin, ta ki başarana kadar.
24. Zihinsel olarak hep hazır olmak, etrafta olup bitenden haberdar olmak, düşmanın hamlesine karşı hazır olmak iyiliktir.
25. Doğruyu kabul etmek
26. Dayanma gücünün olması: Sıkıntılar ve musibetlere karşı dayanıklı olmak.
27. Cefakeş olmak: Ne kadar iş olursa olsun panik yapmamak.
28. Cüretli olmak⁸¹.
29. İyiliği sevmek
30. İnsanlara yardım etme arzusunu barındırmak. Fırsatını görür görmez iyilik yapmak.
31. Sade bir hayatı sevmek ve nefsinin çok şımartmamak da

⁸¹ Cüretlilik ve yüreklilik benziyorlar ama asıl metinde kullanılan kelimeler arasında ince bir fark vardır. Cüret işin başında lazım olan bir özelliktir, yani başlarken gerekir. Yüreklilik ise devam ederken, ortasındayken ve bitirene kadar lazım olur. Her ikisinde ortam farklı olur. İşin başında insan daha kimseye söylemeden vazgeçebilir ve kimsenin ruhu bile duymaz. Başlamak cüret isteyecektir. Ama başladıktan sonra artık ortam değişir ve varsa düşmanları ortaya çıkarlar ve savaş farklı bir şekil alır. Burada artık yüreklilik gerekir.*

iyiliktir.

32. Saygınlığını korumak için çaba sarf etmek.
33. Başkalarının iyi özelliklerini kabul etmek, ikrar etmek iyiliktir.
34. Her konuda dengeli olmak, orta yolu seçmek, ne abartmak ne de eksiltmek.

Diğer Mahlûklarla Alakalı İyilikler

İnsandan Başka Mahlûklarla Alakalı İyilikler

Şimdi de insanlardan başka diğer mahlûklarla alakalı iyilikleri anlatacağım. Meleklerle alakalı olan iyilikler şunlardır;

1. Zikri İlahi⁸²: Deniliyor ki zikri İlahi'nin yapıldığı yere melekler hücum ederler. Peygamber Efendimiz de^{sav} "Melekler öyle bir yeri kuşatırlar, her taraftan korurlar" buyurmuştur⁸³.
2. Zâhiri temizlik ve taharet: Meleklerin inme olasılığı olan her yerde İslamiyet güzel koku kullanmamızı emretmiştir. Örneğin Cuma namazı için böyle yapmak Peygamber Efendimiz'in^{sav} sünnetidir.

⁸² Zikir günümüzde bazı gruplar tarafından anlaşıldığı gibi kendini sağa sola atmak; bedeni zor durumlara sokmak veya yüksek sesle bağıra bağıra bazı şeyleri söylemek demek değildir. Peygamber Efendimizin^{sav} sünnetinde böyle bir şey asla yoktur; tam tersine böyle şeyleri yasaklayan emirler vardır. Zikir kelime itibariyle "hatırlamak" demektir. Zikr-i İlahi ise "Allah'ı hatırlamak, anmak" anlamına gelir. İnsan nasıl bazen sevgilisini düşünür ve o düşüncelerde kaybolur; dünyadan kopar; işte zikir de budur. Allah'ı bir sevgiliyi anarcasına anmak! Kuran-ı Kerim'e göre dört çeşit zikir vardır. 1) Namaz, 2) Kuran'ın okunması, 3) Allah'ın sıfatlarını hatırlamak ve haklarında düşünmek, 4) İnsanların önünde de Allah'ın sıfatlarını beyan etmek; haklarında konuşmak. Zikri İlahinin tam olarak ne olduğunu anlamak için aynı yazarın "Zikri İlahi" adlı eserini okuyunuz.

⁸³ Muslim kitabul zikir.

İnsanlarla Alakalı İyilikler

Şimdi insanlarla alakalı olan iyilikleri ele alalım.

1. Adalet
2. İhsan: Yani adaletin gerektirdiğinden fazla vermek:
3. Başkasının ihsanına karşı minnettarlık duymak
4. Temizliği sevmek
5. Cömertlik
6. Vefalı olmak
7. Amellerle merhamet göstermek
8. Arkadaşlık
9. Hilm: Yani hatalı birisini iyilikleri de olduğu için cezalandırmamak. Affetmek başkadır. Affetmekte insan hatalı birisini hatalı olmasına rağmen affeder. Hilm sahibi birisinin gözü iyiliklerde olur. Onlara bakıp affeder. İnce bir fark vardır.
10. Fedakârlık yapmak
11. Borç vermek
12. Sadaka vermek
13. İş birliği yapmak
14. Dürüstlük
15. Sulhu aramak ve barış olsun diye çaba göstermek.
16. Affetmek
17. Verilen sözleri tutmak
18. Düşmüş olanları ayaklandırmak için elinden geleni yapmak.⁸⁴
19. Yaşıt olanlara gereken saygıyı göstermek, uygun ikramlarda bulunmak

⁸⁴ Burada sadece fiziksel olarak düşmüş olanlar kastedilmiyor. Ruhani olarak çökmüş olanlar veya sıkıntıda olanlar da dâhildir.

20. Kendisinden büyük olanlara saygı göstermek, edepli bir şekilde davranmak iyiliktir.
21. Kavga edenleri barıştırmak
22. Evrensel kardeşlik duygusuna sahip olmak
23. Sır tutabilmek
24. Güler yüzlülük

Hayvanlarla Alakalı İyilikler

Şimdi hayvanlarla alakalı olan iyilikleri anlatayım.

1. Yemeklerine dikkat etmek
2. Güç ve tâkatlerine uygun iş yaptırmak
3. İş yapamayan(kendisinden bir kazanç elde edilmeyen) hayvanları da beslemek, iyi bakmak iyiliktir. Peygamber Efendimiz bir seferinde "uzun bir müddet yağmur yağdı ve kuşlar beslenemedi. Bir kişi onların bu durumunu gördü ve besledi. Bu ona iman nasip etti ve cennete götürdü" demiştir. Kur'ân-ı Kerim'de aynı şeyi söylüyor. Şöyle buyuruyor;

⁸⁵ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ۝ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

Yani "Müminin malında isteyebilenin de hissesi olduğu gibi, isteyemeyenin de hissesi vardır." İsteyemeyenlerin arasında hayvanlar ve kuşlar da vardır. Onlara da verilmeli.

4. Konuşarak ihtiyaçlarını bize ifade edemeyen zavallı hayvanları mevsim şartlarından korumak, şehvet duygularını gidermek için uygun ortam sağlamak ve hayvanların yavrularına da bakmak görevimizdir.

⁸⁵ Meâric (70) sûresi, ayet 25-26

Milli iyilikler

Şimdi de milli menfaat için yapılması gereken iyilikleri alalım.

1. Zekât vermek
2. Milli ihtiyaçları karşılamak için parasal yardımda bulunmak
3. Misafirperver olmak
4. Milletin hayrı için hizmet vermek
5. Devletin memurlarına itaat etmek
6. Devlet memurlarıyla iş birliği yapmak, işlerine engel olmamak:
7. Ülkeyi korumak için gerekirse çabalamak
8. Sorumluluk duygusunu geliştirmek
9. Bir hata varsa cezasına seve seve katlanmak
10. İnsanların iyiliklerini yaymak
11. Milli düşmanlardan sakınmak
12. Milli saygınlığı korumak: Eğer bir şey milletin saygınlığını zedeliyorsa karşı çıkmak, reddetmek.
13. Ticaret ve iş dünyasında dürüstlüğü elden bırakmamak:
14. Milletin eğitimini sağlamak
15. Milletin terbiyesini sağlamak

Allah ile Alakalı İyilikler

Şimdi de Allah ile ilgili iyilikleri anlatayım.

1. Kamil bir iman sahibi olmak
2. Allah sevgisinin tam olması
3. Tüm ibadetler ve dini emirlerini yerine getirmek
4. Allah'tan umut kesmemek

5. Allah korkusunu barındırmak
6. Kalbi temiz ve pak tutmak
7. Tevekkül sahibi olmak: Yani tüm çabalarına rağmen kalbinde "başaracaksam Allah'ın yardımıyla başarırım" demek.
8. Allah ile alakalı olan ahlak-ı hasene göstermek. Örneğin verilen sözleri tutmak gibi konular.⁸⁶
9. Tüm yanlış akide ve inançları ret etmek
10. Birisi Allah'ın şanına karşı edepsizlik yaparsa bunun yanlış olduğunu bilmek, ona da söylemek. Örneğin "O bana ne verdi ki; hep beni ezdi" diyeni uyarsın, edepsizlik yaptığını hatırlatsın.
11. Doğru ve hak dinini yaysın

İyilik ve Kötülükleri Uygulama Sınırları

(Ana iyilikler ve kötülükleri anlattıktan sonra) şimdi ikinci sorumuza geelim. Yani tüm bu iyilikleri ve kötülükleri hangi durumda yapsın ve hangi durumda bunlardan sakınsın; uygulama sınırları nelerdir? Bunun cevabı hem özetle anlatılabilir hem detaylı olarak. Detaylı olarak anlatmaya kalkışırsam ve çok ta detaylara girmesem bile yine onbeş yirmi saat gerekir. Bu sebepten özet ve prensip cevabıyla yetineceğim, ana başlıkları anlatacağım.

1. Allah ile alakalı emirlerini mecbur kalana kadar veya yine Allah tarafından verilen başka bir emir yüzünden durdurulana kadar yerine getirmeye devam etsin. Örneğin eli veya ağız yaralıysa ve bu abdest almasına mani ise onları yıkamayabilir. Burada mecburiyet söz

⁸⁶ Yani söz sadece insanlara verilmez. Nasıl ki insanlara verilen sözleri tutmak mecburiyetindeyiz. Aynı şekilde Allah'a verilen sözü de tutmamız şarttır.

konusudur. Başka bir emrin araya girmesinin örneği bayanların hac yaparken Kâbe'deyken hicaplarını çıkarmalarıdır. Burada Allah'ın bir emri geçici bir süre için diğer emrini iptal etmiştir. Bu yüzden Kâbe'de hicabını çıkartmak iyiliktir, çıkartmamak kötülüktür. Başka bir misali anne babaya itaattir. Allah kendisi onlara itaat etmemizi emretmiştir. Ama eğer onlar bize Allah'ın bir emrine karşı gelmemizi söylerlerse haklarındaki itaat emri iptal olmuş olur. Bu durumda itaatsizlik iyilik olacaktır.

2. Başkalarına yaptığı muamele *benzer şartlarda* kendisi için istediği muameleyle aynı olsun. Dikkat ettiyseniz burada bir şart ekledim. Kendiniz için ne istiyorsanız başkası için de isteyiniz veya kendiniz için neyi istemiyorsanız başkası için de istemeyiniz demedim. Bu eksik tarif olur. Demek istediğim: *benzer şartlarda* kendiniz için istediğiniz muameleyi başkası için de isteyin. İncil sadece "Kendin için ne istiyorsan başkası için de onu iste" demiştir. Oysa bu yanlıştır.
3. İfrat ve tefrit (yani ölçüyü aşma veya olması gerekenden geride kalma) konularına dikkat etsin. Bazıları nafil namazlarını tamamen bırakırken bazıları da öyle girişiyorlar ki ailevi haklarını da ihlal ediyorlar. Peygamber Efendimize^{sav} birisi hakkında "gündüzleri oruç tutuyor ve tüm gece nafil namaz kılıyor" diye şikâyet gelmiş. O da çağırmış ve "senin nefsinin de hakkı vardır" demiş. Yani nefsin bir hayat ortağına muhtaçtır ve onun da hakları vardır. İhlal edilmeleri yanlıştır.⁸⁷

⁸⁷ Unutulmamalıdır ki her iyilik veya kötülüğün yanında birer ikiye örnek verilmiştir. Bundan başka örnekler olmadığı anlamı çıkarılmamalıdır. Sadece ana başlık hemen anlaşılın diye öyle yapılmıştır. Örneğin ifrat ve tefrit için yüzlerce örnek verilebilir. Okuyan bunları kendisi düşünsün.

4. İnsan davranışlarını öyle ayarlamalıdır ki Allah'ın benzer durumdaki sıfatlarının zuhuruna benzesin, benzer bir renkle renklensin.

İnsan Kendinde Kötülük Olduğunu Nasıl Anlar?

Şimdi de üçüncü soruyu alalım. Yani insan kendisinde hangi kötülüklerin bulunduğunu nasıl anlayabilir? Bunun birçok yöntemi vardır:

1. Nefsin muhasebesi: Yani neyin iyilik ve neyin kötülük olduğunu öğrendikten sonra insan nefsini dürüstçe yoklasın, acımasızca hangi iyiliklerin ve kötülüklerin olduğunu sorsun, derin derin düşünsün.
2. En yakın dostuna eksikliklerini göstermesi için rica etsin. Bazen insan kendi ayıbını kendisi bulamaz. Bu yüzden arkadaşına zahiri amellerini inceleyerek fikir vermesini söylesin. Arkadaşı da özellikle bir ayıbını bulmak için uğraşmasın; bu günahtır. Bariz görünenler varsa onları söylesin.
3. Ama dostlar bazen kırıncı olmamak için her şeyi söylemezler, bazı ayıpları bildirmezler. Bu yüzden insan başkalarının ayıplarını incelemelidir ve sonra "acaba bunlar bende de var mı?" diye kendi kendine sormalıdır. Aynı şekilde başkalarının iyiliklerini de incelemelidir ve kendi kendini "ben de bunları yapıyor muyum?" diye yoklamalıdır.
4. Daha da kesin bir yöntem düşmanın onun hakkında söylediklerini incelemektir, ortaya atılan tüm iddiaları, tüm çamurları sakın bir şekilde değerlendirmektir. Birçok ayıbını bu şekilde bulacaktır. Sonra "düşmanımın bile itiraf ettiği bir iyiliğim var mı?" demelidir. İyilik mükemmelleşince bazen düşmanlar

tarafından da kabul edilir⁸⁸.

5. İyiliklerin ve kötülüklerin kendisinde olup olmadığını kontrol etmenin çok etkili bir yöntemi Kur'ân-ı Kerim'i okurken eski kavimlerin ayıplarının anlatıldığı yerlerde durup "Acaba ben de bunu yapıyor muyum?" demektir. Aynı şekilde birisinin iyiliği hakkında bahsediyorsa "Bende bu var mı? Varsa ne kadar var?" demektir. Tüm iyilikler ve kötülükler aynı anda insanın zihninde hazır olmadıkları için bu yöntem çok faydalıdır. Okudukça önünden geçen hakkında düşünecektir ve hiç birisini kaçırmayacaktır. Aynı zamanda tilavet Allah korkusu da yarattığı için bu yöntem birçok kötülükten koruyacaktır, birçok iyiliğe doğru itecektir.

İyilikleri ve kötülükleri öğrendiği halde yapamayanlar ne yapsın?

Şimdiye kadar söylenen her şey kalbi paslanmamış olanlar için geçerliydi. Oysa bazıları iyiliklerin ve kötülüklerin ne olduğunu bilmelerine rağmen yapamazlar, sakınamazlar. Onların ilacı nedir? Örneğin birçok insan namazı kaçırmamanın günah olduğunu bilir ama sürekli kaçırmaya veya adam öldürmenin günah olduğunu bilir ama yine de öldürür.

Bu sorunun gerçek cevabı çok detaylıdır; ne bu konuşma sığabilir ne de ufak tefek bir kitaba. Bu yüzden belli başlı on onbeş prensip tedavi yöntemini sadece ana başlık olarak anlatacağım.

⁸⁸ Böyle yapınca bazı iyiliklerinin daha mükemmelleşmediğini de anlayacaktır. Sıradan olunca düşmanı kabul etmez. Ancak inkâr edilemez hale gelince kabul eder. Zaten istenilen seviye de budur. Örneğin Peygamber Efendimizin^{sav} dürüstlüğü düşmanları tarafından da kabul edilmiştir. Hatta en sıkı düşmanları bile emanetlerini ona bırakırlardı, hakemlik yapılması istendiği zamanlar "Muhammed^{sav} yapsın" derlerdi.

1. Böyle birisi kalbinin artık paslandığını anlamalıdır. İyilik yapmaya izin vermeyen veya kötülükten sakındırmayan bazı engeller oluşmuştur. *İşte bu geçmişin günahlarının neticesidir.* Bu sebeple ilk olarak istiğfar yoluyla af dilemesi uygundur.

İstiğfarın anlamı örtmek, üstünü kapatmaktır, göz ardı etmektir. Bunun iki çeşidi vardır. Birincisinde insan "Ya Rabbi işlemiş olduğum günahlarımı sil" veya "yapmakta olduğum ve kurtulamadığım günahları yok et" der ama ikincisinde "Ya Rabbi günah bende hiç oluşmasın, yakınımdan bile geçmesin" diye dua eder. Söz konusu peygamberlerin istiğfarı olunca bu ikinci çeşit anlaşılır.

2. İkinci yöntem; insan Allah'ın irfanını kendisinde geliştirsün, Onu daha iyi tanısun. İlahi sıfatları hakkında derin derin düşünsün ve cezbetmeye çalışsın. Örneğin Allah'ın Rahmaniyyetini incelesin, kendisine yapılan ihsanları tek tek saysın. Bu kadar ihsan yapan eğer bize "malını başkalarına da ver" demişse neden vermeyelim?⁸⁹ Aynı şekilde sıfatları inceleyen ve cezbetmeye çalışan kendiliğinden iyilikler yapacaktır, kötülüklerden sakınacaktır.
3. İnsan iyiliğin iyi sonunu ve kötülüğün kötü sonunu aklından çıkartmamalıdır, hakkında düşünmelidir. Ya da etrafta olup bitenleri değerlendirip "falanca kişi iyilik yaptı ve şöyle bir netice aldı. Falanca kişiye kötülük yapıp ona göre ektiğini biçti" demelidir.⁹⁰ Bu

⁸⁹ Allah'ın ihsanlarını sayan birisinin işi zaten bitmeyecektir. Elindeki bitmek tükenmek bilmez listesi varken bile O'nun dediğini yapmak istemiyorsa nankördür. Bunu fark edince utanacaktır. Kendisinde güç bulacaktır.

⁹⁰ Birçok insan günaha karışmış bazı insanların aynı zamanda dünyevi bazı nimetlere de sahip olduğundan yanlış fikirlere kapılabilir. Oysa dünyevi nimetlerin kapısının açılması aslında böyleleri için bir azaptır.

da insanı irfan sahibi yapar.

4. Bu üç aşamadan geçtikten sonra insan tövbe etmelidir. Tövbenin anlamı şudur

- Geçmiş günahlardan utansın, yüzü kızarsın
- Eksik kalmış farz ibadetlerinden yerine getirebileceklerini yerine getirsin. Örneğin hac yapmadıysa yapsın ama geçmişin namazları için yapacak bir şey olmaz
- Allah'ın örttüğü günahlar dışında kalanlardan aklına gelenler için ilgili kişiden af dilesin
- Zarar verdiği kimselerin zararlarını telafi etmeye çalışsın, en azından iyi davransın
- Bir daha günah işlememek üzere söz versin
- Nefsini iyi şeylere yönlendirsın, teşvik etsin.

Tüm bunlar gerçek tövbenin şartlarıdır. Hepsini yapınca tövbesi kabul olabilecektir.

5. Peygamber Efendimiz'in^{sav} söylediği gibi insan Allah'ın ahlaklarıyla renklenmelidir, onları cezbetmelidir. (Yolculuğun başında) tam içtenlikle olmuyor diye moralini bozmamalıdır, "Vazifemdir; yapmak zorundayım" demelidir. Örneğin sadaka verince canı acıyorsa veya namazda dikkati dağılıyorsa pes etmemelidir. Unutulmamalıdır ki insanın görevi daima ileriye hareket etmektir, sürekli gayret göstermektir. Daha önce de anlatmışımdır. Vâdedilen Mesih^{as} bir hikâye anlatırdı. Hikâyeye göre birisi pirinin yanına

Vâdedilen Mesih'e^{as} göre Allah böylelerinin maddi dünyanın sevgisi içinde boğulmuş olduğunu görünce aynen "madem istediğiniz bunlar ise alın gidin" demiştir. Din de istenilen çaba o kadar fazladır ki zenginlerin bunlara katlanmaları bir devenin iğnenin deliğinden geçmesi kadar zordur. Yani insan başkalarını değerlendirirken para pul veya şan şöretiyle değil, elde ettiği Allah'a yakınlığıyla ölçmelidir.*

gitmiş ve birkaç gün orada kalmış. Geceleri piri kalkıp belli bir şey için dua edince "bu iş olmaz" diye cevap gelmiş. Cevabını mürit de duymuş. Kendi kendine "bu nasıl iş? Pirimizin kendi duası bile kabul olmuyor, bizimkini nasıl kabul ettirecek?" demiş ama dile getirmemiş. İkinci gün de aynı şey olunca mürit daha da hayrete düşmüş. Üçüncü günün sonucu da aynı olunca dayanamamış ve "hep olumsuz cevap geliyor. Öyleyse neden aynı şekilde dua etmeye devam ediyorsunuz?" demiş. Bunu duyan pir de "Sen pek nâdansın. Ben yirmi senedir aynı duayı ediyorum ve her gün aynı cevabı duymama rağmen sıkılmadım. Sen daha üç gün içinde paniğe kapılmışsın. Allah'ın işi kabul edip etmemektir bizimkiyse dua etmek. O kendi işini yapıyor ben de kendi işimi" diye açıklama getirmiş. Deniliyor ki hemen o anda "bu sürede yaptığın tüm dualar kabul oldu" diye ses gelmiş.

Yani insanın işi yılmadan devam etmektir. Namazdaki dikkat dağılması onun elinde değildir, o yüzden canını sıkmasın; devam etsin. Namazı hiç bırakmasın. Birçok zaman zahiri işler yapmacık ve suni bile olsalar insanın içini etkilerler ve onu pâk ederler.

Ama tüm bunlara rağmen başarının yüzünü görmüyorsa, tüm iradeleri boşa gidiyorsa, her kalktığında yine düşüyorsa, gayretlere rağmen netice alamıyorsa bilsin ki kalbinin pası miktar olarak fazla olduğu gibi etki olarak da derindir. Artık son derece detaylı bir tedavi gerekmektedir. Nefsi ona galip gelmiştir ve kendisi nefesine mağlup olmuştur. İnsanı gururlandıran o benlik duygusu yok olmuştur ve aynen burnundan halka geçirilerek istediğimiz yöne götürdüğümüz hayvan gibi olmuştur. Nefsi

de artık onu istediği gibi oynatmakta, istediği yere götürmektedir.

Vâdedilen Mesih'in Ahlak Teorisinin Farkları

Şimdi de bu duruma düşmüş birisinin prensip tedavi yöntemlerini anlatacağım ama konuya girmeden önce Vâdedilen Mesih'ten^{as} önce Müslümanlarda revaçta olan ahlak ve etik teorisinin Vâdedilen Mesih'in^{as} verdiği teoriyle olan farklarını anlatmam uygun olur. Müslümanlarda bu konuyu ilk ele alan İbn-i Merdeviye olmuştur. Bir kitabı da vardır. İbn-i Arabî en büyük üstatlardan sayılmaktadır. İmam Gazali de ahlak ve etik felsefesi üzerine dört ciltlik bir kitap kaleme almıştır ama onun bu çabasından sonra bu konuda bir suskunluk hüküm sürmektedir. Müslümanlar herhalde "artık bu konu bitmiştir; ahlak felsefesi bu kadardır" demişlerdir. Bu sebepten bunu biraz açıklamakta fayda görüyorum ki ilgilenenler mevcut kitaplardaki hatalardan haberdar olsunlar. Muhakkak zamanında bu kitapların tanımları faydalıydılar ama günümüzde hatalıdır.

İmam Gazali ile Vâdedilen Mesih'in^{as} kurduğu Ahmediye ahlak felsefesi arasındaki fark şudur ki İmam Gazalinin felsefesi temelde hareket ve arzuyu yok eden bir felsefedir. Oysa Vâdedilen Mesih'in^{as} getirdiği felsefe bu yaklaşımı tamamen değiştirmiştir. Vâdedilen Mesih^{as} "ahlak şunu yapma; bunu yapma demek değildir. Tam tersine bunun felsefesi bunu yap; şunu da yap üzerine kurulmuştur" demiştir.

Bazen Nefsi öldüresiye bastırmak da ilaç sayılabilir ama tek ilaç bu değildir. Sadece muhtelif ilaçlardan birisidir. Ahlak felsefesi konusunu tartışırken biz bazı şeyleri göz ardı

edemeyiz. Örneğin Kur'ân-ı Kerim de Allah^{cc} şöyle buyuruyor;

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

Yani *biz insanı sadece ibadet etsin diye yarattık.*⁹¹ Sonra yine buyuruyor ki;

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْذُوذٍ⁹²

Yani *insan bitmek tükenmek bilmez nimetleri toplamak için yaratılmıştır.*

Bunlar gösteriyor ki Allah insanı şunu bunu yapmasın diye değil, bazı şeyleri yapsın diye yaratmıştır. Bu yüzden yaratılışın gayesini anlatırken Allah "insanı şunu yapmasın diye yarattık" demiyor; "ibadet etsin diye yarattık" şeklinde buyuruyor. Gerçek şudur ki biz hareket etmek için, pozitif olarak bir şeyler yapmak için yaratılmışız; durmak veya yerinde saymak için değil. Sakınmak sadece perhiz mahiyetindedir. Yani sadece ilerleyişimize engel oluşturabilecek şeylerden menedildik. Asıl amaç sakınmak değildir. Böyle olsaydı Allah hiç bir şey yaratmazdı çünkü hareketsizlik gibi bir gaye hiç yaratmadan daha iyi bir şekilde yerine gelirdi. Bu negatif yaklaşım aynen Hinduların tanrısı anlatırken kullandığı yöntemle benzer. Yani "O böyle değildir, şöyle değildir, şöyle de değildir" gibi. Oysa insan pozitif bir

⁹¹ Yani yaratılışın tek gayesi pozitif bir şeydir. Bir şey yapmak hedefleniyor; bir şey yapmamak değil.

⁹² Hûd (11) sûresi, ayet 109

gayeyle yaratılmıştır, olumsuz ve menfi bir amacı yoktur. Dediğim gibi tüm “yapma” tarzındaki emirler sadece perhiz niteliğindeler. Asıl tartışma konusu şudur ki “insan neyi yapsın; ne olsun?”. “Neyi yapmasın?” bahis konusu bile değildir.

İkinci göz ardı edemeyeceğimiz konu şudur ki insan nefsi aynen bir ata benzer. Muhakkak ki sahibi yabanileşmesin diye tamamen serbest bırakmayacaktır, belli başlı alıştırmalarla kontrol altında tutacaktır ama bunun yöntemi atı hiç beslemeyip, gücünü yok etmek değildir. Güçsüzlükten ölüm eşiğinde olan bir ata binen birisine kim usta binici der. Bir seferinde bir yere gitmiştik ve arkadaşlardan birisi “Ben ata binmeyeceğim. Binmemi istiyorsanız kemikleri görünen cılız bir at getirin”. Öyle bir at getirildi ama o yine de korktu ve “Daha zayıfı yok mu?” dedi. Ata binmek böyle öğrenilmez. “Nefsimizi yok edelim, arzularını bastırıp öldürelim; sonra hâkim oluruz” demek de aynen zayıf ata binmek misali gibidir, evhamdır, kuruntudur, boş bir hayaldir. Asıl yöntem nefsi kontrol etmeyi öğrenmektir, onu bir nevi evcilleştirmektir, öldürmek değildir.

Üçüncü konu: günah sadece nefsimize yenik düştüğümüz durumlarda oluşmuyor. Bazen nefsin ölümü de günaha sebebiyet verebiliyor. Örneğin namuslu olmak ve öyle davranmak vardır. Ama insan nefsinin güçlü olduğu durumda değil, tamamen umursamaz ve ayıplamayan hale gelince bu özellik kaybolur ve bu durumda hiçbir şey insan için namus meselesi olmaz. Böyle durumlarda insan nefsinin güçlendirilmesi gerekir, uyandırılması gerekir.

Yani nasıl ki belli işleri yaptırabilmek için atı güçlü tutuyorsak ama belli sınırları aşmasın diye de diyetini kontrol ediyorsak; nefsimize karşı tavrımızda aynen böyle olmalıdır. Ne bunu öldürmek doğrudur ne de tamamen serbest bırakıp yabanileşmesine izin vermek.

İmam Gazali'nin ahlak felsefesiyle Vâdedilen Mesih'in tarif ettiği ahlak felsefesi arasında bir fark daha vardır. O da şudur ki Vâdedilen Mesih'e göre imanın temeli umuttur. Kûr'ân-ı Kerîm de zaten imanın umut ve korku arasında bir yerde olduğunu söyler⁹³. Dikkat ediniz; umut ve umutsuzluk arasında demiyor, umut ve korku arasındadır diyor. Umutsuzluk hakkında ise şöyle der;

إِنَّهُ لَا يَأْتِيَنَّكَ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ⁹⁴

Yani Ancak bir kâfir umutsuzluğa kapılır, mümin değil. İmanın felsefesi de umut üzerine kurulmuştur. Bir hadiste "Allah kuluna karşı onun beklentisi neyse öyle davranır" der⁹⁵. Dolayısıyla rahatlıkla diyebiliriz ki insanı umutsuzluğa sürükleyen her şey başka ne olursa olsun en azından İslam değildir. Korku ile ilgili kısmına gelince unutulmamalıdır ki bunun seviyesi hep umudun seviyesine göre azdır. Yani baskın olan umuttur. Korku da vardır ama umuttan az. Allah bu konuda şöyle buyurur;

رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ⁹⁶

⁹³ Secde sûresi 16. 17. ayetleri

⁹⁴ Yusuf (12) sûresi, ayet 88

⁹⁵ Buhari Kitabul Tevhit

⁹⁶ A'raf (7) sûresi, ayet 157

Yani merhametle ilgili sıfatım gazapla ilgili sıfatıma göre daha kapsamlıdır. Bu gösterir ki insanın kalbinde de umut baskın olmalıdır, korku ise nispeten arka planda.

Müminin kalbi umutla doludur. Muhakkak ki o korkular da taşır ama az. O Allah'ın onu yok etmeyeceğini bilir. Dürüstçe müminin kalbini inceleyecek olursak apaçık olarak göreceğiz ki onun korkusu Allah hakkında kötü düşündüğü için değil, kendi zayıflığını bildiği içindir. Oysa umudunun kaynağı Allah'ın fazlıdır, lütfudur. Şimdi siz söyleyin; bizim zayıflığımız Allah'ın lütfuyla kıyaslandığı zaman hâkir ve az değil midir? Müminin korkusu eğer Allah'ın gâni olmasındansa o bilir ki merhameti gani sıfatını da kapsar; ama eğer kendi zayıflığındansa yine bilir ki O'nun lütfu onun zayıflığına karşı galip gelebilecek kadar güçlüdür. Yani her durumda umut hâkim ve baskındır, çünkü umudu tahrik eden kuvvet korkuyu besleyen düşüncelerden üstündür.

Ama unutulmamalıdır ki umut itaat eden içindir, isyan eden için değildir. Kimse "canımız ne isterse yaparız; nasılsa umut her zaman hâkimdir" demesin. Böyle yapmak Allah'a meydan okumak olur, isyan etmek olur. Dediğim gibi umut itaat eden içindir, isyancı bundan nasibini alamaz.

Ayrıca müminin korkusunun iyi anlaşılması şarttır. Onun korkusu "şöyle yaparsam sopayı yerim" korkusu değildir, tam tersine "yürüdüğüm yolu yanlış yürüyor olabilirim" korkusudur, ya da "ya tam olarak Allah'ın sıfatlarını cezbedemezsem" korkusudur. Bunlar sopa korkusundan farklı şeylerdir. Yani İslamiyet'in ahlak felsefesi de umut ve korku üzerine kurulmuştur ve umut kolu baskındır. Umudun

pozitif hareket kabiliyeti yaratır ve korku da sakınma kuvvetini verir. Asıl gaye Allah'ın sevgisini kulun kalbinde oluşturmaktır ve bu umutla olur. Korkuysa sadece ara engellerini yok eder, gûnahtan sakınmak için gerekli dikkatli-liği müminin zihninde oluşturur.

Bakınız Peygamber Efendimiz nasıl da ümmetin korkularını gidermeye çalışmıştır. Öncelikle Kûr'ân-ı Kerîm:

رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ

diyerek umudun hâkimiyetini dile getirmiştir. Sonra Peygamber Efendimiz⁹⁷ daha da açıklamıştır. Bir hadiste "Korkutan rüyalar şeytanidirler, müjde verenlerse Rabbani" demiştir⁹⁷. Rüyalar genellikle insanı çok etkiledikleri için "korkutucu rüyalardan korkmayın; onlar şeytanidirler" diye buyurmuştur. Kaygılandırıan rüyaları peygamberler de görürler. O yüzden tüm korkutan rüyalar şeytanidir diyemeyiz. Kastedilen şudur ki eğer korkutan rüyalar diğer rüyalara nazaran fazla ve baskın olurlarsa bilinsin ki şeytanidirler. Böyle açıklama getirerek müminleri rahatlatmıştır, çünkü rüyalar insanın hayatında etkili olabilirler. Ama korkutan şeytani rüyaların arasında Allah'ın göstermek istediği bir rüya da olabileceği için bir yöntem önermiştir. Mümine "Bu durumlarda sol tarafına dön ve tükürerek 'La havle vela kuvvete illa billâh' " okusun dedi. Bu çok ince bir noktadır. Tükürmek tüm toplumlarda umursamamak veya karşı tarafı rezil görmenin sembolüdür. La havle ise Allah'a "Ben senin yardımın olmadan zaten hiç bir şey yapamam, ne bir adım ileri gidebilirim, ne de bir adım geri çekilebili-

⁹⁷ Buhari

rim" demektir. Böyle yapınca mümin hem şeytana "ben seni hiç umursamıyorum" demiş oluyor ama rüyanın Allah tarafından olabilmesi olasılığına karşı Allah'a sığınarak hatalıysa af da dilemiş oluyor. Umursamamanın sembolü olan tükürme hareketiyle nefesine moral vermiş oluyor ve yüzde yüz Allah'a sığınarak muhtemel gazabından da kurtulmuş oluyor çünkü kendisine teslim olmuş olan birine kızmak Allah'a yakışmaz. Bu çift yönlü ilaç tüm muhtemel zararlardan mümini korur. Bakınız ne kadar ince bir nokta beyan edilmiştir; Peygamber Efendimiz^{sav} nasıl da müminin korkusunu yenmiştir.

Zaten Ameli Olmayanlar

İşte Ahmedi ve Gazali ahlak felsefelerinin farkını anlattıktan sonra şimdi de istemesine rağmen zayıf düşen, yerinde duramayan kişinin tedavisi konusuna dönelim. Ama öncelikle bir şüpheyi gidermekte fayda vardır. Denilebilir ki zaten amel yapamayana ne önerebiliriz? Böyle birisinin amel kabiliyeti yok ki bir şey tavsiye edelim. Bunun cevabı amel imkânsız olana kadar devam etmek şarttır. Eğer gerçekten hareket etmek bile imkânsız ise o zaman amel olmadan da çareler bulunur, kalbin gereken paklığı elde edilir ama amel mümkün olduğu müddetçe arka plana atılamaz. Örneğin birisi delirirse artık onun için amel mümkün olmayacaktır. Böyle birisi için Peygamber Efendimiz^{sav} "onlara başka bir şans verilecektir" demiştir.

Zayıf Olanların Tedavisi

Ama unutulmamalıdır ki amel iki çeşittir. Bir kısmı herkes için ne durumda olursa olsun mümkün olan amellerdir.

Diğeriye belli kalp durumlarında mümkün olmayan amellerdir. Bunlar duygu ve düşüncelerle alakalıdır. Zahiri ameller hiçbir zaman imkânsızlaşmaz. Örneğin namazı ele alalım. Kimse "ben kılamam" diyemez⁹⁸. Ama caiz olmayan aşkı kalbimden atamıyorum diyebilir. Bunlar amellerin iki çeşididir. Birisi düşüncelerle ve duygularla alakalı olduğu gibi diğeri tamamen fizikseldir.

Şimdi bir bakalım; bedensel hastalıklar nasıl tedavi edilir. Son derece zayıf düşmüş ve hiç bir şey yapamayan birisi doktora gider ve doktor da ona "egzersiz yap" der. Böyle birisi acaba bu noktada doktora dönüp "ben zaten bir şey yapamıyorum ve siz egzersiz yap diyorsunuz" diyor mu? Kesinlikle hayır. Çünkü diğer işlerle doktorun anlatacağı işler arasında fark olur. Şu farkla ki doktor her zaman mümkün olan egzersizi tavsiye eder, mümkün olmayanı değil. Bedensel olarak zayıf düşmüş birisinin güçlenmesi de amelle mümkündür. Ayakta bile duramayan için bile masaj terapisi mümkündür. Biraz kendine gelince oturabilecektir, yavaş yavaş ise kalkabilecektir, yürüyebilecektir.

Aynı mantık ruhani dünyada da geçerlidir. Basit amellerle tedavi başlatılır ve güçlendikçe yukarı çekilir. "Onuncu sınıfın kitabını anlayamıyorum" diyen öğrenciye "peki o zaman dokuzuncu sınıfını dene" denilecektir. Buna karşı hiçbir zaman "onuncu sınıfını okuyamıyorum, dokuzuncu sınıfını nasıl okuyayım?" demeyecektir. Ruhani antrenmanlar da böyledir. Küçükten büyüğe giden bir yol izlenir.

⁹⁸ Kılmak istemiyorum diyebilir, düşüncelerimi toplayamam diyebilir, unuturum diyebilir ama fiziksel olarak kılamam diyemez.

Daha önce anlatılan yöntemler dışında bazı ilave yöntemlere de ihtiyacımız olacaktır. Ama önce daha öncekileri hatırlayalım.

1. İnsan iyilik ve kötülük hakkında bilgi edinsin
2. Onların hangi durumda yapılması ve hangi durumda sakınılması konusunu iyice anlasın.
3. Nefsinin muhasebesini yapsın
4. Sıklıkla istiğfar yapsın
5. Allah'ın irfanını elde etmek için elinden ne geliyorsa en azından o kadarını yapsın
6. İyiliğin neticesini ve kötülüğün neticesini düşünsün, sürekli aklında bulundursun.
7. Allah'ın ahlaklarını cezbetmeye çalışsın.

Tedavide İlk Engel “Sevememek”

Bundan sonra anlatacağlarım prensip ilaçlardır. Zaten buraya kadar gelip de netice alamayan birisinin ciddi olarak hasta olduğu barizdir. Ama tedavinin ilk aşaması teşhis koymaktır. Bu noktada insan ilmî olarak hastalığına bir teşhis koymak durumundadır. Ne olduğunu anlamak zorundadır. Kendisine “ben ne yapmak istiyorum” diye soracaktır. Bu sorunun iki cevabı olabilir.

- a. Kalbimin paklığı ve temizliği için çalışıyorum
- b. Amellerimi ıslah etmek için uğraşıyorum.

Unutulmamalıdır ki ilk cevabı Allah'ı sevebilme kabiliyetiyle alakalıdır. Kalbin zayıflığı sevebilme kabiliyetinin azalmasıyla ilgilidir. Daha önce de birkaç kez bir rüyamı sizlere anlatmışımdır. Rüyamda gördüm ki Hz. İsa^{as} bir çocuk olarak ve elleri göğse doğru uzatılmış vaziyette bir yerde duruyor. Sonra Hz. Meryem'i yukarıdan aşağı inerken gör-

düm ama o Hz. İsa'dan daha yüksek bir noktada durdu. Sonra ikisi birbirine yaklaştılar. Birisi bir adım indi, diğeri de yükseldi. Hz. İsa, Hz. Meryem'e doğru eğildi ve o da ona doğru eğildi. İşte o anda rüyamda ben "*Love creates Love*" yani "Sevgi sevgiyi doğurur" demeye başladım. Bu doğrudur. Gerçekten de ancak sevgi sevgiyi doğurabilir. Ama sevginin de gerekçeleri vardır. Bunlar;

1. Güzellik (hüsn)
2. İhsan

Olarak sınıflandırılabilir. Şimdi birisi Allah'ın zati (kişisel) hüsnünü ve güzelliğini incelese, yani sıfatlarını zihninde canlandırırsa ve ondan sonra kendisine yapılan ihsan mua-melesini de dikkate alsın ve ikisine rağmen Allah'ı bir türlü sevmemezse bu hastalığa işaret eder.⁹⁹ Onun durumu annesini sevmeyen ve sevebilme kabiliyetini yitirmiş olan bir çocuk gibidir. Birisinin midesi hem gıda hem de ilacı ret edince midesinin bozulduğunu anlarız. Bu durumda midesini güçlendirmek için gerekeni yaparız. Ruhani dünyada bunun muadili duyguları ateşleyip harekete geçirmelidir. Zahiri hareketlerin batini ve içsel etkileri de yarattığı kanıtlanmış bir gerçek olduğu için ilk yöntem göstermelik de olsa huşu¹⁰⁰ duygularını oluşturmaktır. Örneğin namazda

⁹⁹ Bu önemli bir konudur. Biz neden bir şeyi severiz? Ya onu çok güzel bulduğumuz için ya da bize gösterdiği iyilikleri yüzünden. Başka bir sevgi kaynağı yoktur. Allah'ı sevmenin yolu da budur. Ya O'nun kendi güzelliği bizi çekecektir ya da ihsan yoluyla bize bahsettiği nimetler kalbimizde O'na karşı sevgi duygularını doğuracaklardır. İkisi işe yaramıyorsa ve kalbimizde bir kıpırtı ve bir hareket oluşmuyorsa bu "seve-meme" hastalığının göstergesidir. Ya da bencilleşme duygusu tüm diğer duygularını bastırmıştır.*

¹⁰⁰ Alçak gönüllülük, Tanrıya boyun eğmek ve gönlün korku ve saygıyla dolması.

içten gelme de ağlar gibi yapsın. Bazı ameller yapmacık bile olsa insanın içini etkilerler, uyuşuk duyguları ateşlerler. Amerikan bir yazarın yazdığı bir kitapta okumuştum ki öğrencilik döneminde inanılmaz başarılı olan birisini okulun müdürü yapmışlar. Ama verilen bu görevde tamamen başarısız olmuş. Bir psikoloğa sorduğunda kendisine: "kalbin çok yumuşak ve merhametli. İntizam ve disiplini koruyamazsın" demiş. "Peki, ilacı ne?" diye sorunca doktor "dişlerini ve çeneni sıkı tutup kızgınmış gibi yapacaksın" demiş. O da böyle yapmış ve bu zahiri değişiklik içini öyle bir etkilemiş ki kısa bir süre sonra ülkenin en sıkı ve disiplinli müdürü olmuş.

Sözün özü zahir batını etkiler. Korkak birisi başını dik tutup yürüse kalbindeki korkaklık azalır, az da olsa içindeki ölmüş cesaret duyguları tetiklenir. Ordular bu kuralı bilirler ve askerlerin eğitiminde kullanırlar. Hep başı dik tutup göğüslerini gerip yürütürler. Bu askerlerde yüreklilik yaratır. Yani ilk ilaç ölmüş olan sıfat her neyse onunla ilgili ameli yapmacık olarak yapmaktır. Bu kaybolmuş sıfatı canlandıracaktır. Örneğin sevebilme kabiliyeti yok olmuşsa zahiri olarak sevme amellerini gerçekleştirsin. Birisiyle el sıkışıyorsa iyice sıkı tutsun, içtenlik gösterson. Yanında oturan birisi kalkıp giderken kalbi "gitsin artık" diyorsa bile kalması için ısrar etsin "ne olur gitmeyin" desin. Bu yapmacık sevgi kalbindeki ölmüş olan sevme kabiliyetini ateşleyecektir, canlandıracaktır, körükleyecektir. Bu Allah sevgisini de tetikleyecektir çünkü daha önce bu kabiliyeti yok olduğu için devreye giremiyordu.

Bir başka yöntem de: insanın anne babasına ve çoluk çocuğuna normalde gösterdiği sevgiyi arttırmasıdır. Aşk-ı

Mecazi denilen ince nokta budur. Bu sufilerin oluşturduğu terminolojidir ve insanın tüm caiz (meşru) olan sevgilerin dozunu arttırması anlamına gelmektedir. Sonradan gelen insanlar konuyu saptırmışlar ve alakasız hurafeler uydurmuşlardır. Mecazi aşk bazılarının uydurduğu gibi erkekler arasındaki caiz olmayan ilişkiler ve benzer hurafeler demek değildir. Asıl anlamı: insanın meşru olanın dozunu arttırması ve bu artış neticesinde hakiki olanın da tetiklenmesini beklemesidir.

Amellerin Islâhı

Daha önce de söylediğim gibi maneviyatını düzeltmek isteyen birisi kalbinin temizliğini hedeflediği gibi amellerini de ıslah etmek ister¹⁰¹. *Böyle birisi unutmamalıdır ki her ameli gerçekleştiren irade kuvvetidir.* Önce irade gelir arkasından da amel. Oysa sürekli "yapacağım yapacağım" deyip yapamayanın bu konudaki çaresizliği gösterir ki;

- a. İradesi kontrolü altında değildir. Onun içindeki "ben" kendi iradesine hükmedemeyecek kadar zayıflamıştır¹⁰². *Bildiğiniz gibi insanın içindeki "ben" asıl patrondur. İrade ise bu patronun altında çalışan müdür gibidir.* Bu durum patronun kendi müdürüne bile "git şunu yap" diyemeyecek kadar güçsüzleştiğini göstermektedir. Bu zayıflık müdürü de tembel hale getirmiştir.
- b. Ya da patron olan benlik duygusu sağlamdır ama müdür olan irade zayıflamıştır. Duyguları ve cezbeleri

¹⁰¹ Yani ilk engel sevememek idi. Bunun ilacı önceki paragraflarda geçti. Şimdi de amellerin ıslahıyla ilgili kısmı gelecek.

¹⁰² Burada ki "ben" veya "benlik" genelde negatif anlamda kullanılan kibir içeren benlik değildir. Gururlu olmanın verdiği benliktir. "Bu bana yakışmaz" dedikten benliktir.

kontrol edemeyecek hale gelmiştir. Duygular müdürün altında çalışan memurlar gibidir. Müdür hastalanınca onlar da tembelleşirler, sözünü dinlemezler. Böylece patron olan benlik ve memur olan duyguların arası açılmış olur, bağlantıları kopar.

- c. Bu da değilse belki bir şey müdür ve memurun arasına girmiştir. Müdürün sağlam ve memurun çalışmaya hazır olmasına rağmen bir şey engel oluyordur. Şu veya bu şekilde müdürün emri memuruna ulaşmıyordur.

Günahın oluşması veya iyiliğin azalması işte bu üç sebeptendir. Ya benlik zayıf düşer ya irade. İkisi değilse irade ve duyguların arasına bir şey girer ve engel olur. Kötü alışkanlıklar bunun bir örneğidir. Örneğin nargile kullanmaya alışmış birisi bir daha kullanmamak üzere irade eder ama görünce dayanamaz; yine başlar.

Benliğin Tedavisi

Şimdi benliğin canlanmasını sağlayan ve iradeyi güçlendiren tedavileri anlatayım.

1. Bunu sağlayan ilk şey insanın içinde olan baki kalma arzusudur. Bu arzu her şeyde vardır. Hiçbir şey yok olmak istemez. Sıradan bir karıncayı bile ezdiğimizde bin bir şekle girer; varlığını sürdürmeye çalışır. İşte bu baki kalma arzusudur. Ruhani olarak hastalanmış bir insan da kendine "böyle devam ederse ben ölürüm; yok olurum. Oysa ben yaşamak istiyorum" demelidir. Baki kalma arzusunu körüklemelidir. Bu doğal bir şey olduğu için çabuk tetiklenir ve hakkında düşünmek bunu güçlendirir. Nargileyi seven nargileyi görünce duracaktır; içkiyi seven de içkiyi görünce dayanamayacaktır. Ama bu esnada onlara birisi kılıçla saldırmaya kalkarsa her ikisi de arkalarına bile bakmadan kaçacaklardır.

Hatta deniliyor ki sarhoş, birisini dövünce tüm sarhoşluğu uçup gidermiş. İşte bu her şeyi yenebilen baki kalma arzusudur.

2. Sonra *ifna*¹⁰³ arzusunu güçlendirsın. Bu aslında baki kalma isteğinin doğal neticesidir. *İfna* iradesi güçlenmedikçe *İbka*¹⁰⁴ yani baki kalma arzusu da yerine gelemez. Bu yüzden İfna isteğini de güçlendirmelidir. Yani sürekli "baki kalmam için gerekirse yoluma çıkan her engeli param parça edeceğim" demelidir.
3. Benliği güçlendirmenin üçüncü yöntemi *cezbetme* kuvvetini güçlendirmektir. Yani insan "bu amacım uğruna neyi elde etmek gerekirse edeceğim" demelidir. Elde edilmesi zor olan şeyleri görünce kendi kendini bu şekilde motive etsin, kalbinde bu düşünceyi yerleştirsın. Yavaş yavaş benliği güçlenecektir.
4. Yarışabilme kabiliyetini güçlendirsın. Yani kendine "yolumda neyle mücadele etmem gerekirse edeceğim" desin.
5. İstikrarlılığı güçlendirsın; bu da benliği için faydalı olacaktır. Bu bazen çok zordur, hatta bazıları için neredeyse imkânsız. Önemli olmasına rağmen bu konu bazen atlanıyor. Bazıları "neyse bu konuyu geçelim" deyip geçiştiriyorlar ama bu doğru değil. İstikrarsızlık çok zararlıdır. Hangi konuda olursa olsun istikrar göstereyin. Bunun etkisi diğer konulara da sıçrayacaktır. Bunun verdiği özgüven benliği için faydalıdır.
6. Duruma göre hareket etmeyi öğrensin. Bu da baki kalma arzusunun neticesinde olur¹⁰⁵. Pozitif olarak kul-

¹⁰³ Düşmanını yok etme arzusu

¹⁰⁴ Baki kalma arzusu. Bu konular yazının başında ahlakların membasi olan temel kuvvetleri anlatırken geçmişti.

¹⁰⁵ Burada kastedilen, içinde bulunulan durum yalan söylemenin kişisel fayda vereceğini gösteriyorsa yalan söylemelidir anlamında değildir.

lanıldığında insanda tedbirli olma, hikmetle davranma, sır saklayabilme ve nefse hâkim olabilme kabiliyetlerini geliştirir.

7. İhtiyatlı davranmak, etrafın farkında olmak, uzun vadeli düşünmek ve uzağı görebilmek kabiliyetlerini geliştirmeye çalışsın. Bunlarda benlik için faydalıdır.
8. Kendisinin övülmesinden nefret etsin. Birisi övmeye kalkışırse hemen durdursun. Bu benlik için şarttır. Met-hedilmek ve övülmek benliği mahveden bir şeydir. Hatta onun şahdamarını kesen keskin bir bıçaktır diye-biliriz. Bakınız Kûr'ân-ı Kerîm ne kadar ince bir nokta beyan etmektedir;

¹⁰⁶ وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا

Yani bazıları bazı şeyleri yapmamış olsalar da hakkında övülmeyi severler. Böylelerini birisi överse hemen kabullenirler. Nefsini yoklayıp "bunu gerçekten ben mi yaptım?" diye sormazlar. Kendileri çalışmazlar. Bir şekilde olan bir işi görünce mutlu olurlar. Başkalarının övmelerine hemen razı olurlar, inanmaya başlarlar. Gerçek olmayan övgünün yarattığı hayali saraylarda yaşarlar. Bu yüzden övülmekten nefret etmek çok gereklidir.

9. Dokuzuncu yöntem kendi saygınlığını korumak için hassas olmaktır. Yani insan her tür zillet ve utanç getiren şeylerden sakınsın, "bunlar bana yakışmaz" desin. Bu yöntem nefsin namusunu tetiklemek için çok fayda-

Sadece düşünerek duruma uygun hareket etme kabiliyetini kazansın, sağduyulu davranış şeklidir.

¹⁰⁶ Al-i İmran (3) sûresi, ayet 189

lıdır ve böyle yapınca insanın nefsi harekete geçer, güç kazanır ve altındaki irade çalışmaya başlar.

10. Onuncu yöntem: kendisini ilgilendirmeyen işlere boşuna karışmasın. Bu rezil bir davranıştır ve benliği yok eder.
11. Onbirinci yöntem umuttur. İnsan umudu elden bırakmamalıdır ve hep "muhakkak işim olacaktır" demelidir. Bu özgüven kazandırır.
12. Onikinci yöntem içtenlikle güler yüzlü olmaktır Bu insanın iç kuvvetlerini arttırır; zayı olmaktan korur. İçine atmak ve kendi kendini yemek insanın gücünü yok eder.

Bu yöntemlerin bazılarını uygulamak zordur ama insan birkaçını bile uygularsa takati geri gelmeye başlayacaktır. Ayrıca da bunların hepsi psikolojiktir. Uygulanınca insanın zihinsel kuvvetleri de artar, iradesine tabi olur. İnsan kendi insanlığı hakkında düşününce çabuk motive olur, gururu rezil bir hayata razı olmaz.

Ama tüm sıkıntılar benliğin zayıflamasıyla alakalı değildir. Bazen bu benlik zayıflayacağına aşırı bir hal alır ve bu da insanı günaha sürükler. Aynen boşu boşuna çalışanları döven patron gibi olur. Bu durumda Allah'ın Gâni olduğunu hatırlasın. "Benim herkesi acımasızca her hatada yakaladığım gibi Allah da beni yakalarsa halim ne olur" desin. "Bana verilen her şey aslında O'nun verdiği emanettir. Sahibi ben değilim. Oysa emanetler hakkında sorulacaktır. Benim de gereksiz yere sert davranmamam gerekir" desin.

İrade Sorununun Tedavisi

Benlik oluşunca irade sorunu veya iradeyle duyguların kopukluğu sorunu kalabilir. Bunların ilaçları şöyledir;

1. İlk ilacı yine yapmacık olarak zahiri amellerle batini amelleri tetiklemeye çalışmaktır. Vâdedilen Mesih^{as} bu konunun üzerinde çok durmuştur.
2. İkinci yöntem tam yoğunlaşmaktır. Bu inanılmaz faydalı bir yöntemdir. Yani insan zihnini her tür düşünceden arındırsın, sadece Allah hakkında düşünsün. Kur'ân-ı Kerim bu yöntemi şöyle anlatır;

¹⁰⁷ وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا

Yani bir konuda başarmak isteyenler resmen gark olurlar, içinde boğulurlar. Böyleleri düşüncelerini öyle bir yönetirler ki sanki başka bir amaçları yoktur. Resmen dünyadan koparlar. Bu şekilde yoğunlaşmak, başarıyı da getirir. Örneğin yalan söyleme alışkanlığı olan birisi sadece "bıraksam iyi olur" derse başaramaz. Ancak gece gündüz bunu düşünürse, aklından hiç çıkartmazsa bu huyundan kurtulabilir.

Bir konuda bu derece yoğunlaşmak insana başarma gücü verir ama öte yandan bir de tehlikesi vardır. Bazen bu kuvvet insanı delirtir. İradesinin kontrolünden çıkar ve saçma sapan şeyler yaptırır. Ülkemizde birçok insan namazda bir türlü konsantre olamadıklarını, garip düşüncelere kapıldıklarını söylerler; "ilacı nedir" diye de sorarlar. Aslında olan şudur ki onların düşünce ve yoğunlaşma kabiliyeti kontrollerinden çıkar. Allah'a değil, canı istediği konuya yoğunlaşır. İnsan ona "gel Allah hakkında düşünelim" der ama o başka yerlere kaçar. Yani namazda konsantre olamayanların yoğunlaşma kabiliyeti yok değildir; sadece kontrollerinden

¹⁰⁷ Nâziât (79) sûresi, ayet 2

çıkmiştir. Özerk olmuştur; kendi kendini yönetir hale gelmiştir. Canı ne isterse onu yapmaktadır.

Bu kuvveti iradesine tabi hale getirmek gerekir. Namazda başka fikirlere kapılmak iradenin kontrolü kaybettiğini gösterir. Yani ilk iş iradenin hâkimiyetini yeniden sağlamaktır. Bunun tam olarak nasıl yapıldığını sonra anlatacağım ama şimdilik şunu söyleyeyim ki böyle birisi özellikle düşüncelerini toplamak için çabalamasın. Diğer normal işleri gibi namazını da kılsın.

3. İradeyi güçlendirmenin üçüncü yöntemi iradeyi kullanmaktır. İnsan "ben bu işi yapmaya devam edeceğim ve hiç bir şey beni durduramaz" desin. İradeyi güçlendirmek için bir reçete vereceğim. Bu reçete ondört ilacın karışımıdır. Bu ilaçlar Kur'ân ve hadisten alınmışlardır ve detayları şöyledir.

a. İlk olarak

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

ayetini virt etsin. Allah bu ayet-i kerimede "ben insanı sadece kulluk etsin, *abd*¹⁰⁸ olsun diye yarattım" diye buyurmaktadır. Bunu okuyunca insan "Allah

¹⁰⁸ Abd kelimesine karşılık gelen Türkçe kelime kuldur. Ama bu tam manasını ifade etmez. Abd olmak bir şeyden etkilenip ve hayran kalıp onun gibi olmaya çalışmak demektir. Dolayısıyla gerçek anlamda abd olabilmek için yakından tanımak şarttır. Hayranlık ancak öyle olur. Sonra kendi kabiliyetlerini inceleyip "ben de böyle olabilirim" demektir. Nasıl ki insan bu dünyada idollerinin peşine takılır, onlar gibi olmak ister. Aynı şekilde Allah "istersen bana da benzeyebilirsin, benim gibi de olabilirsin" diyor. "Sana o kabiliyetleri verdim ve gerçek şudur ki sırf bu amaç için yarattım" demek istiyor. İnsan muhakkak hayatında bir idol seçer ve onun gibi olmaya çalışır. Bundan kurtuluş yoktur. bir şeye kulluk etmek durumundadır. Allah ise ona müjde veriyor. "İstersen bana bile benzeyebilirsin" diyor. Bu çok motive eden bir ayettir*

beni Kendisini sevmek için yaratmıştır ve O'nun yarattığı hiçbir şey boşa gitmez. Ben mutlaka O'na kulluk yapacağım. Başka türlü de zaten mümkün değildir" desin. "Ben bir şey yapamam" demesin. Sanki Allah'ın onu tutup "hadi kalk ve başla" dediğini farz etsin, zihninde öyle hayal etsin. Sufilerin *Mürakabe* dedikleri şey budur. Yoksa mürakabe amaçsız boş boş bir yere bakmak demek değildir. İnsan kendi kendine "Allah böyle bir amaç için yaratmışsa zaten başka bir şey olmam mümkün değildir" desin.

- b. ¹⁰⁹ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ayeti hakkında düşünsün. Yani *şüphesiz biz insanı (amacına) en uygun şekilde yarattık*. İnsan "Muhakkak Allah bana gereken tüm güçleri vermiştir. Başkaları için mümkün olan benim için de mümkündür. Buna yüce amaçlar da dâhildir. Dolayısıyla benim için sendelemek mümkün değildir" desin ve bunu iyice zihnine yerleştirsın.
- c. ¹¹⁰ نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ayeti hakkında düşünsün. Yani *şüphesiz Biz insanı yarattık ve onun zihninin zaman zaman öne sürdüğü vesveseleri de biliriz. Biz ona onun şahdamarından da yakınız*". İnsan kendi kendine "Allah bu vesveselerden de yakındır ve bunları bildiği gibi çözümlerini de bilir. Öyleyse korkmanın ne anlamı var" desin.
- d. وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ¹¹¹ ayeti hakkında düşünsün. Burada kendi

¹⁰⁹ Tîn (95) sûresi, ayet 5

¹¹⁰ Kaf (50) sûresi, ayet 17

¹¹¹ Münâfikûn (63) sûresi, ayet 9

kendine "Ben müminim ve mümin kimseye mağlup olmaz; Öyleyse iradem nasıl zayıflayabilir" desin. Bu düşünceyi zihninde tekrarlasın.

- e. ¹¹² إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ ayeti hakkında düşünsün. Bu ayet-i kerimede Allah şeytanın hiçbir zaman O'nun kullarına hâkim olamayacağını söylemektedir. İnsan da "ben de Allah'ın kuluyum; Şeytanın pençesine düşemem, kötülüğe de boyun eğemem" desin.
- f. ¹¹³ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ayeti hakkında düşünsün. "Ben müminim ve mümin Allahtan başka kimseden korkmaz" desin.
- g. ¹¹⁴ نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُلِّ آلٍ بِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ Meleklerin inananlara gelip *biz sizin arkadaşınızız. Bu durumda tedirgin olmanın ne anlamı var* derler. Bunu düşünsün ve moral kazansın.
- h. وَلَا تَأْتِسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ¹¹⁵ ayetini okusun ve umutsuzluğa kapılmanın ölümle eşanlamlı olduğunu düşünsün. "Eğer iradem sözümü dinlemiyorsa; dinletmeyi bilirim" desin.

i.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿١١٦﴾ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿١١٧﴾ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿١١٨﴾ وَادْخُلِي جَنَّاتِي ﴿١١٩﴾

¹¹² Hicr (15) sûresi, ayet 43

¹¹³ Yunus (10) sûresi, ayet 63

¹¹⁴ Ha Mim secde (41) sûresi, ayet 32

¹¹⁵ Yusuf (12) sûresi, ayet 88

¹¹⁶ Fecr (89) sûresi, ayet 28-31

ayetleri hakkında düşünsün. "Allah kendisi bana gel ve hep baki kalacak olan cennetime gir diyorsa neden tedirgin olayım. Ben de kendimden eminim ve tüm umut veren kapılar bana açıktır" desin.

- j. ¹¹⁷ يُوضَعُ لَهُ لِقَبُولُ olan hadis hakkında düşünsün.

Allah müminin dünyada rezil olmayacağını, hatta git gide herkes tarafından fark edileceğini, kabul göreceğini buyurur. Bu düşünce de umut verir ve motive eder.

- k. ¹¹⁸ وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ olan ayet-i kerimesi

hakkında düşünsün. "Tüm başarısızlıkların arkasında negatif hırs ve açgözlülük vardır. Oysa Allah zaten kâinattaki herşeyi benim için yaratmıştır. Durum böyleyken neden tedirgin olayım" desin.

- l. ¹¹⁹ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ayet-i kerimesi hakkında düşünsün. Kendi

kendine "kötü şeyler kesinlikle kalbime girmez çünkü hakkında 'kâfirlerden etkilenmezler; sadece müminlerden etkilenirler' denilen ümmettenim" desin.

- m. ¹²⁰ لَا يَشْقَى جَلِيسُهُمْ ¹²¹ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ayetini

hadisiyle birlikte okusun. "Mümin isem içimdeki iyilikler başkalarını da etkilemeli. Etkilemiyorsa mü-

¹¹⁷ Buhari Kitabul Tevhit

¹¹⁸ Casiye (45) sûresi, ayet 14

¹¹⁹ Fetih (48) sûresi, ayet 30

¹²⁰ Tevbe (9) sûresi, ayet 119

¹²¹ Muslim Kitabul zikr.

min olamam" desin ve kendi hayatını değerlendirsin.

- n. Allah Peygamber Efendimiz^{sav} hakkında;

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمْ الْخَالِدُونَ

¹²² demiştir. Yani "ne sen, ne de başkası bu dünyada ebediyen kalacaktır". Kendisini harekete geçirmek isteyen insan "benim buradaki vaktim sonsuz değildir. Zamanımı iyi kullanmalıyım" desin.

Bu ondört ilaçlı reçete insanın iradesini kuvvetlendirir ama bu ancak üzerlerinde iyice düşününce mümkün olacaktır.

4. İradeyi güçlendiren veya ara engelleri kaldıran dördüncü yöntem şudur ki yok etmek istediği kötü alışkanlığa tüm gücüyle ve birden bire saldırınsın. Ordular da böyle yapar. İlk hamle hep en şiddetlidir. Günaha yapılan hamle de böyle olmalı. Tüm gücüyle ve kuvvetiyle olmalı.
5. Hangi kötülükten sakınmak istiyorsa tersini yapmaya başlasın. Örneğin öfkesini kontrol edecekse özellikle merhamet duygularını beslesin.
6. Derin düşünme ve düşünerek hareket etme alışkanlığını kazansın. Bu onu koruyacaktır. Kötü huylar ve adetler genellikle insanın alelacele davranma meylinde faydalanıp hamle ederler. Harekete geçmeden önce düşünüp taşınan insana zarar veremezler.
7. Bırakmak istediği veya yapmak istediği her neyse; iç detaylarını tam olarak anlasın, felsefesini zihninde çözsün. Zihninde onun tam bir fotoğrafı oluşana kadar

¹²² Enbiya (21) sûresi, ayet 35

düşünsün. Bu yapıp yapmama konusunda çok faydalı olacaktır.

8. Caiz olup da sevdiği bazı şeyleri zaman zaman terk etsin. Bu ona isteği dışında çalışmayı öğretecektir. Örneğin eğer birisi hırsızlık konusunda bir türlü nefsine hâkim olamıyorsa bu yöntemi deneyebilir. Eğer canı uyumak istiyorsa uyanık kalmaya çalışsın, bir şey yemek istiyorsa yemesin. Bu iradeyi güçlendirmek için faydalıdır. Hz. Ali'nin^{ra} bir kavli vardır. عَرَفْتُ رَبِّي بِفَسْحِ

العَزَائِمِ¹²³ Yani "*ben Rabbimi sıkı iradelerimin tekrar tekrar kırılmasıyla buldum.*" Benim buna yüklediğim anlam şudur ki o iradelerinin kırılmasına rağmen vazgeçmedi, pes etmedi. Bu istikrar nihayetinde Allah'ı bulmasına yardımcı oldu. Eğer ilk başarısızlıkta "yapamıyorum" diye bıraksaydı, yılsaydı, tekrar tekrar azmetmeseydi hiç bulamazdı.

9. İnsan aynen bir doktorun hastasını sürekli incelediği gibi nefsini sürekli incelesin.
10. Amacı yüce ve âlâ olsun, sıradan şeylere razı olmasın. Elde etmek istediği şeyin en mükemmel halini hayal etsin. Mükemmelliği hedef alan birisi muhakkak bir şeyler bulur; bir yerlere varır. Bu hareket az da olsa maneviyatı bu derece zayıflamış birisi için faydalıdır. Yataktan kalkabilmesi için yeterli olacaktır.

Bir şey daha var ve o da duadır. Kendi başına hiç bir şey yapamayanın yardıma ihtiyacı vardır. İlk olarak insan kendi denemelidir ama yapamıyorsa yardım istemelidir. Bu durumda insan bir taraftan elinden geleni yaparken diğer taraftan dua etsin. "Allah'ım ben ne yapabiliyorsam yapıyorum ama başarmam Senin yardımına bağlıdır" desin.

¹²³ Nehcul Belaga

Hikâyeye göre ermiş birisinin öğrencisi tasavuf konusunda çok meraklıydı. Hocasından öğrenilmesi gereken şeyleri öğrendikten sonra ülkesine geri dönmeye karar verdi. Giderayak hocası "senin ülkende şeytan var mıdır?" diye sormuş. Şaşırان öğrenci "şeytanın olmadığı, gezmediği bir yer var mı ki?" diye cevap vermiş. Hocası da "o zaman ülkeneye dönünce şeytan sana saldırırsa ne yaparsın?" demiş. Öğrencisi de "karşı koyarım; onunla savaşırim" demiş. Hocası da "peki, varsayalım ki onu kovdun. Ama sonra yine Allah'a doğru yüzünü çevirir çevirmez yine saldırırsa ne yaparsın?" Nereye varmak istediğini tam anlamayan öğrenci de "yine savaşırim; yine kovarım" demiş. Bilge de "hayatın hep şeytanla savaşmakla geçecekse, Allah'a doğru ne zaman yürürsün?" demiş. O da "Öyleyse siz söyleyin; ne yapmam gerekir?" demiş. Bilge de "arkadaşını görmeye gittiğinde köpeği yolunu keserse ne yaparsın?" Öğrencisi "sopa ile uzaklaştırırım; sonra devam ederim" demiş. "Ama ya o yine yolunu keserse?" deyince o da "o zaman arkadaşımı çağırırım; durdur şu köpeğini derim" demiş. Bilge de "işte aynı mantık şeytan için de geçerlidir. Allah'a 'ben sana gelmek istiyorum ama bu yolumu kesiyor. En iyisi Siz bunu durdurun' demek lazım" demiş. Velhasıl çabanın dışında dua da şarttır. İnsan "İlahi; ben çalışıyorum ama senin yardımına da ihtiyacım var" demelidir.

"Amacınız yüce olsun; maksadınız âlâ olsun" demiştim. Bir arkadaş aynı mantıkla büyük şeyleri arzulamak da doğru olur mu diye sormuş. Bence bu doğru olmaz. Vâdedilen Mesih^{as} "Allah benimle konuşsun, bana vahiy yollasın" diye arzulamak bile caiz değildir demıştır. Amacın yüce olması başka şeydir bir şeyi arzulamak ise başka. Söz konusu ar-

zular ve hırslar olunca insan bir şeyi elde etmek ister. Oysa amaç önceden belirlenir ve sonra onun için çalışılır. Hırs insana el uzattırır, diz çöktürür ama amacın peşine yılmadan gitmek ise gayretli yapar, güçlendirir.

Vahiy ve ilhamı arzulamak da aynı şeydir. İlham kula verilen bir nimettir. Şimdi birisi eğer "ben arkadaşımın evine bana yemek veriyor diye gidiyorum" derse ne kadar rezil bir şey söylemiş olur. Herkes böyle birisi hakkında kötü düşünecektir. Ama eğer aynı kişi "ben arkadaşıma onu sevdiğim için gidiyorum; ister bir şey versin, isterse vermesin" derse herkesin takdirini kazanacaktır. Birisi "ya Rabbim bana yakınlığını bahşet, Kendini yaklaştır" derse neticesinde zaten vahiy ve ilham denilen nimetlerinden de payını alacaktır. Ama sadece bu nimetleri isteyen aynen arkadaşının evine verdiği yemekler için giden birisi gibidir. Allah'ın razı olması onun için önemli değildir, verdiği ödül önemlidir. Bu örnek gösteriyor ki ilhamın bile arzusu caiz değildir. Asıl olan O'nun razı olmasıdır.

Her türlü çabaya rağmen netice alınamıyorsa

Şimdi yine ana konumuza dönecek olursak *eğer tüm anlattıklarımı denemesine rağmen hala sonuç alamıyorsa, iyilikleri yapıp kötülüklerden sakınamıyorsa bilsin ki onun sıkıntısı maneviyattan ziyade cismanidir. Büyük bir olasılıkla sinirsel bir hastalığa yakalanmıştır.* Bu durumda yetenekli ve işini bilen bir doktora görünmelidir. Bu da mümkün değilse en azından şu dört konuya dikkat etmelidir.

1. Egzersiz yapsın
2. Tüm beyinsel ve zihni meşgul eden stresli işleri bıraksın

3. Besleyici ve dengeli gıdalar yesin

4. Mutlu olmaya ve mutlu kalmaya çalışsın

Şunu da söylemekte fayda görüyorum ki bazen manevi hastalıklar evham olarak da oluşabiliyor. Bu cismani dünyada mümkün olduğu gibi manevi dünyada da mümkündür. Bunu kendim de tecrübe ettim. Tıp hakkında okumaya başladığımda kitaplarda yazan her hastalığı kendimde görmeye başlamıştım. Sonra bir tıp öğrencisi bana "böyle yapmayın; hocamız bizi bu konuda uyarmıştı. İnsanlar vehme kapılabilirler" diyerek rahatlatmıştı. Bu yüzden sizleri de rahatlatma adına uyarıyorum. Her manevi hastalığı görünce gereksiz yere "bu bende de var" deyip kendinizi hasta etmeyiniz. Hikâyeye göre öğrencilere çok sert davranan bir öğretmen vardı. Bir gün tüm öğrenciler bir araya geldiler ve ne yapıp edip okuldan bir günlük izin almaya karar verdiler. Aralarından birisi "bana yardım ederseniz; nasıl yapılacağını biliyorum" demiş. "Ben hocaya gidip 'hocam ne oldu; yüzünüz sap sarı' diyeceğim ve sonra sizlerde dediğimi tekrarlayın" demiş. Herkes önerilen yöntemi kabul etmiş. Hoca gelince fikir babası olan öğrenci ona gitmiş ve "hocam umarım her şey yolundadır" demiş. "Ne saçmalıyorsun sen" deyince o da "yüzünüz biraz sarı da" demiş. Hoca da "git yerine otur bakalım" demiş ve arkasından da küfürler etmiş. Ama biraz sonra ikinci öğrenci gelip aynı şeyi tekrarlamış. O da küfrü yemiş ama nispeten daha az. Sonra çocuklar sırayla başlamışlar hoca'nın sap sarı yüzünü anlatmaya. Altıncı veya yedinci öğrenciye gelince hoca "e canım azıcık kötü hissediyorum, abartmaya gerek yok" demiş. Onbeşinci öğrenci aynı şeyi söyleyince hoca "aslında doğrusunu söylemek gerekirse

biraz ateşim var gibi. En iyisi biraz uzanayım” demiş. Biraz sonra gerçekten de ateşi çıkmış ve çocukları evlerine yol-lamış, okulu tatil etmiş. Çocuklar evlerine gidip annelerine “hocamız hastalandı” deyince anneleri de başlamış arayıp sormaya. Paniğe kapılan hocanın ateşi iyice yükselmiş ve bir süre sonra ölmüş.

Tabi bu sadece bir hikâye ama Avrupa’da yapılan bir araş-tırmaya göre patentli ilaçlar çıktığından beri hastaların adedinde artış gözlenmiş. İlaçların reklâmlarında “buna da devadır, şuna da devadır” diye özellikleri o kadar abartılı-yor ki alanlar evhama kapılıp alıyorlar ve sonra bu evham-ları büyüyüp gerçek hastalığa dönüşüyor. Dediğim gibi bu tehlikelidir ve böyle düşünmemek gerekir.

Dikkat edilmesi gereken ve tüm millete de zarar veren hususlardan birisi yaygın ahlaki çöküşten sürekli bahset-mektir. Bazıları sürekli “buradaki herkes ahlaksızın tekidir” gibi cümleleri sarf eder. İlk başlarda insanların bir kısmı böylelerine karşı gelir ama yavaş yavaş onlar da “evet öy-ledir ama evlerinde ne yapıyorlarsa yapsınlar; bize ne” demeye başlarlar. Biraz geçince “varlarsa da yapacak bir şey yok; biz ne yapabiliriz ki” cümlesi yaygınlaşır ve en sonunda da “doğru söylüyorsunuz; gerçekten de herkes ahlaksız olmuş” demeye başlarlar. İşte bu yüzden böyle konuşanlara hiç mahal vermemek gerekir, yoksa insan eninde sonunda onlara katılır ve hemfikir olur. Peygamber Efendimiz “başkalarını suçlayanın kendisi de öyle olur” demiştir¹²⁴. Bu konudaki vurdumduymazlık tüm milleti ahlaksız hale getirir. Genel laflarla konuşana hemen “ne-

¹²⁴ Sahih Buhari

den genel olarak iftira ediyorsun. Varsa bildiğin ahlaksız birisi ismini söyle, yaptığı günah neyse onu anlat" demeliyiz. Peygamber Efendimiz^{sav} "tüm millet hakkında 'kötüdür' diyen, kendisi o milletin kötüye gitmesini sağlar" demiştir¹²⁵. Millete yöneltilen genel suçlamalar onu gerçekten de öyle yapar. Bunu yapan milletin düşmanıdır ve eğer millet kendisini korumak istiyorsa böylelerine meydan okumalı; durdurmalıdır. Ama şunu da hemen ekleyim ki günaha karşı vurdumduymaz hale gelen millet de yok olur. Asıl çözüm bir ayıbı görünce sağa sola yaymak yerine ilgili makamlara götürüp çözüme kavuşturmaktır. O anki sorun giderildikten sonra tekrar etmemesi için gerekli adımlar atılmalıdır.

Ben bu konuşmamın bir günde biteceğini düşünüyordum ama notlarımı çıkarınca iki günde ancak bitebileceğini gördüm. Oysa şimdi bile kırka yakın henüz anlatmadığım taktik (çözüm önerileri) vardır. Allah izin verirse kitap olarak basılacağı zaman eklerim veya başka bir fırsatta beyan ederim. Bahse konu taktikler insanın iyi olmasında faydalı taktiklerdir.

Şimdi Vâdedilen Mesih'in^{as} söylediği bir şeyle bu konuyu kapatmak istiyorum. Bu acı dolu beyanda Vâdedilen Mesih^{as} Ahmedi Müslümanların iyiliklerle dolmadığı müddetçe cemaatin kurulmasındaki gayenin yerine gelmeyeceğini söylemiştir. Böyle olursa cemaatimiz Allah'ın fazıllarından nasibini alamayacaktır. Bu yüzden Vâdedilen Mesih'in^{as} olmazsa olmaz dediği ahlaklardan pay almak zorundayız. Umut ediyorum ki benim bu seneki konuşmala-

¹²⁵ Sahih Muslim

rımı dinleyen ve not alan arkadaşlar gerçekten de amellerini değiştirip dünyaya cemaatin ahlaki üstünlüğünü de kanıtlayacaklardır. Doğrusunu söylemek gerekirse her birimiz evliya olmadıkça dünyanın kurtuluşu zordur. Başka türlü dünyayı değiştiremeyiz. Bakınız düşmanımız sadece kötülükler değildir. Günümüzün yanlış olmalarına rağmen yaygın düşüncelerinin gözle görünmeyen cereyanı da hedefimizdir. Her tarafı şiddetli dalgalarıyla sarsan bu düşünce seliyle de savaşmak zorundayız. Anlayacağınız; durumumuz son derece tehlikelidir. Herkesi Vâdedilen Mesih'in^{as} bizden istediği gibi olmaya davet ediyorum. Dediğim gibi Vâdedilen Mesih'in^{as} bu duasıyla bu konuşmamı sonlandırıyorum ve kendim de bu duaya katılıyorum.

"Ne yapsam; bu cemaatimin kalplerini etkileyen o sözleri nereden getirsem. "Ya Rabbim bana bunların kalplerini nurla dolduran ve panzehir olup zehirlerini yok eden kelimeler bahşet, konuşmalar ilham et". Gerçekten de yalanı tamamen terk edip Rableriyle sözleşen arkadaşları cemaatimde çoğunluk olarak göreceğim günü sabırsızlıkla bekliyorum; hatta yerimde duramıyorum desem yeridir. Her şerden kendilerini koruyacaklarının, tüm kötülüklerin kökü olan kibirden iyice uzaklaşacaklarının ve Rablerinin sevgisini kaybetmemek uğruna sürekli korkacaklarının sözleşmesini yapan arkadaşlardır bunlar. Dua ediyorum ve bu canım var olduğu müddetçe dua etmeye devam edeceğim ki "Ya Rabbim; bu cemaatimin kalplerini temizle, pak et. Merhamet elini uzat ve kalplerini Kendine doğru çevir. Her tür şer ve kinden arındır ve aralarında gerçek sevgi bağları oluşur." Bu duamın kabul olacağını içtenlikle inanıyorum. Rabbim bunları zayi etmeyecektir."

Muhakkak ki Vâdedilen Mesih'in^{as} bu duası kabul olacaktır ve dediği gibi Allah onu zayi etmeyecektir. Beni asıl düşündüren bunu haklı çıkartacak kişiler bizler miyiz yoksa bizden sonra gelenler mi? Eğer bizden sonra gelenler bundan faydalanacaklarsa bize ne? Yine söylüyorum; sizin hakkınızda da bu dualar kabul olsun diye çabalayın ve Vâdedilen Mesih'in^{as} gözlerini rahatlatan o ruhani cemaat manzaralarında yer alın.

Şimdi dua ile birlikte bu toplantıyı sonlandırıyorum ve gitmek isteyenlerin gitmelerine izin veriyorum.